

FEED THE FUTURE

The U.S. Government's Global Hunger & Food Security Initiative

Тоҷикистон

Ғизо барои Оянда, Гузориши муқаддамотӣ аз Макони Фаъолият

Сентябри соли 2014

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Барои Оҷонсии ИМА доир ба рушди байналмилалӣ таҳия шудааст. Рақами шартномаи ЮСАИД - GS-23F-8144H/AID-OAA-M-12-00006, БОЗХҶРДИ Ғизо барои Оянда.

Барои ишора:

БОЗХҶРДИ Ғизо барои Оянда. 2014. Гузориши муқаддамотии Ғизо барои Оянда, Тоҷикистон аз Макони Фаъолият. Шаҳри Роквил, иёлати Мэриленд: Westat.

Тамос бо Westat:

Детра Робинсон (Detra Robinson), раҳбари бахш

Кӯчаи Research Boulevard, 1600

Шаҳри Роквил (Rockville), 20850

Иёлати Мэриленд, ИМА

Шумораи телефон: (301) 738-3653

Имейл: detrarobinson@westat.com

Мухтаво

	Феҳристи сарномҳо	Error! Bookmark not defined.
	Пешсухан.....	ix
1.	Пасманзар	1
1.1	Дар бораи Ғизо барои Оянда ва БОЗХҶРДИ ҒБО.....	1
1.2	Мушаххасоти Макони Фаъолияти Ғизо барои Оянда	2
1.2.1	Соҳаҳои фаъолияти Ғизо барои Оянда дар Макони Фаъолият.....	2
1.2.2	Асоснокҳои интиҳоби Макони Фаъолият	2
1.2.3	Ҳадафҳои стратегияи Ғизо барои Оянда дар Макони Фаъолият.....	2
1.2.4	Демография.....	5
1.2.5	Кишоварзӣ	6
1.3	Ҳадафи ин гузориш.....	9
2.	Методологияи дарёфти маълумоти муқаддамотӣ барои нишондиҳандаҳои Ғизо барои Оянда	10
2.1	Манбаъҳои маълумот.....	10
2.2	Равандҳои ҳисоби маълумоти манбаъҳои дувумдараҷа дар сатҳи Макони Фаъолият	10
2.3	Ташкили кори назарсанҷӣ	11
2.4	Тарҳрезии намунаи саволнома.....	15
2.4.1	Тарҳи намуна	17
2.4.2	Санҷиши намуна	177
2.4.3	Тарҳи саволнома.....	178
2.5	Маҳдудиятҳо.....	18
3.	Натиҷаҳои тавсифӣ.....	21
3.1	Хусусиятҳои хонавода	24
3.1.1	Демография.....	24
3.1.2	Хусусиятҳои манзили истиқоматӣ	25
3.1.3	Об ва беҳдоштӣ	30
3.2	Истеъмол ва масрафоти хонавода.....	33
3.2.1	Сатҳи густариш ва умқи фақр дар Макони Фаъолият.....	33
3.2.2	Масрафоти сари нафар	35
3.3	Сатҳи гуруснагии хонавода	37
3.4	Ғизо	37
3.4.1	Вазъи Ғизои кӯдакон	38
3.4.2	Вазъи Ғизои занон.....	44
3.5	Тавонмандсозии занон	48
3.5.1	Баррасии кӯтоҳи ШТЗСК.....	49
3.5.2	Панҷ Арсаи Тавонмандсозӣ.....	49
3.5.3	Шохиси Баробарии Ҷинсӣ.....	54

Муҳтаво (идома)

4.	Таҳлили натиҷаҳо	56
4.1	Таҳлили дархостӣ аз ҷониби ЮСАИД/Тоҷикистон.....	56
4.1.1	Нишондиҳандаҳои тавонмандсозии занон ва Ғизо барои Оянда.....	57
4.1.2	Тавонмандсозии занон ва гуруснагии хонавода	57
4.1.3	Нишондиҳандаҳои тасмимгирӣ ва интихоби занон	58
4.2	Таҳлили ҳаҷми дигар	60
4.2.1	Нишондиҳандаҳои Ғизо барои Оянда аз рӯи бахшҳои масрафотӣ	60
4.2.2	Манбаъҳои оби нӯшиданӣ ва амнияти Ғизоӣ	61
4.2.3	Чорводорӣ ва амнияти Ғизоӣ	61
4.2.4	Муҳоҷирони корӣ ва ШТЗСК.....	62
4.3	Гуруҳбандӣ ба деҳаву шаҳр	62
4.3.1	Чорводорӣ.....	62
4.3.2	Манбаъҳои об.....	63
4.3.3	Таъминот бо нерӯи барқ.....	64
4.3.4	Вазъи беҳдошти хонаводаҳо дар деҳаву шаҳр.....	65
4.3.5	Хонаводаҳое, ки муҳоҷири корӣ доранд	66
4.4	Таҳлили масрафоти алтернативӣ ва фақр	66
4.4.1	Масрафоти зиёдатӣ ва мутобиқсозӣ ба мавсими истироҳат.....	66
4.4.2	Хатти алтернативии фақр.....	67
4.4.3	Омори алтернативии фақр ва масрафот	68
5.	Хулоса.....	71

Феҳристи иловаҳо

A	Ишораҳо.....	74
B	Санҷиши намуна	Error! Bookmark not defined.
C	Тавсиф ва ҳисоби нишондиҳандаҳо.....	80

Феҳристи замимаҳо

A	Протоколи назарсанҷӣ – Тоҷикистон.....	100
B	Пурсишнома	106
C	Пурсишнома - тоҷикӣ.....	Error! Bookmark not defined.
D	Пурсишнома - узбакӣ.....	222

Феҳристи ҷадвалҳо

Ҷадвали 1. Аҳолии умумии Макони Фаъолият, соли 2012.....	6
Ҷадвали 2. Аҳамияти вилоятҳои Тоҷикистон аз нуқтаи назари кишоварзӣ мувофиқи нишондиҳандаҳои гуногун, соли 2009	8
Ҷадвали 3. Манбаъҳои маълумот ва нишондиҳандаҳои Ғизо барои Оянда	10
Ҷадвали 4. Тарҳи намунаи назарсанҷӣ барои Макони Фаъолият.....	16
Ҷадвали 5. Модуҳои назарсанҷии аҳолии БОЗХҶРДИ ҒБО ва робитаи онҳо бо нишондиҳандаҳои интихобшуда.....	18
Ҷадвали 6. Нишондиҳандаҳои аҳолии Макони Фаъолияти БОЗХҶРДИ ҒБО (13 нишондиҳанда).....	22
Ҷадвали 7. Демографияи хонаводаҳо	24
Ҷадвали 8. Баландтарин сатҳи маълумот дар хонавода.....	25
Ҷадвали 9. Хусусиятҳои манзили истиқоматӣ	26
Ҷадвали 10. Манбаъҳои якумдараҷаву дувумдараҷаи нерӯи барқ.....	27
Ҷадвали 11. Масолеҳи сохтмонии манзили истиқоматӣ	28
Ҷадвали 12. Манбаъҳои асосии сӯзишворӣ барои пухтупаз	30
Ҷадвали 13. Манбаъҳои дувумдараҷаи сӯзишворӣ.....	30
Ҷадвали 14. Иншооти беҳтаршудаи об ва беҳдошти хонавода.....	31
Ҷадвали 15. Манбаъҳои оби нӯшиданӣ	32
Ҷадвали 16. Об барои шустушӯ ва мақсадҳои дигар	33
Ҷадвали 17. Сатҳи густариши фақр, шикوفي фақр ва масрафоти сари нафар дар Макони Фаъолият	34
Ҷадвали 18. Сатҳи густариши хонаводаҳои гирифтӣ ба гуруснагии шадид ё таҳаммулпазир	37
Ҷадвали 19. Вазъи таъмини кӯдакони то панҷсола бо Ғизо.....	41
Ҷадвали 20. Сатҳи густариши кӯдакони то шашмоҳа, ки танҳо шири сина меҳӯранд	42
Ҷадвали 21. Сатҳи густариши кӯдакони 6–23-моҳа, ки ҳадди ақали қобили қабули Ғизо меҳӯранд.....	43
Ҷадвали 22. Унсурҳои ҲАҚҚҒ барои кӯдакони 6–23 моҳа	44
Ҷадвали 23. Сатҳи таъмини занон бо Ғизо	45
Ҷадвали 24. Сатҳи густариши занони гирифтӣ ба камвазнӣ.....	45
Ҷадвали 25. Сатҳи густариши занони гирифтӣ ба сервазнӣ ва фарбеҳӣ	46
Ҷадвали 26. Сатҳи густариши хонаводаҳои дорои занони гирифтӣ ба сервазнӣ ва кӯдакони то 5 солаи гирифтӣ ба қадпастӣ.....	46
Ҷадвали 27. Сатҳи густариши хонаводаҳои дорои занони гирифтӣ ба камвазнӣ ва кӯдакони то 5 солаи гирифтӣ ба қадпастӣ	47
Ҷадвали 28. Нишондиҳандаи гуногунии Ғизои занон: Ҳисоби миёнаи гурӯҳҳои хӯроқӣ, ки ЗСБ истеъмол мекунад.....	48
Ҷадвали 29. Нишондиҳандаи гуногунии Ғизои занон мувофиқи чорякгурӯҳҳо	48

Феҳристи ҷадвалҳо (идома)

Ҷадвали 30. Дарсади заноне, ки ҳар яке аз нӯҳ гурӯҳи хӯрокро истеъмола мекунанд.....	48
Ҷадвали 31. Нишондиҳандаҳои ШТЗСК.....	50
Ҷадвали 32. Зерпоҳиси 5АТ барои занон	51
Ҷадвали 33. Нишондиҳандаи 5АТ занон ва навъи хонавода.....	52
Ҷадвали 34. Дарсади заноне, ки ҳанӯз тавонманд напудаанд ва дар нишондиҳандаҳои 5АТ дастовардҳои муносиб надоранд (саршумории тақрибӣ)	53
Ҷадвали 35. Шохиси баробарии Ҷинсӣ.....	55
Ҷадвали 36. Дарсади мардону заноне, ки ҳанӯз тавонманд напудаанд ва дар 10 нишондиҳандаи 5АТ дастовардҳои муносиб надоранд (саршумории тақрибӣ)	56
Ҷадвали 37. Маълумоти ҳафт нишондиҳандаи Ғизо барои Оянда мутобиқ ба ШТЗСК.....	57
Ҷадвали 38. Сатҳи шадидияти гуруснагии хонаводаҳо мутобиқ ба дастовардҳои занон дар нишондиҳандаҳои ШТЗСК.....	58
Ҷадвали 39. Нишондиҳандаҳои Ғизо барои Оянда аз рӯи шохиси сатҳи тасмимгирии ШТЗСК	59
Ҷадвали 40. Нишондиҳандаҳои мунтахаби Ғизо барои Оянда аз рӯи намудҳои масрафоти сари нафар	60
Ҷадвали 41. Гуруснагии хонавода ва манбаъҳои оби нӯшиданӣ.....	61
Ҷадвали 42. Нисбати хонаводаҳои гирифта ба гуруснагии шадид ё таҳаммулпазир, мувофиқи мавҷудияти чорво.....	61
Ҷадвали 43. Тасмимгирии занон дар хонаводаҳои муҳочирдор ва бемуҳочир	62
Ҷадвали 44. Чорводорӣ дар хонаводаҳои муқими деҳа ва шаҳр	62
Ҷадвали 45. Манбаъҳои асосии оби нӯшидани хонаводаҳои муқими деҳа ва шаҳр.....	63
Ҷадвали 46. Манбаъҳои об барои шустушӯ ва ҳадафҳои дигар дар хонаводаҳои муқими деҳа ва шаҳр.....	63
Ҷадвали 47. Манбаъҳои яқумдараҷа ва дувумдараҷаи сӯзишвории хонаводаҳои муқими деҳа ва шаҳр.....	64
Ҷадвали 48. Дастрасии хонаводаҳои муқими шаҳр ва деҳа ба неруи барқ.....	65
Ҷадвали 49. Вазъи беҳдошти хонаводаҳои муқими шаҳр ва деҳа	65
Ҷадвали 50. Хонаводаҳои муқими шаҳр ва деҳа, ки як ё якчанд узви он муҳочирӣ корӣ аст	66
Ҷадвали 51. Муқоисаи таърихӣ сатҳи гирифта ба фақр аз рӯи омори Тоҷикистон (Миллӣ 2003/2007) ва БОЗХҶРДИ ҒБО (Мақони Фаёлият 2012)	68
Ҷадвали 52. Сатҳи алтернативии гирифта ба фақр, шикӯи фақр ва масрафоти сари нафар дар Мақони Фаёлият.....	68

Феҳристи суратҳо

Сурати 1.	Макони Фаъолияти Ғизо барои Оянда дар Тоҷикистон	2
Сурати 2.	Равандҳои истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ дар Тоҷикистон, 1992-2011.....	8
Сурати 3.	Тақсими синнусолии занон дар санҷиш ва посухи занон ба модули ШТЗСК.....	52

Рӯйхати сарномҳо

5АТ	Зершохиси Панҷ Арсаи Тавонмандсозӣ
ШҲБ	Шохиси ҳаҷми бадан
ҚОМ	Ҷумҳуриҳои Осиёи Марказӣ
МАК	Маркази аҳолии Каролинаи Донишгоҳи Каролинаи Шимолӣ дар Чейпел Хилл
ШНИ	Шохиси нархи истеъмолий
НДТ	Назарсанҷии демографӣ ва тандурустии Тоҷикистон
СҶК	Созмони Ғизо ва кишоварзӣ
ННҒБО	Низоми назорати Ғизо барои Оянда
ММД	Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ
ҲҚТ	Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон
ШБҶ	Шохиси баробарии ҷинсӣ
ДГХ	Дараҷаи гуруснагии хонавода
ББРК	Бунёди байналмилалӣ рушди кишоварзӣ
МБТСМХ	Муассисаи байналмилалӣ таҳқиқоти сиёсати маҳсулоти хӯроқӣ
СБП	Сандуқи байналмилалӣ пул
ФИ	Фанновариҳои иттилоотӣ
ННШЗ	Назарсанҷии назорати шароити зист
ВПМ	Воҳиди пули миллӣ
НАМЗ	Назарсанҷии арзёбии меъёрҳои зист
ҲАҚҚҒ	Ҳадди ақали қобили қабули Ғизо
ҲРҲ	Ҳадафҳои рушди ҳазорсола
ПВМҒ	Пажӯҳиши вазъи микроэлементҳои ғизоӣ
ОДК	Open Data Kit (Эзоҳ: Як навъи нармафзор)
НА	Назарсанҷии аҳолий
МСН	Масрафоти сари нафар
БҚХ	Баробарии қудрати харид
ЭМҲ	Эҳтимолияти мутаносиб ба ҳаҷм

БАИ	Баҳши асосии интиҳоб
МСМ	Минтақаи саршумории меъёрӣ
ДОТ	Давраи омӯзишӣ барои тренерон
ЮСАИД	Оҷонсии ИМА доир ба рушди байналмилалӣ
USD	Доллари амрикоӣ
ШТЗСК	Шохиси тавонмандсозии занон дар соҳаи кишоварзӣ
СЧБ	Созмони ҷаҳонии беҳдошт
ЗСБ	Занони синни борварӣ
МФ	Макони Фаъолият

Пешсухан

Ҳадафи Ғизо барои Оянда поин бурдани сатҳи фақр ва камғизоӣ дар 19 кишвари рӯ ба рушд мебошад ва барои расидан ба ин ҳадаф ин созмон пешрафти соҳаи кишоварзиро суръат мебахшад, ба иллатҳои решаи камғизоӣ таваҷҷӯҳ мекунад ва нобаробарии ҷинсиро коҳиш медиҳад. БОЗХҶРДИ Ғизо барои Оянда (БОЗХҶРДИ ҒБО) маълумотро дар минтақаҳои ҷуғрофие, ки дар он Ғизо барои Оянда фаъолият мебарад, ҷамъ меорад. Ин минтақаҳо Макони Фаъолияти Ғизо барои Оянда номида мешаванд.

Ин санад дар бораи натиҷаҳои назарсанҷии аҳоли, ки аз ҷониби Ғизо барои Оянда, Тоҷикистон гузаронида шудааст, инчунин манбаъҳои дувумдараҷаи маълумот, ки ба ҳайси маълумоти муқаддамотӣ барои Ибтикори Ғизо барои Оянда, Ҳукумати Иёлоти Муттаҳида хидмат мекунад, гузориш медиҳад. Ибтикори мазкур аз ҷониби Оҷонсии ИМА доир ба рушди байналмилалӣ (ЮСАИД) идора мешавад.

Назарсанҷии аҳоли, ки дар ин гузориши муқаддамотӣ шарҳ дода шудааст, маҳсули кори БОЗХҶРДИ ҒБО мебошад, ки вазифааш мониторинги фаъолият ва баҳодиҳии таъсири Ибтикори Ғизо барои Оянда аст. БОЗХҶРДИ ҒБО аз ҷониби Westat дар ҳамкорӣ бо TANGO International, Муассисаи байналмилалии таҳқиқоти сиёсати маҳсулоти хӯрокӣ (МБТСМХ) ва Маркази аҳолии Каролинаи Донишгоҳи Каролинаи Шимолӣ дар Чейпл Хилл (МАК) роҳандозӣ шудааст. Назарсанҷии аҳоли аз ҷониби Маркази назарсанҷии иҷтимоии “Зеркало”, як ширкати хусусии назарсанҷӣ, бо ёрии фанӣ ва таълимии Westat ва TANGO International гузаронида шудааст. Назарсанҷиҳо аз 23-юми декабри соли 2012 то 23-юми январи соли 2013 анҷом гирифтанд.

Макони Фаъолияти созмон дар Тоҷикистон аз 24 ноҳия 12 ноҳияи вилояти Хатлонро дарбар мегирад. Назарсанҷии аҳоли дар маҷмӯъ, 2000 хонаводаро дар Макони Фаъолият фаро гирифт. Ин хонаводаҳо дар тамоми 100 маҳаллаи меъёрии ноҳияҳои мавриди ҳадаф ба сар мебаранд.

Маълумоти муқаддамотии Макони Фаъолияти Ғизо барои Оянда дар Тоҷикистон ба додаҳои баргирифташуда аз манбаъҳои якумдараҷа ва дувумдараҷа таъя мекунад. Аз 13 нишондиҳандаи гузоришдодаи Ғизо барои Оянда, 11-тояш бо истифодаи додаҳои назарсанҷии аҳоли ҳисоб карда шудааст: (1) масрафоти сари нафар (МСН); (2) сатҳи густариши фақр; (3) сатҳи густариши кӯдакони 6-23-моҳа, ки ҳадди ақали қобили қабули Ғизо меҳӯранд; (4) сатҳи густариши кӯдакони то шашмоҳа, ки шири сина меҳӯранд; (5) шохиси тавонмандсозии занон дар соҳаи кишоварзӣ (ШТЗСК); (6) сатҳи густариши хонаводаҳои гирифтор ба гуруснагии таҳаммулпазир ва гуруснагии шадид (Дараҷаи гуруснагии хонавода);

(7) Ҷадвали гуногунии Ғизои занон;¹ (8) сатҳи густариши занони камвазн; (9) сатҳи густариши кӯдакони то 5-солаи камвазн; (10) сатҳи густариши кӯдакони то 5-солаи гирифтор ба камрушдӣ; ва (11) сатҳи густариши кӯдакони то 5-солаи гирифтор ба қадпастӣ.

Дар мавриди нишондиҳандаи 12 (сатҳи густариши камхунӣ дар миёни кӯдакони 6–59-моҳа) ва нишондиҳандаи 13 (сатҳи густариши камхунӣ дар миёни занони синни борварӣ) гузориш дода нашудааст. Камхунӣ нишондиҳандаи афзалиятноки Ғизо барои Оянда намебошад ва маълумот дар бораи камхунӣ Ҳангоми назарсанҷии аҳоли Ҷамъ оварда нашудааст. Маълумоти муносиби дувумдараҷа низ барои ҳисоби маълумоти муқаддамотии камхунӣ дар Макони Фаъолият дастрас набуд. Ҳама маълумоти муқаддамотии Макони Фаъолияти Ғизо барои Оянда, Тоҷикистон ба пойгоҳи додаҳои Низоми назоратии Ғизо барои Оянда (ННҒБО) барои Ибтиқори саросарии Ғизо барои Оянда ворид карда шуданд. Фақат фарқиятҳо дар зергурӯҳҳо, ки аз нигоҳи омор дар сатҳи 0.05 қобили таваҷҷуҳанд, баррасӣ шуданд.

Натиҷаҳои назарсанҷии аҳоли дар соли 2012 аз мавҷудияти фақр ва камғизоӣ дар Макони Фаъолият гувоҳӣ медиҳанд:

- Пурсишномаи хонаводаҳо нишон медиҳад, ки қариб ҳар як нафар дар Макони Фаъолият дар хонаҳои гилин ва ё хиштӣ бо сақфи фулузин зиндагӣ мекунад. Хонаҳо ба шабакаи миллии неруи барқ пайваست мебошанд, вале неруи барқ дар зимистон хеле маҳдуд аст. Аксари хонаводаҳо барои гарм кардани хонаҳо аз маҳсулоте ба монанди ҳезум, пасмондаҳои зироат ва поруи ҷонварон истифода мебаранд. Як ё якчанд нафар аз тахминан нисфи хонаводаҳо дар хориҷ аз кишвар кор мекунанд.

Пурсишномаи Ғизо нишон медиҳад, ки қариб сеяки (30.7%) кӯдакони то 5-сола дар Макони Фаъолият қадпастанд, 6.9% лоғаранд ва 10.1% камвазнанд. Танҳо 7.7%-и кӯдакони 6 то 23-моҳа бо ҳадди ақали қобили қабули Ғизо таъминанд ва 38.5%-и кӯдакони зери пашмоҳа танҳо шири сина меҳӯранд.

- Бар асоси Дараҷаи гуруснагии хонавода (ДГХ), 13.9%-и ҳамаи хонаводаҳо аз гуруснагии таҳаммулпазир то ба гуруснагии шадид ранҷ мебаранд. Занони синни борварӣ, ба ҳисоби миёна, 4,4 то 9,0 гурӯҳи Ғизоро истеъмоли мекунанд.
- Муқоисаи нишондодҳои оморӣ сатҳи густариши фақр бо таъри ба Назарсанҷии арзёбии меёрҳои зист (НАМЗ) аз солҳои 2003 ва 2007 ҳокӣ аз поин рафтани сатҳи фақр мебошад. Бо ин вучуд, МСН-и хонаводаҳои пурсидашуда рӯзона 3,32 доллари амрикоиро (Маълумоти соли 2010) таъкил меод ва дар мавриди тақсими камтарини масрафот 8,8 дарсади хонаводаҳои пурсидашуда гуфтанд, ки масрафоти истеъмолии онҳо поинтар аз хатти байналмилалӣ фақри

¹ Ҷадвали гуногунии Ғизои занон ва сатҳи гирифтории занон ба камвазнӣ бонувони синни борварӣ (15-49-сола)-ро фаро мегирад.

муайянкардаи Ғизо барои Оянда – 1,25 доллар дар як рӯз сари нафар (БҚХ соли 2005) мебошад.

- Болоравии нархи маҳсулоти кишоварзӣ аз соли 2005 бад ин сӯ даромади хонаводаҳоро дар аксаран деҳотҷойҳои Макони Фаъолият бештар гардонидааст, вале афзоиши нархи маводи хӯрокӣ имкониятҳои харидории хонаводаҳои фақиртарро ба таври номутаносиб поинтар бурдааст. Хонаводаҳое, ки нерӯи харидорияшон барои сари нафар дар як рӯз онҳоро зери хатти байналмилалӣ фақр қарор медиҳад, зарфиятҳои лозим барои Ғизои солим, фазои муносиби зист ва ҳадамоти лозимаи тиббиро надоранд. Бори мушкили фақри донишно ба таври номутаносиб аксаран занон ва кӯдакон мебардоранд.

Шоҳиси тавонмандсозии занон дар соҳаи кишоварзӣ (ШТЗСК) тавонмандсозӣ, фаъолият ва ҷалби занон ба соҳаи кишоварзиро муайян мекунад ва баҳои умумияш аз ду зернишондод иборат аст. Барои Макони Фаъолият дар Тоҷикистон баҳои ШТЗСК 0,69 мебошад. Ҳар ду зернишондоди ШТЗСК ва натиҷаҳои онон дар зер шарҳ дода мешаванд:

- Зершоҳиси Панҷ Арсаи Тавонмандсозӣ (5АТ) тавонмандсозии занон дар панҷ арсаи калидиро баҳо медиҳад. Баҳои ин зернишондод дар Тоҷикистон ба ҳисоби миёна 0,68 мебошад ва 21,0%-и занон дар Макони Фаъолият ба тавонмандсозии муносиб (баҳои 0,80% ва ё бештар) даст ёфтаанд.
- Шоҳиси баробарии ҷинсӣ (ШБҶ) сатҳи баробарӣ дар тавонмандсозии мардону занони хонаводаро ба ҳисоби миёна баҳо медиҳад. Ин нишондиҳанда дар Макони Фаъолият дар Тоҷикистон 0,79-ро ташкил медиҳад. Дар хонаводаҳое, ки ҳам марду ҳам зани болиғ доранд, аз 10 нишондиҳандаи тавонмандсозии ШТЗСК дар 9-тояш мардон бештар аз занон ба тавонмандӣ даст ёфтаанд. Танҳо нишондиҳандаи берун аз ин феҳрист, ки занон бештар аз мардон ба он ноил ҳастанд, вақти ҳоли буд.

Дар ҷаҳорҷӯбаи таҳлилҳои иловагӣ дар Тоҷикистон, ки аз ҷониби ЮСАИД/Ҷумҳурии Осиёи Марказӣ (ҶОМ) дархост шуд, муносибат миёни нишондиҳандаҳои ШТЗСК ва гуруснагӣ дар хонаводаҳо ва фарқиятҳо миёни омили миллии гирифтдорӣ ба фақр, ки бар натиҷаҳои назарсанҷиҳои қаблӣ бунёд ёфтаанд ва омили соли 2012-и Ғизо барои Оянда дар Макони Фаъолият санҷида шуд. Ин таҳлилҳои иловагӣ натиҷаҳои зерин ба бор овардаанд:

- Занон дар хонаводаҳое, ки ба гуруснагии таҳаммулпазир ва ё гуруснагии шадид гирифтдоранд, дар муқоиса бо занон аз хонаводаҳои берун аз сатҳи гуруснагӣ камтар ба имконияти тасмимгирӣ дар мавриди маҳсулоти кишоварзӣ, соҳибият ба моликият, харидорӣ, фуруш ва интиқоли моликият даст меёбанд.
- Занон дар хонаводаҳое, ки ягон узви хонадонашон дар муҳочирати корӣ қарор

дорад, нисбат ба заноне, ки ҳеҷ узви хонадонашон муҳочирӣ корӣ нест, дараҷаи баландтари тасмимгириро нишон медиҳанд, вале ин фарқият аз нигоҳи оморӣ он қадар назаррас нест.

- Шароити зист ва беҳдоштӣ дар хонаводаҳои деҳот нисбат ба хонаводаҳои шаҳришӯин бадтар аст. Пайомдаҳои ин гуна шароит барои занон ва кӯдакон дар деҳотҷой нисбат ба минтақаҳои шаҳрии Макони Фаъолият аз рӯи ҳамаи нишондиҳандаҳо бадтар аст.
- Бар илова, таҳлилҳои назарсанҷиҳои фақр ҳокӣ аз онанд, ки таърифи «хатти фақр» ҳангоми истифода дар назарсанҷиҳои миллӣ барои ҳисоби сатҳи гирифтдорӣ ба фақр ва шикӯи фақр дар муқоиса бо таърифе, ки барои муайян кардани хатти байналмилалӣ фақр истифода мешавад, фарқ мекунад.

Ин гузориш ба ҳайси як гузориши муқаддамотӣ барои баҳогузори тағйирот дар нишондиҳандаҳои Ғизо барои Оянда дар Макони Фаъолият истифода бурда мешавад. Бояд инро низ қайд кард, ки назарсанҷӣ барои иҷозаи хулосагирӣ дар мавриди нисбатдиҳӣ ва сабабҳо тарҳрезӣ нашудааст.

I. Пасманзар

I.1 Дар бораи Ғизо барои Оянда ва БОЗХҶРДИ ҒБО

Ғизо барои Оянда як ибтикори Ҳукумати Иёлоти Муттаҳидаи Амрико мебошад, ки поин бурдани сатҳи фақр ва ноамнии хӯрокворӣ дар 19 кишвари рӯ ба рушдро тавассути тақвияти соҳаи кишоварзӣ, таваҷҷӯҳ ба сабабҳои решаи камғизоӣ ва коҳиши нобаробарии ҷинсӣ ҳадафи худ қарор додааст. Пеш бурдани талошҳои васеи ҳукумат ҷиҳати роҳандозии ибтикори Ғизо барои Оянда бар дӯши Оҷонсии ИМА доир ба рушди байналмилали (ЮСАИД) мебошад. Самтҳои асосии таваҷҷӯҳ дар ҷаҳорҷӯбаи ин ибтикор тавонмандсозии занон, сифат ва гуногунии хӯрокворӣ, зерсохтори пас аз ҷамъории ҳосил, саҳми баландсифат ва хидматрасониҳои молӣ мебошад. Ҳадафи баландмояи ин ибтикор “20% поин бурдани сатҳи гирифтӣ ба фақр ва сатҳи гирифтории кӯдакони зери синни панҷ ба қаддастӣ дар самтҳои фаъолияти мо”² мебошад.

БОЗХҶРДИ Ғизо барои Оянда (БОЗХҶРДИ ҒБО) тарҳест, ки аз ҷониби ЮСАИД маблағгузорӣ шуда, унсурҳои махсуси назоратӣ ва баҳогузории Ғизо барои Оянда-ро ҷорӣ месозад. БОЗХҶРДИ ҒБО аз ҷониби Westat дар ҳамкорӣ бо TANGO International, Муассисаи байналмилалии таҳқиқоти сиёсати маҳсулоти хӯрокӣ (МБТСМХ) ва Маркази аҳолии Каролинаи (МАК) Донишгоҳи Каролинаи Шимолӣ дар Чейпел Хилл иҷро мешавад.

Ҳадафҳои асосии лоиҳаи БОЗХҶРДИ ҒБО ба тариқи зайл аст: (1) имконпазир гардонидани ҳадафҳои ЮСАИД ҷиҳати мутобиқат ба талаботи мониторингии Ғизо барои Оянда ва истифодаву нафъбардории ҳадаи аксар аз маълумоти ҷамъовардашуда; (2) ироаи далелҳои таҷрибавии баландсифат барои муттаъс сохтани тарҳи барнома ва тасмимҳои фаъолият, то суботи амнияти ғизоӣ таъмин шавад; (3) таъмини дастрасии саривақтӣ ба маълумоти баландсифат барои истифода дар натиҷаҳои мониторинг ва таъсирҳои баҳодиҳии ибтикори Ғизо барои Оянда; ва (4) роҳандозии масъулиятшиносӣ ва оғай аз роҳҳои муфидтарин, шароит ва арзиши фаъолияти дахлатии Ғизо барои Оянда.

Барои баҳо додан ба раванди расидагӣ ба амнияти саросарии ғизо, ЮСАИД ба воситаи баргузориҳои назарсанҷиҳо дар миёни хонаводаҳои маҳалҳои ҷуғрофие, ки Ғизо барои Оянда фаъолият мебарад ва он маҳалҳо бо номи Макони Фаъолият (МФ) доништа мешаванд, маълумот ҷамъ меорад. Ин назарсанҷиҳои аҳоли муштарақан бо маълумоти дувумдараҷа аз Макони Фаъолият (МФ) иттилоъ доир ба занон дар соҳаи кишоварзӣ, амнияти ғизоӣ, истеъмоли хӯрокворӣ ва шароити зисти хонаводаҳои МФ-ро гирд меорад. Ин ҳама маълумоти муқаддамотӣ барои баҳо додан ба тағйироти замони нишондиҳандаҳои Ғизо барои Оянда

² ЮСАИД, соли 2013. Ғизо барои Оянда. Ҷадвали пешрафт. Моҳи июн.

дар МФ-и Тоҷикистон истифода мешавад. Ҳама маълумоти муқаддамотӣ, ки тавассути БОЗХҶҶРДИ ҶБҶ ҷамъ оварда шуданд, ба Пойгоҳи додаҳои Низоми назоратии Ҷизо барои Оянда (ННҶБҶ) барои Ибтиқори саросари Ҷизо барои Оянда ворид карда шуданд. Назарсанҷиҳои нимадавраӣ ва ниҳой мутаносибан дар солҳои 2015 ва 2017 гузаронида хоҳанд шуд.

1.2 Мушаххасоти Макони Фаъолияти Ҷизо барои Оянда

1.2.1 Маҳдудии Макони Фаъолияти Ҷизо барои Оянда

Стратегияи Ҷизо барои Оянда 12 ноҳияро аз ҷамъи 24 ноҳияи вилояти Хатлон дар ҷанубу ғарби кишвар дар марзи Афғонистон дарбар мегирад. Ин ноҳияҳо Қубодиён, Қумсангир, Вахш, Носири Хусрав, Ҷилликӯл, Бохтар, Хуросон, Абдурахмони Ҷомӣ, Ёвон, Ҷалолиддини Румӣ, Шаҳритус ва Сарбанд мебошанд. Сурати 1 минтақаҳои муайяншудаи Макони Фаъолият дар Тоҷикистонро нишон медиҳад.

Сурати 1. Макони фаъолияти Ҷизо барои Оянда дар Тоҷикистон

Манбаъ: ЮСАИД Тоҷикистон.

1.2.2 Асоснокии интиҳоби Макони Фаъолият

Вилояти Хатлон яке аз минтақаҳои факиртарини Тоҷикистон мебошад. Назарсанҷии демографӣ ва тандурустии (НДТ) Тоҷикистон аз се ду ҳиссаи аҳолии Хатлонро дар

Чадвали сарватмандии миллӣ дар ду раддаи поинтарин ҷо додааст.³

Кӯмаки ёрирасонҳо ба Тоҷикистон, махсусан он кӯмакҳое, ки мустақиман дар чаҳорчӯбаи барномаҳои дуҷониба дар мисоли Ҳукумати ИМА расонида шуда буд, дар гузашта саросари кишвари кӯчакро фаро мегирифт ва дар натиҷа талошҳои маҳдуде аз ин шумор пойдор боқӣ монданд. Парокандагии манбаъҳои ироаи дастрасии баробар ба ёрӣ барои ҳамаи минтақаҳои Тоҷикистон қиммати ёриро ба таври қобили мулоҳиза боло бурда, омӯзиши таҷриба ва истифодаи онро дар минтақаву соҳа ва лоиҳаҳои дигар мушкилтар гардонид.

Стратегияи Ғизо барои Оянда ин анъанаи расонидани ёрии саросариро шикаста, ҳадафмандона таваҷҷӯҳи худро барои рушди амнияти ғизоӣ дар ноҳияҳои пахтапарвар, гандумкор ва меваву сабзавотпарвари вилояти Хатлон равона мекунад. Ин ноҳияҳо ҳангоми гузариш аз мақоми ироагари бузургӣ пахта дар иқтисоди Шӯравӣ ба пораи хурди бозори рақобатпазири ҷаҳонӣ дар дарёфти ҷойи худ дар аз нигоҳи иқтисодӣ ба мушкил гирифтзор шуданд. Ҳарчанд, Тоҷикистон се соли пайдарҳам – 2010-2012 хуб рушд кард, нархҳои пасттари байналмилалӣ ба навъҳои асосии пахтаи содиротии Тоҷикистон ба иқтисоди вилояти Хатлон таъсири номутаносибан манфӣ гузошт. Дар Хатлон афзоиши панҷдарсадии ҷузъи маводи ғизоии Шохиси Нархи Истеъмоли (ШНИ) дар шапмоҳаи ахири соли 2012 ба хонаводаҳои фақир таъсири назаррас расонид.⁴ Бо он ки дар хонаводаҳои фақиртар нон ғизои асосӣ маҳсуб мегардад, ин хонаводаҳо аз гуногунии ғизо бебаҳра монда, гирифтори сатҳи баланди камғизоӣ мебошанд.⁵ Ин иддао баъдан бо маълумоти антропометрикии НДТ-и соли 2012 низ тасдиқ шудааст, ки мувофиқи он шумораи кӯдакони то панҷсола дар Макони Фаъолият, ки қадашон паст аст (24,6 дар муқоиса бо 26,2 дар саросари ҷумҳурӣ), ё рушдашон кунд аст (11,2 дар муқоиса бо 9,9 дар саросари ҷумҳурӣ) ва ё вазнашон кам аст (13,1 дар муқоиса бо 12,1 дар саросари ҷумҳурӣ) ё бо додаҳои саросарии кишвар баробар аст ва ё бештар.⁶

Тақрибан 60 дарсади калорияи сари нафарро дар Тоҷикистон гандум тапшик медиҳад,⁷ вале гандуме, ки хоҷагиҳои хурди хонаводагӣ ва хоҷагиҳои деҳқонӣ⁸ истеҳсол мекунанд, талаботи маҳаллиро қонеъ намекунад. Аз ин рӯ, Тоҷикистон шадидан аз воридоти хӯроқворӣ ба МФ вобастагӣ дорад ва поин рафтани нархи пахта дар бозори содиротӣ ва боло рафтани арзиши хӯроқворӣ муштарақан ба қобилияти харидории хонаводаҳои фақир фишор меорад. Хатарҳои тағйири иқлим низ ноамнии ғизоро меафзояд. Гузориши Бонки Ҷаҳонӣ аз соли 2009 Тоҷикистонро дар садри раддаи Чадвали умумии осебпазирӣ аз

3 Оҷонсии омери назди раисҷумҳури Тоҷикистон, Вазорати тандурустии Тоҷикистон, ва ICF International. Соли 2013. *Назарсанҷии демографӣ ва тандурустии Тоҷикистон - 2012*. Душанбе, Тоҷикистон ва Калвертон, Мэрилэнд, ИМА: Оҷонсии омор, Вазорати тандурустӣ, ва ICF International. Дар побарғаҳои баъдӣ ҳамчун *НДТ Тоҷикистон 2012* қайд хоҳад шуд.

4 Бонки Ҷаҳонӣ, соли 2013а. *Тасвири барномаи Ҳамкории Тоҷикистон*.

5 ЮСАИД, 2012б. Стратегияи ҷаҳдсолаи 2011-2015 барои Тоҷикистон.

6 НДТ Тоҷикистон 2012. Дарсади онҳо бештар аз 2ИМ (инҳирофи меъёр) аз ҳисоби миёна аст.

7 ЮСАИД, 2012б.

8 “Хоҷагиҳои деҳқонӣ дар Тоҷикистон он хоҷагиҳои миёнаҳаҷмеро меғоянд, ки аз нигоҳи қонунӣ ва ҷисмӣ аз заминҳои наздиҳавалии фарқ мекунанд”. Тафсилот дар <http://geocommons.com/overlays/13980>.

тағйири иқлим гузоштааст⁹.

Зерсохтори куҳнашудан обёрӣ ва зироатҳои обталаб ба мисли пахта вилояти Хатлонро ба як минтақае табдил додааст, ки метавонад муассир будани ислоҳоти замин ва обро нишон бидиҳад. Барномаҳои мутавозуни ёрирасонӣ ба вилояти Хатлон барои синергия ҷиҳати таъсири муштарак шароит фароҳам меорад. Ғизо барои Оянда ҳамроҳ бо Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон (ҲҚТ) дар самти ислоҳоти соҳаи кишоварзӣ ҷиҳати ҳалли масоили амнияти хӯрокворӣ фаъолият мебарад.

Ғизо барои Оянда фаъолияти худро дар заминаи корҳои ҲҚТ ба роҳ монда, талошҳои худро бо ниҳодҳои ёрирасони дигар дар минтақа, ба мисли Бонки Ҷаҳонӣ ва Бунёди байналмилалӣ рушди кишоварзӣ (ББРК), ки аз ҷониби Созмони милал маблағгузорӣ мешавад, пайванд месозад¹⁰. Тақвияти ҳифозати ниғаҳдорӣ об ва гуногунии кишоварзӣ дар Макони Фаъолият ду ҳадаф дорад. Гуногунсозии парвариш аз танҳо пахтаи камнафъу гандум ба меваву сабзавот, гӯшт ва маҳсулоти хӯрокворӣ хӯрокаи мардуми маҳаллиро гуногун мегардонад. Гузариш аз парвариши як зироат ба чандзироатӣ, ҳамчунин, пойдории иқтисоди маҳаллиро тақвият дода, барои мардум, махсусан занон, ки дар хоҷагиҳои калонтар дар саҳро кори дастӣ мекунад, ҷойи кор фароҳам меорад. Ҳадафи дувум барои кишваре, ки шумораи қобили мулоҳизаи мардонаш дар бозорҳои берунаи кор банданду, маблағҳои интиқоли муҳоҷирони корияш қариб 50 дарсади даромади миллиро ташкил медиҳад, аҳамияти вижа дорад¹¹. Тавонмандсозии занон дар ҷомеаҳои маҳаллӣ вобастагии кишварро ба иқтисоди эҳтимоли нопойдор, дар ин маврид иқтисоди Русия, кам мегардонад ва ҳамзамон манбаи хӯроквории гуногунро фароҳам меорад. Иёлотӣ Муттаҳида дар ноҳияҳои Макони Фаъолият манфиатҳои дорад, ки аз ёрии башардӯстона фаротар мебаранд. Ин ноҳияҳо дар назди марзи Тоҷикистон бо Афғонистон ҷойгир шудаанд. Ноамнии хӯрокворӣ дар ин минтақа метавонад бесуботии сиёсӣ ва иҷтимоӣ дар саросари Осиёи Марказиро бештар бигардонад.

1.2.3 Ҳадафҳои стратегии Ғизо барои Оянда дар Макони Фаъолият

Ҳадафҳои умумии фаъолияти Ғизо барои Оянда дар Тоҷикистон беҳтар гардонидани амнияти хӯрокворӣ дар Макони Фаъолият дар муддати панҷ сол мебошад¹². Тақрибан 201000 хоҷагии хурди хонаводани осебпазир барои раҳӣ аз гуруснагӣ ва факр ёрии ҳадафмандона дарёфт хоҳанд кард¹³. Иловатан, аҳолии деҳот имкони даромади бештар ва дастрасӣ ба ғизои беҳтарро бевосита аз сиёсати стратегӣ ва ҷалби сармояҳои сохторӣ

⁹ M. Fay, R. Block, va J. Ebinger, eds. 2010. Adapting to Climate Change in Europe and Central Asia. Washington D.C.: World Bank. (Муттабиқшавӣ ба тағйири иқлим дар Аврупо ва Осиёи Марказӣ. Вашингтон. Бонки Ҷаҳонӣ)

¹⁰ ЮСАИД, n.d. Наомии Тоҷикистон.

¹¹ A. Danzer va O. Ivaschenko, 2010. "Migration patterns in a remittances dependent economy: Evidence from Tajikistan during the global financial crisis," Migration Letters, 7 (2): 190–202. (Саҳми муҳоҷирон дар иқтисоди вобаста аз маблағҳои интиқоли: Гувоҳ дар Тоҷикистон дар бӯҳрони саросари моӣ. Номаҳои муҳоҷират, 7 (2): Саҳ: 190-202)

¹² Ҳамон ҷо.

¹³ ЮСАИД, n.d.

пайдо мекунад. Барои расидан ба ин ҳадафҳо, фаъолиятҳои стратегияи Ғизо барои Оянда дар Тоҷикистон ба се сутун бунёд ёфтаанд¹⁴:

- **Сутуни аввал.** Сутуни аввал аз ёрӣ ба хонаводаҳо ва хоҷагиҳои хурди деҳқонии тичоратӣ чиҳати афзониши даромадашону хӯроқворӣ барои истеъмоли дар хонавода, ҳамчунин, мусондат дар беҳтар гардонидани вазъи дастрасӣ ба хӯроқворӣ ва ба ин васила беҳтар гардонидани саломатияшон иборат аст. Рушди занҷираи арзишҳои меваву сабзавот, мудирияти беҳтари чорводорӣ, афзониши истеҳсоли ғуштуруши шир, афзониши дастрасӣ ба протеин, беҳтар гардонидани мудирияти чорводорӣ ва коҳиши фишор ба муҳити зист аз ҷумлаи ин талошҳо мебошад. Ҳамроҳ бо ин талошҳо, барномаҳои тандурустии мардум барои ҳалли масъалаҳои марбут ба хӯроқворӣ, беҳтар гардонидани таҷрибаи истифода аз Ғизо, ниёзҳои тандурустии занону кӯдакон бо таваҷҷӯҳ ба заҳоти ҳомила ва кӯдакони то дусола равона мешавад. Афзониши даромад ва омӯзиши заҳоти онҳоро тавонманд месозад ва Ғизои кӯдаконро низ беҳтар мегардонад, чун заҳоти маъмулан бештар аз мардон омодаанд, ки барои Ғизои муфид пул сарф бикунанд.
- **Сутуни дувум.** Дар ин самт заҳотиҳои ниҳодҳоро созмонҳои маҳаллӣ ва ҷомеавӣ тақвият дода мешавад. Барномаҳои ин сутун аз тавсеаи кишоварзӣ ба воситаи таҷҳизоти истеҳсоли, ҳифозат ва нигоҳдории манбаъҳо ва таъсиси гурӯҳҳои истеҳсолкунандагон барои дастрасӣ ба бозор иборат мебошанд.
- **Сутуни сеум.** Дар ин ҷаҳорҷӯба ислоҳоти кишоварзӣ дар ноҳияҳои мунтахаби вилояти Хатлон сурат мегирад. Ислоҳоти тағйири қондаҳо, ҳуқуқ, ниҳодҳо ва шавқмандкунони марбут ба обу заҳоти фаро мегирад.

1.2.4 Демография

Ҷадвали 1 омори аҳоли дар Макони Фаъолиятро бо шумули наъи хонавода¹⁵ ва бахшҳо, ки дар пойгоҳи додаҳои ННҒБО гузориш шудааст, дарбар мегирад. Аҳолии Тоҷикистон дар охири соли 2012 тақрибан 7987400 нафарро ташкил меод ва аз ин миён 5880900 ё ин ки 74 дарсадаш дар деҳотҷой ба сар мебурад.¹⁶ Ҷадвали 1 нишон медиҳад, ки Макони Фаъолият 19.2%-и аҳолии умумии Тоҷикистонро ва қисмати каме бештари (23.0%) аҳолии умумии деҳотро фаро мегирад. Қариб нӯҳ хонавода аз 10 дар Макони Фаъолият дар деҳотҷой ба сар мебарад.

¹⁴ ЮСАИД, 2012b.

¹⁵ Тавре, ки ЮСАИД дар Нашри 6-уми *Роҳнамои назорат ва баҳозори Ғизо барои Оянда: Баҳозорӣ ба таъсири ҷинсии Ғизо барои Оянда* шарҳ додааст: “Нишондиҳандаҳои сатҳи хонаводагии Ғизо барои Оянда аз рӯи наъи ҷинсӣ чунин гурӯҳбандӣ шудаанд: (1) Хонаводаҳо бо марду зан болиғ (аз 18-сола боло), (2) Хонаводаҳо бо ҳадди ақал як марди болиғ ва бе ҳеҷ зан болиғ, (3) Хонаводаҳо бо ҳадди ақал як зан болиғ ва бе ҳеҷ марди болиғ, ва (4) Хонаводаҳо бо кӯдакон ва бе ягон узви болиғ. Ин гуна гурӯҳбандӣ аз гурӯҳбандии маъмулии “марди саробон” ва “зани саробон” фарқ мекунад ва ин фарқгузорию тағйироти муҳим мебошанд. Ғояи “саробони хонавода” серталаб буда, нишонаҳои хос ва муайянеро дар назар дорад, ки дар раванди ҷинсии хонавода метавонад ҳузури дошта бошад ва ё надолта бошад. Иловазан, ин Ғоя маъмулан фаҳмишҳои гуногуни муҳаққиқ ва ё мусоҳиба метавонад ифода кунад. Бар илова, Ғояи “сарвари хонавода” нобаробариҳои мавҷудан иҷтимоӣ ва афзалиятсозии маъмулиятҳои хонаводанро, ки на ба наъи заҳоти аст, метавонад пойдортар гардонад”.

¹⁶ Солномаи демографии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Соли 2013. Оҷонсии омори назди раисҷумҳурии Тоҷикистон. Саҳ: 95—97.

I.2.5 Кишоварзӣ

Кишоварзӣ дар Тоҷикистон 23%-и Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ (ММД)-ро ташкил дода, барои 75%-и нерӯи кории кишвар ҷойҳои расмиву ғайрирасмии корӣ ба вуҷуд меорад. Сарфи назар аз дарсади баланди нерӯи корӣ дар соҳаи кишоварзӣ, воридоти хӯрокворӣ бештар аз 58%-и талаботи маҳаллии Тоҷикистон ба ғалла ва 81%-и истеъмоли маводи хӯрокворӣ дар солҳои 2012-2013-ро ташкил додааст. Воридоти гандум ва ҷав асосан аз Қазоқистон ва биринҷ аз Русия сурат мегирад.¹⁷ Ба сабаби камбуди замини кишт, вобастагии Тоҷикистон ба воридоти хӯрокворӣ афзоиш хоҳад ёфт.

Аксари корҳои кишоварзиро дар заминҳои наздиҳавлигӣ ва хоҷагиҳои пахтакорӣ занон бо даст иҷро мекунанд ва бар ивази кор дар хоҷагиҳо пули ночизе мегиранд. Шумораи заноне, ки дар соҳаи пахтакорӣ кор мекунанд, нисбат ба шумораи мардон бештар аст. Таносуби фарқияти занону мардону машғул ба корҳои пахтакорӣ бино бар сабаби афзоиши муҳочирати кории мардон ба сабаби камбуди шадиди ҷойҳои корӣ дар Тоҷикистон зиёд мешавад.

Ҷадвали I. Аҳолии умумии Макони Фаъолият, соли 2012

	Аҳолии Макони Фаъолият
Теъдоди умумии аҳоли ¹	1537100
Деҳот	1354755
Шаҳр	182345
Шумораи марду зани болиғ, хонавода	1430764
Шумораи танҳо занони болиғ, хонавода	101802
Шумораи танҳо мардони болиғ, хонавода	4534
Шумораи кӯдакон бе ягон нафари болиғ, хонавода	0
Шумораи умумии хонаводаҳо ²	210915
Марду зани болиғ, хонавода	186772
Танҳо занони болиғ, хонавода	22632
Танҳо мардони болиғ, хонавода	1511
Кӯдакон бе ягон нафари болиғ, хонавода	0
Занони синни борварӣ (ЗСБ), (15–49-сола)	422545
ЗСБ дар деҳот	372761
ЗСБ дар шаҳр	49784
ЗСБ ҳомиладор нест	387988
ЗСБ ҳомиладор	34557
Кӯдакони 0–59-моҳа	241041
Ҷинси мард, 0–59-моҳа	119320
Ҷинси зан, 0-59-моҳа	121721
Кӯдакони 6–59-моҳа	217252
Ҷинси мард, 6–59-моҳа	107704
Ҷинси зан, 6–59-моҳа	109548
Кӯдакони 0–5-моҳа	23789
Ҷинси мард, 0–5-моҳа	11616
Ҷинси зан, 0–5-моҳа	12173
Кӯдакони 6–23-моҳа	70453

¹⁷ CFK, 2013a

Ҷинси мард, 6—23-моҳа	34345
Ҷинси зан, 6—23-моҳа	36108

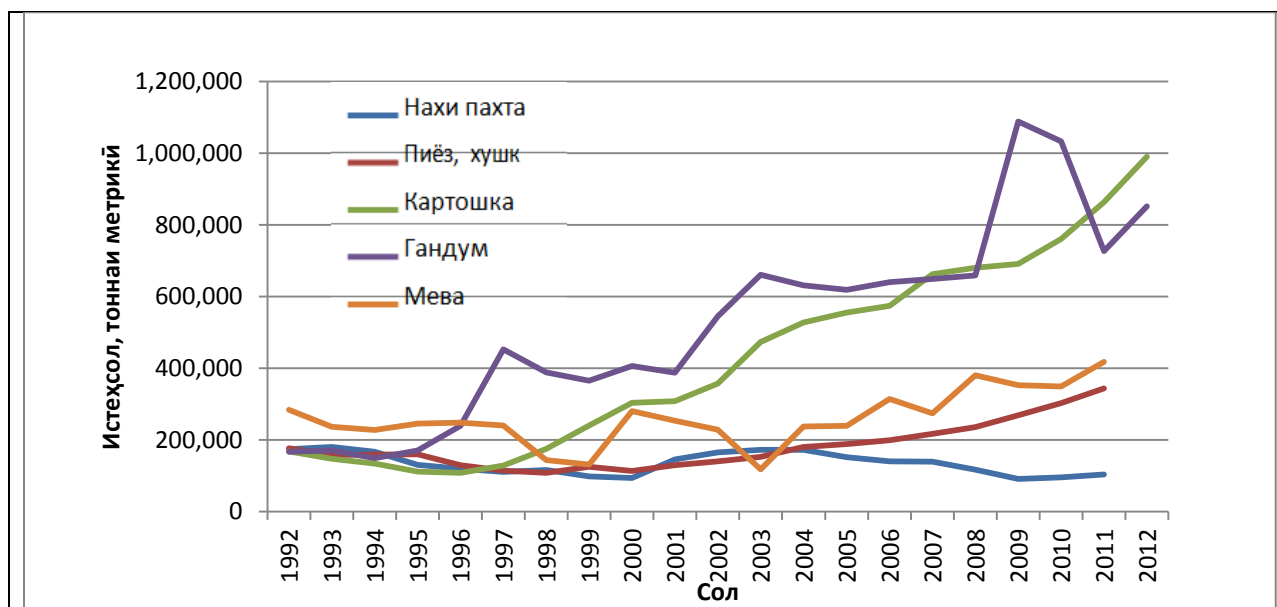
¹ Манбаъ: Солномаи демографии Ҷумҳурии Тоҷикистон. Соли 2013. Оҷонсии омили назди раисҷумҳури Тоҷикистон.

² Ин рақам шумораи хонаводаҳо дар Мақони Фаъолият аст (аз ҷониби ГННТ гурӯҳбандӣ шудааст), на рақами аъзои хонавода.

Тақрибан 86%-и занони деҳотнишини коргар дар соҳаи кишоварзӣ кор мекунанд ва бештар аз 53%-и онҳо дар заминҳои хонаводани худ кор мекунанд. Ҳарчанд, "...миёни солҳои 2002 то 2008 шумораи заноне, ки дар Тоҷикистон соҳиби хоҷагии деҳқонии оилавӣ ҳастанд, аз 2% то ба 14% афзуд"¹⁸, шумораи хоҷагиҳои хурди деҳқонӣ аз соли 2008 то соли 2012 ба таври сареъ дар натиҷаи хусусигардонии хоҷагиҳои деҳқонӣ афзоиш ёфт ва шумораи чунин хоҷагӣҳое, ки сарварашон зан буд, аз 14% то ба 8,5% поин рафт. Дар ҳамон панҷ сол шумораи занони машғул дар арсаи кишоварзӣ аз 44% то ба 50% боло рафт.

Сурати 2 раванди истеҳсоли маҳсулоти кишоварзиро дар Тоҷикистон барои солҳои 1992-2011 нишон медиҳад. Аз миёни маҳсулоти ин сурат, меваву сабзавоти тоза (махсусан, пиёз) ҳамчун беҳтарин василаи рушди занҷираи арзишӣ дар Мақони Фаъолият доништа шуд.¹⁹

Сурати 2. Равандҳои истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ дар Тоҷикистон, солҳои 1992—2011

Манбаъ: CFK 2013b.

Ҷадвали 2 аҳамияти вилояти Хатлонро дар истеҳсолоти кишоварзии Тоҷикистон нишон медиҳад. Тоҷикистони бештар кӯҳӣ муқоисатан заминии ками кишт дорад. Сеяки ин заминҳои кишт, 45%-и тавлиди ноҳолиси соҳаи кишоварзӣ ва қариб нисф (49%)-и заминҳои зироатӣ дар Хатлон ҷойгиранд. 40%-и чорвои калон ва 39%-и бузу гӯспанди Тоҷикистон низ дар Хатлон парвариш мешавад.

¹⁸ Сарнавиштҳои муваффақи CEDAW CMM: http://www.unifem.org/cedaw30/success_stories/#kyrgyzstan.

¹⁹ ЮСАИД, 2012b.

Чадвали 2. Аҳамияти вилоятҳои Тоҷикистон аз нуқтаи назари кишоварзӣ мувофиқи нишондиҳандаҳои гуногун, соли 2009

	Хатлон	Суғд	НТМ	ВМКБ	Тоҷикистон
			%		
Тавлиди ноҳилиси кишоварзӣ	45	25	26	4	100
Заминҳои кишт	33	24	26	17	100
Минтақаҳои зироатӣ	49	32	18	1	100
Чорвои калон	40	27	26	7	100
Бузу ғўспанд	39	31	21	8	100

Манбаъ: Вазорати кишоварзии Тоҷикистон ва дигарон аз соли 2011. Дар ёд дошта бошед, ки ин дарсадҳои ҲҚТ дар ду нуқтаи даҳӣ дастрас нестанд.

Тахминан як миллион шаҳрванди Тоҷикистон, асосан мардон, дар Русия кор мекунад. Маблағҳои интиқоли онҳо аз ҳама бештар дар дунё буда, қариб нисфи ММД (47,4%-и кишварро ташкил медиҳад.²⁰ Ин маблағҳои муҳоҷирон ниёзи сокинони Хатлон барои кори мавсимӣ дар майдонҳои пахтаро коҳиш медиҳад. Афзоиши маблағҳои интиқолӣ талаботи бозори маҳаллиро ба маҳсулоти хӯроқа, аз ҷумла маводи арзишманд ба мисли меваву сабзавоти тару тоза бештар мегардонад. Ин рушди талабот барои истеҳсолкунандаҳои Тоҷикистон имконияти хубе барои фурӯши бештар ва бо нархҳои беҳтар дар бозори маҳаллӣ мебошад. Бино бар ЮСАИД, маблағҳои интиқолӣ Тоҷикистонро аз равандаҳои иқтисоди Русия ва сиёсати Русия дар нисбат ба коргарони хориҷӣ вобаста мегардонад. Бо вуҷуд, маблағҳои интиқолӣ, ҳамчунин, барои сармоягузорӣ ба соҳаи кишоварзӣ имконият фароҳам меорад.²¹

Маълумот дар бораи пасманзари вазъияти хӯрокворӣ дар кишвар ва амнияти ғизоии хонаводаҳо дар Қисмати 3.3, Гуруснагии Хонавода ва Қисмати 3.4, Ғизоворӣ дастрас аст.

1.3 Ҳадафи ин гузориш

Ин гузориш маълумоти муқаддамотии баргирифташуда аз назарсанҷии аҳолии Макони Фаъолияти Ғизо барои Оянда ва аз манбаъҳои дуввумдараҷа барои 13 нишондиҳандаи Ғизо барои Оянда-ро пешниҳод мекунад. Ин маълумоти муқаддамотӣ ба ҳайси мавзӯи муқоиса барои баҳогузори ба тағйирот дар хӯрокворӣ, фақр ва тавонмандсозии замон дар Макони Фаъолият истифода мешавад. Ин маълумот бештар бо ҳадафҳои назоратӣ, на ин ки тахмин задани таъсири барнома ҷамъ оварда шудааст. Назарсанҷӣ барои баҳогузори тағйирот дар нишондиҳандаҳои замони Ғизо барои Оянда дар Макони Фаъолият тарҳрезӣ шудааст. Ин назарсанҷӣ барои ҳулосагирӣ дар мавриди нисбатдиҳӣ ва ё сабабҳо иҷоза намедиҳад. Назарсанҷиҳои миёндаврай ва хотимаӣ мутаносибан дар солҳои 2015 ва 2017 ба нақша

²⁰ Бонки Ҷаҳонӣ, 2013а

²¹ ЮСАИД, 2012б.

гирифта шудаанд.

Пешниҳоди натиҷаҳои маълумоти ғирдовардашуда дар ин гузориш бо натиҷаҳои умумии тавсифӣ (Қисмати 3.0) оғоз шуда, бо таҳлили вижаи дархосткардан ЮСАИД/ҚОМ дар Тоҷикистон (Қисмати 4.0) идома меёбад. Таҳлили вижаи дархостии ЮСАИД/ҚОМ/Тоҷикистон шарҳи усулҳои поксозии маълумот, сатҳи алтернативии гирифтории ба ғайр ва омили шикасти ғайр, мувофиқсозии мавсимии маълумоти масрафотӣ, ки дар мавсими ҷашнҳо ҷамъ шудааст ва таъсири эҳтимолии Шохиси нархи истеъмолии (ШНИ) ҳуруқворӣ, дар тазод бо Шохиси нархи истеъмолии (ШНИ) умумӣ, ба сатҳи муқаддамотии гирифтории ба ғайрро дарбар мегирад.

2. Методологияи дарёфти маълумоти муқаддамотӣ барои нишондиҳандаҳои Ҷизо барои Оянда

2.1 Манбаъҳои маълумот

БОЗХҶРДИ ҶБО маълумоти аввалиндараҷаро тавассути назарсанҷиҳои аҳоли дар Макони Фаъолият ҷамъ овард. Маълумоти муқаддамотӣ барои 11 нишондиҳанда аз ҷамъи 13 нишондиҳандаи Ҷизо барои Оянда, тавре дар Ҷадвали 3 қайд шудааст, аз додаҳои ҷамъоришуда дар назарсанҷии аҳоли гирифта шудаанд. Ду нишондиҳандан боқимонда – сатҳи гирифтӣ ба камхунӣ дар миёни кӯдакони 6-59-моҳа ва сатҳи гирифтории занони синни борварӣ гузориш напуданд. Камхунӣ аз нишондиҳандаҳои афзалиятноки Ҷизо барои Оянда ба ҳисоб намеравад ва ҳангоми гузаронидани назарсанҷии аҳоли маълумот дар боран камхунӣ ҷамъ оварда напудаст. Маълумоти муносиби дувумдараҷа барои шумориши маълумоти муқаддамотии марбут ба камхунӣ дар Макони Фаъолият дастрас набуд.

Ҷадвали 3. Манбаъҳои маълумот ва нишондиҳандаҳои Ҷизо барои Оянда

Нишондиҳанда	Манбаъ	Соли ҷамъорӣ
Шохиси тавонмандсозии занон дар соҳаи кишоварзӣ	НА БОЗХҶРДИ ҶБО	2012
Шумораи хонаводаҳои гирифтӣ ба гуруснагии таҳаммулпазир ё	НА БОЗХҶРДИ ҶБО	2012
Дараҷаи гуногунии ғизои занон	НА БОЗХҶРДИ ҶБО	2012
Сатҳи гирифтории занон ба камвазнӣ	НА БОЗХҶРДИ ҶБО	2012
Сатҳи гирифтории кӯдакони зери панҷсола ба камвазнӣ	НА БОЗХҶРДИ ҶБО	2012
Сатҳи гирифтории кӯдакони зери панҷсола ба қадпастӣ	НА БОЗХҶРДИ ҶБО	2012
Сатҳи гирифтории кӯдакони зери панҷсола ба камрушдӣ	НА БОЗХҶРДИ ҶБО	2012
Сатҳи фарогирии кӯдакони 6—23-моҳа бо ҳадди ақали қобили қабули ғизо	НА БОЗХҶРДИ ҶБО	2012
Сатҳи фарогирии кӯдакони зери шашмоҳа бо шири модар	НА БОЗХҶРДИ ҶБО	2012
Масрафоти сари нафар барои баҳрагирандагони мавриди ҳадафи Ҳукумати ИМА	НА БОЗХҶРДИ ҶБО	2012
Сатҳи гирифтӣ ба факр: Дарсади афроде, ки ба камтар аз 1,25 доллари ИМА дар рӯз зиндагӣ мекунад	НА БОЗХҶРДИ ҶБО	2012

2.2 Равандҳои ҳисоби маълумоти манбаъҳои дувумдараҷа дар сатҳи Макони Фаъолият

БОЗХҶРДИ ҶБО маълумоти аввалиндараҷаро барои ҳисоби ҳамаи нишондиҳандаҳо ба ҷузъ камхунӣ дар миёни занони синни борварӣ ва кӯдакони то панҷсола ҷамъ овард. Ҷиҳати такмили маълумоти назарсанҷӣ, БОЗХҶРДИ ҶБО барои ҳамаи нишондиҳандаҳо

аз маълумоти дувумдараҷа низ ҳар ҷое, ки имконпазир аст, истифода мекунад. Назарсанҷии демографӣ ва тандурустии Тоҷикистон дар соли 2012 бо намунагирии ҳадафманди ноҳияҳои Макони Фаъолият гузаронида шуд, то ин маълумот барои Макони Фаъолият низ тақсим ва истифода шавад. Бо вуҷуд, ҳангоми баргузори назарсанҷии аҳолии БОЗХҶРДИ ҒБО, рӯшан набуд, ки оё НДТ дар Макони Фаъолият барои ҷамъории нишондиҳандаҳои лозимаи антропометрӣ барои Ғизо барои Оянда намунагирии ҳадафманд анҷом медиҳад ё на.

2.3 Ташкили кори назарсанҷӣ

Корҳои назарсанҷии аҳолии барои БОЗХҶРДИ ҒБО бевосита дар маҳалли мавриди ҳадаф дар Тоҷикистон аз 26-уми декабри соли 2012 то 23-юми январи соли 2013 анҷом шуданд. Маркази пажӯҳишоти иҷтимоии “Зеркало”, як ширкати назарсанҷӣ ва тадқиқотӣ, мақарраи дар шаҳри Душанбе, фаъолиятҳои дар маҳалло анҷом дод. Тафсилоти усулҳои назарсанҷӣ ва баргузори он дар протокол, замиаи А дастрас аст.

Омӯзиш

Давраи омӯзишӣ барои тренерҳо (ДОТ) ва нозирон аз 14-ум то 16-уми декабри соли 2012 дар шаҳри Душанбе баргузор гардид. ДОТ бо забони англисӣ ва бо тарҷума ба забони тоҷикӣ баргузор шуд. Дар ДОТ 12 тренери нозир ва чанд корманди “Зеркало”, аз ҷумла мутахассиси фанновариҳои иттилоотӣ (ФИ) иштирок карданд. Давраи омӯзишӣ барои ҳисобгарҳо аз 19-ум то 23-юми декабр бо назардошти коҳиши масрафоти нақлиётӣ ширкаткунандагон дар шаҳри Қурғонтеппа, дар вилояти Хатлон, баргузор шуд. Қабл аз давраи омӯзишӣ, “Зеркало” 110 ҳисобгарро аз ҷумлаи сокинони вилояти Хатлон ба кор гирифт. Азбаски, барои нахустин бор дар Тоҷикистон ҳангоми гузаронидани назарсанҷӣ аз таблет истифода мешуд, талаботи ба коргирӣ бештар буда, аз довталабон таҷрибаи кор бо роёна, телефонҳои ҳушманд ва ё абзорҳои ба монанди он дархост мешуд. Бар иловаи феҳристи номзадҳои худ, “Зеркало” аз ҳисоби кормандони созмонҳои ғайриҳукуматӣ ва созмонҳои дигари фаъол дар минтақа низ ҳисобгарҳоро ба кор гирифт. Ҳамаи ҳисобгарҳо забонҳои узбакӣ ва тоҷикиро бадад буданд. Ҳангоми давраи омӯзишӣ шумораи ҳисобгарҳо каме коҳиш ёфт. Пас аз рӯзи аввали давраи омӯзишӣ, аз 110 нафар 84 нафар баргаштанд. Корҳои бевосита дар маҳал бо ҷалби 80 ҳисобгар, ки дар ҳамаи соатҳои давраи омӯзишӣ иштирок доштанд, гузаронида шуд.

Давраи омӯзишӣ барои ҳисобгарҳо дар мавзӯи саволномаи назарсанҷии аҳолии ва протоколи назарсанҷӣ бо забони тоҷикӣ аз ҷониби кормандони аршади “Зеркало” ва бо истифода аз таблетҳои Nexus 7 ва саволномаҳои когазӣ, қадченкунаки ширкати Shorr ва тарозуи ширкати Sesa гузаронида шуд. Тренерҳо ба кормандони аршад ёрӣ ва кормандони TANGO онҳоро раҳбарӣ мекарданд. ЮСАИД барои андозагирии қаду вазни занони 15-49-

сола ва кӯдакони зери синни панҷ қадченкунаки Shortt ва тарозуи Sesa ироа намуд. Истифода аз ин абзорҳо дар давраи омӯзишӣ ёд дода шуд. Нусхаи маводи давраи омӯзишӣ дар анбори вижаи маълумоти ЮСАИД бо номи Development Experience Clearinghouse дастрас аст. Онро метавонед бо тамос бо лоиҳаи БОЗХҶРДИ ҒБО низ дарёфт кунед.

Корҳо дар маҳал

Ҳангоми иҷрои корҳо дар маҳал, раҳбарони назарсанҷӣ фаъолияти ҳаррӯзаи гурӯҳҳои маҳаллиро наззора ва идора мекарданд. Барои анҷоми назарсанҷӣ, 12 ноҳияи Макони Фаъолият дар миёни ҳашт гурӯҳи назарсанҷӣ тақсим карда шуд. Ҳар як гурӯҳ аз 10 ҳисобгар иборат буд, ки шумори ҳисобгарҳоро дар маҷмӯъ ба 80 нафар расонид. Аз ҳисобгарҳо, ки аз ҷониби кормандони аршади “Зеркало” раҳнамоӣ мешуданд, дархост шуда буд, то барои ба даст овардани эътимод ризоияти шифоҳии мусоҳибонро бигиранд. Пурсиши ризоият дар назарсанҷиҳои дигар дар кишвар меъёр аст. Ҳисобгарҳо ба мусоҳибон нусхаи ба узбакӣ ё тоҷикӣ тарҷимашудаи Модули Б-ро дода, имзо мекарданд, ки мусоҳибон огоҳона ризоият доданд. Чун Шохиси тавонмандсозии занон дар соҳаи кишоварзӣ суҳбат бо ҳам марду ҳам зани хонаводаро талаб мекунад, гурӯҳҳо ба ҷуфтҳои марду зани суҳбаткунанда тақсим карда шуданд. Мардон бо мусоҳиби мард ва занон бо мусоҳиби зан суҳбат мекарданд. Ҳар як гурӯҳ як нозир дошт. Мутахассиси ФИ дар ҷараёни тамоми корҳо дар маҳал ёрии фанӣ расонид. Дар маҷмӯъ, гурӯҳи назарсанҷӣ аз 91 нафар иборат буд.

Суҳбатҳо бо истифода аз таблети Google Nexus 7 ва барномаи маълумотҷамъбории Open Data Kit (ODK) гузаронида шуд. Маълумоти ҷамъовардашуда дар маҳал ба серверҳои амни Westat интиқол меёфтанд ва дар он ҷо гурӯҳбандӣ ва идора мешуданд. Тавре қаблан иттилоъ дода шуд, барои нахустин бор ҳангоми гузаронидани назарсанҷӣ дар Тоҷикистон аз таблетҳо истифода шуд. Дар ҳолатҳои зиёде ба мисли ҳолатҳои марбут ба сифати хона ва назарсанҷии масрафоти Модули Е, ҳарчанд ворид кардани маълумот танҳо як таблетро тақозо мекард, ҳисобгарҳои “Зеркало” барои замонати сифат маълумотро дар ду таблет ворид мекарданд. Маълумоти ҳар ду таблет ҳангоми поксозӣ муқоиса шуда, дар қариб ҳамаи ҳолатҳо яксон мебаромад ва танҳо дар ҳолатҳои каме иштибоҳҳои воридсозӣ ба назар мерасид. Маълумоти ниҳой аз муносибтарин таблет қабул мешуд. Дар оғози корҳо дар маҳал мушқилоти фанӣ бо таблетҳо, ба мисли барӯзсозии барномаҳо раванди назарсанҷиро кунд мекард. Ин мушкил аз ҷониби кормандони “Зеркало” ва БОЗХҶРДИ ҒБО ҳал карда шуд.

Вақт ва замони оғоз ва анҷом дар таблетҳо сабт мешуд, то БОЗХҶРДИ ҒБО имкон дошта бошад, ки корҳои маҳал ва ҷойгиршавии ҳисобгарҳо дар кластерҳоро ҳар рӯз идора бикунанд. Гуруҳи назарсанҷӣ дар ҳар кластер ду рӯз сарф мекард. “Зеркало” қаблан корҳо дар маҳалро 24 рӯз тахмин зада буд, вале ба сабаби вазъи обуҳаво ва ҷалби шумораи камтари ҳисобгарҳо корҳо дар маҳал то ба 34 рӯз тӯл кашид. Мушқиле, ки гурӯҳи назарсанҷӣ пеш овард, нарасидани

нерӯи барқ ва истифодаи муҳаррикҳои барқзо барои пур кардани таблетҳо бо нерӯ буд.

Назорати сифати маълумот

Сифати маълумот ҳангоми иҷрои корҳо дар маҳал бо чанд роҳ таъмин мегардид. Нармафзори воридсозии маълумот дар таблетҳо барои санҷидани гуногуниҳо, сарфи назари намуна ва пайдарпайӣ барномарезӣ шуда буд. Нозир ҳар як саволномаро месанҷид, ки оё ҳамаи саволҳо посух ёфтаанд, пайдарпайӣ, санҷиши гуногуниҳо ва сарфи назари намуна риоя шудааст ё на. Раҳбари гурӯҳ низ саволномаҳоро дар ин маврид месанҷид. Корҳо дар маҳал он гуна ба нақша гирифта шуда буд, ки рӯзҳои суҳбат ҳама аъзои гурӯҳ дар наздикӣ бо ҳам бошанд ва гурӯҳҳо бегоҳ дар як ҷо қарор бигиранд. Ба ин васила, мушкилоти пайдошуда дар рӯзҳои нахустини кор дар маҳал бо ҳам дар миён гузошта ва ҳал мешуд.

Кормандони идоракунандан маълумот дар Westat низ аз нармафзорҳои сифатсанҷи маълумот истифода мебарданд, ки он нармафзорҳо дар таблетҳо насб шуда ва кормандон дар маҳал маълумотро ба воситаи он месанҷиданд. Ин нармафзорҳо василаҳои санҷиши гуногуниҳо, сарфи назари намунаҳо, санҷиши пайдарпайиҳо ва санҷиши комил буданро низ доро буда, ҳамаи санҷишҳоро дар маҳалли кор муҳарирон ва нозирон мегузарониданд. Ин барномаҳо комил буданро ба ин тариқ месанҷиданд: Санҷидани он ки оё ҳамаи пурсишномаҳо дар Минтақаи саршумории меъёрӣ²² дар пайи мусоҳиба (пурра, нопура ва ғ.) дарёфт шудаанд ё на, дарсади модуҳои пурра ва дарсади маълумоти дарёфтнашуда барои саволҳои мунтахаб, ба мисли синну сол ва ҷинси мусоҳиб. Ҳамаи ин маълумот аз ҷониби кормандони идоракунандан маълумот дар Westat барои муайян кардани мушкилоти марбут ба сифати маълумот таҳлил мешуд, то натиҷааш ба ҳамкорон дар маҳал расонида шавад. Бар иловаи гузоришҳои муфассали ҳисобгар, барномаҳо низ гузоришҳои мухтасар медоданд, ки он барои назорати умумии сифати маълумот истифода мешуд.

Ҳалли мушкили маълумоти дарёфтнашуда

Дар ин гузориш дар ин маврид аз ин васила кор гирифта шуд: Ҳамаи посухҳои “намедонам” ва маълумоти бечавобро гирифта, он ба маълумоти сифр баробар карда мешуд ва синас маълумоти “не” (агар савол ҷавоби ҳа ё не-ро тақозо мекард) ва ё “0” (агар савол ҷавоби шуморавӣ тақозо мекард)-ро гирифта, ин маълумотро ба деноминатор ва нумератори нишондиҳанда ворид мекарданд.

Ин равиш дар ҳолатҳои фавқ ба кор бурда шуд, ба ҷузъ аз ҳолатҳои, ки нишондиҳандаи муайян посухи дигаре дошта бошад, яъне, кӯдаконе, ки вазнашон барқашида нашуд ва ё кӯдаконе, ки маълумот дар бораи қаду вазнашон сабт нашуд, аз ҳам деноминатор ва ҳам

²² Минтақаҳои саршумории меъёрӣ минтақаҳои ҷуғрофие мебошанд, ки аз сӯи Оҷонсии омили назди раисҷумҳури Тоҷикистон муайян шуда, барои бақайдгирини аҳолии кишвар истифода шудаанд.

нумератори нишондиҳандаҳои антропометрӣ ҳазф карда шуданд. Барои саволҳои, ки посухи рақамӣ доштанд, ҳисоби миёна бароварда шуд.

Ҷойивазкунии маълумот

Бо маълумоти дарёфтнашуда ва ё посухҳои “намедонам” умуман ба тариқи дар боло ишорашуда муносибат шуда, ин маълумот дар пойгоҳи додаҳо боқӣ гузошта шуд. Маълумоти дарёфтнашуда ва ё посухҳои “намедонам” ба саволҳои муҳим, ки бояд дар нишондиҳандаҳо ба таври саҳеҳ дарҷ мегардид, аз ин ҷоида истисно буд. Манзур ҳам маълумоти зерин аст:

- Зодрӯзи занони аз 15 то 49-сола;
- Санаи таваллуди ҳар фарзанди зиндаи то панҷсолаи занони 15-49-сола.

Раванди ҷойивазкунии ин маълумот аз рӯи меъёрҳои байналмилалӣ Назарсанҷии демографӣ ва тандурустӣ сурат гирифта, дар *Таҳриф ва ҷойивазкунии маълумоти НДТ* шарҳ дода шудааст.²³

Усулҳои таҳлили маълумот

Аксарияти натиҷаҳои миқдорӣ ин гузориш бо дарсадҳо ва ҳисоби миёна, ҳамааш бо ду нуктаи даҳӣ дар ҷадвал ва як нуктаи даҳӣ дар баҳиши хаттӣ нишон дода шудааст. Намояндагӣ ба василаи таҳлили ҳамаи омори марбут ба назарсанҷии аҳоли (ба монанди дарсадҳо ва ҳисоби миёна) аз рӯи эҳтимолияти баръакси интихоби мусоҳиб таъмин гардид:

- **Дарсадҳо.** Барои маълумоте, ки дар дараҷаҳои номиналӣ (ба монанди ҷавобҳои “ха” ва “не”) омадааст, дарсад аз рӯи шумориши ҳолатҳои, ки посух доранд ба ҳайси нумератор ва шумориши умумии ҳамаи хат ба ҳайси деноминатор ҳисоб карда шудааст. Посухи яқинан унсуре ҳадди аксар то 100% меравад ва посухҳои ҷангунаи унсур дар маҷмӯъ аз 100% боло мераванд.
- **Ҳисоби миёна.** Барои унсурҳои, ки дар қолаби дараҷаи давомдор (монанди шумораи аъзои хонавода) ҷамъ оварда шудаанд, ҳисоби миёна ба воситаи шумориши ҷамъи маълумот ҳамчун нумератор ва ҷамъи ҳолатҳо ҳамчун деноминатор ҳисоб шудааст.

Ҳаҷми ҳисобнашудаи натиҷаҳо дар ҳар ҷадвал нишон дода шуда, бо ҳарфи “n” номгузорӣ шудааст. Ҷиҳати худдорӣ аз намоиши омори ғайри мӯътамад, натиҷаҳо танҳо дар ҳолате нишон дода шудаанд, ки ҳолатҳои ҳисобнашуда 30 ва ё бештар буданд.

²³ T. Croft, n.d. DHS Data Editing and Imputation (Таҳриф ва ҷойивазкунии маълумоти Назарсанҷии демографӣ ва тандурустӣ).

Унсурҳо ва нишондиҳандаҳои ҳисобшуда²⁴

Барои ҳисоби унсурҳо ва нишондиҳандаҳои таҳлилий ҳар ҷойе имкон буд, аз меъёрҳои байналмилалии истифода шуд:

1. Нишондиҳандаҳои амнияти ғизоӣ бо истифода аз меъёрҳои байналмилалӣ тапореҳфта дар зер ҳисоб шудааст:
 - Роҳнамои нишондиҳандаҳои Ғизо барои Оянда аз соли 2012;
 - Дараҷаи гуруснагии хонавода: Роҳнамои эзоҳ ва ҳисоби нишондиҳанда. Соли 2011;²⁵ ва
 - Нишондиҳандаҳои Созмони ҷаҳонии беҳдошт (СЧБ) барои баҳогузориҳои ғизодиҳии навзодон ва кӯдакон аз соли 2010 (Қисмати 2. Ҳисоб).²⁶
2. Нишондиҳандаҳои антропометрӣ бо истифода аз меъёрҳои рушди кӯдак ва барномаҳои коркарди маълумот, ки аз ҷониби СЧБ дар соли 2006 нашр шудааст, ҳисоб карда шуд.²⁷
3. Шохиси тавонмандсозии занон дар соҳаи кишоварзӣ бо роҳнамоӣ ва маводи ироашуда дар вебинари ЮСАИД Ғизо барои Оянда, ки 9-уми ноябри соли 2012 баргузор гардид ва бо истифода аз Роҳнамои Шохиси тавонмандсозии занон дар соҳаи кишоварзӣ ҳисоб карда шуд.²⁸

Тафсилоти ҳисобҳо барои нишондиҳандаҳои Макони Фаъолият дар Замимаи В оварда шудааст.

2.4 Тарҳрезии намунаи саволнома

Назарсанҷии муқаддамотии Макони Фаъолияти БОЗХҶҮРДИ ҒБО дар Тоҷикистон бо талошҳои ҷамоҳангшудаи “Зеркало”, Westat ва TANGO International тарроҳӣ ва иҷро шуд. Ҷадвали 4 тарҳи намунаи Макони Фаъолиятро нишон медиҳад, ки он намунаи гурӯҳии думарҳилавист, ки барои таҷассуми Макони Фаъолият тарроҳӣ шудааст.

²⁴ Шарҳи муфасссал дар мавриди ҳалли маълумоти дарёфтнашуда, таҳрири додаҳо, усулҳои таҳлили додаҳо, ва ҳисоби нишондиҳандаҳои намунаҳо қисман ба ин манбаъ таъя мекунад: P. D. Rosell, B. O’Colmain, ва H. Howell. Моҳи майи соли 2013. Назарсанҷии муқаддамотии Ҷағтӣ. Гузориши сиёҳнавист. ICF Macro Inc. Гузориши ироашуда ба ЮСАИД/Ҷағтӣ, саҳ.: 12—14.

²⁵ T. Ballard, ва дигарон, соли 2011.

²⁶ Созмони ҷаҳонии беҳдошт, ЮСАИД, AED, FANTA-2, UC-Davis, IFPRI, ва UNICEF, 2010. Нишондиҳандаҳои баҳогузориҳои ғизодиҳӣ ба навзодон ва кӯдакон. Қисмати 2: Баҳогузориӣ

²⁷ <http://www.who.int/childdgrowth/en/index.html>. Боз бибинед: Созмони ҷаҳонии беҳдошт ва ЮНИСЕФ. Соли 2009. Меъёрҳои СБЧ барои рушди кӯдак ва муайянсозии камғизии шадиди навзодону кӯдакон: Баёниҳои муштараки СБЧ ва ЮНИСЕФ. Женева ва Нью-Йорк.

²⁸ S. Alkire, ва дигарон. Соли 2013.

Ҷадвали 4. Тарҳи намунавии назарсанҷӣ барои Макони Фаъолият

Ноҳия	Шиносномаи қишрӣ	Қишр	Шумораи кластерҳо	Шумораи оилаҳо
Вахш	18	Шаҳр	1	20
		Деҳа	10	200
Ҷилликӯл	21	Деҳа	6	120
Хуросон	22	Деҳа	6	120
Қубодиён	23	Деҳа	10	200
Ҷалолиддини Румӣ	24	Шаҳр	1	20
		Деҳа	9	180
Бохтар	25	Шаҳр	1	20
		Деҳа	14	280
Абдурахмони Ҷомӣ	26	Шаҳр	1	20
		Деҳа	9	180
Қумсангир	28	Шаҳр	1	20
		Деҳа	7	140
Сарбанд	33	Шаҳр	1	20
		Деҳа	2	40
Шаҳритӯс	36	Шаҳр	1	20
		Деҳа	6	120
Ёвон	38	Шаҳр	2	40
		Деҳа	10	200
Носири Хусрав	40	Деҳа	2	40
Шаҳр			9	180
Деҳа			91	1,820
Ҷамъ			100	2,000

Ҳисоби ҳаҷми интихобшуда

Аз рӯи роҳнамоии ЮСАИД, интихоби тарроҳишуда ба қадри кофӣ бузург аст, то таъсири фаъолиятҳои Ғизо барои Оянда-ро аз оғоз то анҷом баҳогузори намояд ва бо замону бучаи БОЗХҶҶРДИ ҒБО мувофиқ бошад. БОЗХҶҶРДИ ҒБО ҳаҷми интихобро барои 2000 хонавода барои қадпасти, 10000 хонавода барои камвазни ва 850 хонавода барои фақр (бо шумули сатҳи 15%-ае, ки бепосух мемонад) ҳисоб кардааст. Ин ҳисобҳои ҳаҷми интихобҳо дар пайи тавсияҳои Ғизо барои Оянда барои истифодаи қадпасти камвазни кӯдакони зерин синни панҷсола ва сатҳи гирифтори ба фақр гирифта шудаанд, то ки ҳаҷми талабшудаи интихоб бо сатҳи панҷдарсади муҳиммият ҳисоб карда шавад ва ҳадафи расидан ба сатҳи бистдарсади фарқият аз оғоз то анҷоми барнома муваффақ шавад. Ҳаҷмҳои интихоб бо истифода аз барғаҳои Excel ҳисоб шудаанд, ки онҳоро барои ҳаҷми ҳадаф FANTA таҳия кардааст. Дар ҷаҳорҷӯбан ин барнома пурсиши саросари 10000 хонавода барои муайян кардани тағйирот дар камвазни кӯдакони имконпазир нест. Барои нишондиҳандаҳои боқимонда бо истифода аз ҳаҷми интихоби 2000 хонавода метавон тахмин зад. Маълумоти муқаддамотӣ барои ҳисоби ҳаҷми интихоб (барои қадпасти ва камвазни дар миёни кӯдакони зерин синни панҷсола ва барои сатҳи фақр) аз назарсанҷиҳои дигари тоза

гирифта шудааст^{29,30} ва маълумоти хотимагӣ тағйироти бистдарсада аз оғоз мебошад. Интихоби камвазнӣ миёни занон ва барои Дараҷаи гуногунии Ғизои занон занҳои аз 15 то 49-сола мебошанд.

Оҷонсии миллии оморӣ назди ХҚТ барои Макони Фаъолияти Ғизо барои Оянда феҳристи Минтақаи саршумории меъёрро, ки бар асоси феҳристи барӯйхаттирии аҳоли аз соли 2010 таҳия шуда буд, пешниҳод кард. Барои ҳаҷми интихоби 2000 хонавода, 100 кластери асосёфта бар Эҳтимолияти мутаносиб ба ҳаҷм (ЭМХ) бо интихоби 12 ноҳия интихоб шуд. Дар ҳар кластер ба сурати тасодуфӣ бо истифода аз рӯйхати расмӣ сабтином дар деҳа бист хонавода интихоб шуд. Барои сеяки деҳаҳо, рӯйхати сабтином ё дастрас набуд ва ё ба сабаби якҷоя ва ё ҷудо будани манзилҳо қобили қабул набуд. Дар он деҳаҳо қадам зада, хонаводаҳо ба сурати тасодуфӣ интихоб карда шуд.

2.4.1 Тарҳи намуна

Дар ин тарҳ, Минтақаҳои саршумории меъёрӣ (МСМ) ба ҳайси Бахшҳои асосии интихоб (БАИ) ва ё минтақаҳои кластерӣ дар марҳилаи аввал ҳамчун ЭМХ интихоб шуданд. Аз ин рӯ, ҳар ноҳия рақами гуногуни кластерҳоро дорад. Ҳангоми интихоб, қишрбандӣ ба шаҳр деҳа гузаронида шуд, то барои нишондиҳандаҳои муайян шумораи шаҳр ва деҳаро нишон бидиҳад. Дар марҳилаи дувум, хонаводаҳо дар ҳар БАИ ба сурати тасодуфӣ аз феҳристи хонаводаҳои интихоб шуданд.

2.4.2 Санҷиши намуна

Маълумоти лозимӣ барои санҷиши оморӣ додаҳои назарсанҷӣ дар саросари раванди интихоб ва аз Оҷонсии миллии оморӣ назди ХҚТ ҷамъ оварда шуд. Ин маълумот аз ҷумла инҳоро дарбар мегирад: (1) Ҳаҷми аҳолии Минтақаи саршумории меъёрӣ, ки барои интихоби ин Минтақаҳо истифода шуд, (2) аҳолии қишри Минтақаи саршумории меъёрӣ, (3) аҳолии Минтақаи саршумории меъёрӣ ҳангоми рӯйхаттирӣ ва (4) сатҳи посух аз рӯи хонавода ва аз рӯи ҷинс.

Шумориши интихобҳои назарсанҷӣ ба гунае санҷида шуданд, ки натиҷаҳо саҳеҳона таносуби унсурҳои интихобро дар ҷаҳорҷӯбаи умумии интихоби аҳолии Макони Фаъолият мунъакис мекунанд. Тафсилот дар замимаи В дастрас аст.

2.4.3 Тарҳи саволнома

Саволномаи назарсанҷии БОЗХҶРДИ ҒБО барои мувофиқат бо пурсишномаҳои мавҷуд ба монанди НДТ ва НАМЗ-и Бонки Ҷаҳонӣ таҳия шудааст. Ҳар яке аз ин пурсишномаҳо

²⁹ Бонки Ҷаҳонӣ, 2010. Маълумоти кӯтоҳ дар бораи Аврупо ва Осиёи Марказӣ: Маълумоти нав дар бораи сатҳи фақр дар Тоҷикистон 2007—2009.

³⁰ Оҷонсии оморӣ ҚТ ва ЮНИСЕФ. 2009. Назарсанҷии баҳгозори меъёрҳои зист дар Тоҷикистон: Нигоҳе ба нишондиҳандаҳо. Шаҳри Душанбе. Пайванди интернетӣ: <http://stat.tj/en/publication/e-version/>.

баёнияти ризоияти огоҳона, феҳристи хонавода, модули шароити зиндагӣ ва модулиҳои нишондиҳандаҳоеро, ки бо манбаъҳои мавҷудани маълумот ҳисоб карда намешавад, дорад. Кормандони “Зеркало” пурсишномаи БОЗХҶРДИ ҒБО-ро ба забонҳои тоҷикиву узбакӣ тарҷума карданд ва сипас боз ба англисӣ бозгардон карданд. Ҳангоми давраи омӯзишӣ ва санҷиши қаблӣ ҳар як савол бодиққат аз назар гузаронида шуд, то маъно ва мақсад барои ҳамаи ҳисобгарҳо фаҳмо бошад ва бахшҳои посух ба вижагиҳои маҳал мувофиқат кунад. Пурсишномаи назарсанҷӣ дар Замимаи В қобили дастрасӣ буда, робитаи модулиҳои назарсанҷӣ ба нишондиҳандаҳои Ғизо барои Оянда дар Ҷадвали 5 нишон дода шудаанд.

Ҷадвали 5. Модулиҳои назарсанҷии аҳолии БОЗХҶРДИ ҒБО ва робитаи онҳо бо нишондиҳандаҳои интиҳобшуда

Модули БОЗХҶРДИ ҒБО	Шарҳи нишондиҳанда
С; Модули Е-и назарсанҷии аҳолии модули масрафоти истеъмолии НАМЗ иваз карда шуд	Сатҳи гирифтӣ ба фақр: Дарсади мардуме, ки бо камтар аз 1,25 доллари амрикоӣ дар рӯз зиндагӣ мекунанд (БҶХ соли 2005)
С; Модули Е-и назарсанҷии аҳолии модули масрафоти истеъмолии НАМЗ иваз карда шуд	Масрафоти сари нафари баҳрагирандагони мавриди ҳадафи Ҳукумати ИМА (ҳамчун гувоҳи даромад) (2010, доллари ИМА)
F	Сатҳи хонаводаҳои гирифтӣ ба гуруснагии таҳаммулпазир ва шадид
G	Шохиси тавонмандсозии занон дар соҳаи кишоварзӣ
H	Сатҳи гирифтӣ занон ба камвазнӣ
H	Дараҷаи гуногунии ғизои занон
I	Сатҳи гирифтӣ кӯдакони то панҷсола ба камвазнӣ
I	Сатҳи гирифтӣ кӯдакони то панҷсола ба қадпастӣ
I	Сатҳи гирифтӣ кӯдакони то панҷсола ба камрушдӣ
I	Сатҳи дастрасии кӯдакони 6—23-моҳа ба ғизои ҳадди ақали қобили қабул
I	Шумораи кӯдакони то шашмоҳа, ки танҳо шир меҳӯранд

2.5 Маҳдудиятҳо

Маҳдудиятҳои асосӣ, ки ҳангоми таҳияи натиҷаҳои назарсанҷии аҳолии бояд ба инобат гирифта шавад, замони назарсанҷӣ, истифода аз забони иловагӣ ва сатҳи баланди саволҳои бепосухмонда мебошад. Шарҳ ва баҳси ин маҳдудиятҳо ва роҳҳои ҳалли онҳо дар зер аст.

Корҳо дар маҳал дар зимистон гузаронида шуданд, ки ба посухҳо таъсир расониданд, чун мавсими истироҳат буд ва муҳочирони зиёде ба хонаҳояшон баргаштаву шумораи аъзои хонаводаҳо, масрафот ва истеъмолиро зиёд карданд. Идораи назарсанҷиҳои электронӣ дар зимистон ба иллати мушкили шадиди нерӯи барқ дар Хатлон дар аксари рӯзҳои ин мавсим мушкил буд. Аз ин рӯ, корҳо дар маҳал он гуна ба нақша гирифта шуданд, ки пеш аз шадидтар гардидани зимистон ба анҷом расанд. Дар ниҳоят, ҳарчанд, ин корҳо аз нақша ҳам як моҳ дертар

оғоз шуданд, чунки иҷозат баргузори назарсанҷӣ дар маҳал аз ҳукуматҳои маҳал дер гирифта шуд ва мушкилоти лоҷистикӣ марбут ба ҳамоҳангии байналмилалӣ оҷонсиҳо, ширкатҳо ва мардуми зиёд зам гардид. Ҳангоми гузаронидани корҳо дар маҳал, нерӯи барқ ду соат субҳ ва ду соат шаб ба мардум дастрас буд.

Омили дигаре, ки бояд ба инобат гирифта шавад, замони натиҷагирӣ аз Дараҷаи гуруснагии хонавода (ДГХ) мебошад. Ҷамъории маълумот дар мавсими истироҳатҳои зимистона пас аз ҷамъории ҳосил сурат гирифт, на дар осебпазиртарин вақти сол. Тахминҳои муқаддамотии камбуди ғизо бояд осебпазирии шумораи зиёди хонаводаҳоро ба ноамнии ғизоӣ мунъакис гардонад. Аз ин рӯ, маълумот дар бораи Дараҷаи гуруснагии хонавода “Ҳангоми ва ё бевосита пас аз бадтарин мавсими беҳосилӣ” ҷамъорӣ шудааст.³¹

Ҳангоми шарҳи натиҷаҳо замони баргузори назарсанҷии аҳолии Тоҷикистонро низ бояд ба инобат бигирем, махсусан, натиҷаҳои марбут ба гуруснагии хонаводаҳоро, ки бино бар мавсими ҷамъории маълумот натиҷаҳои бештар мусбат ба бор овардааст. Ҳарчанд, барои назарсанҷиҳои оянда, ки барои баҳогузори ба тағйироти руҳода дар амнияти хӯроквории хонавода ва баҳогузории даҳлатҳои лоиҳа гузаронида хоҳанд шуд, муҳим аст, ки дар ҳамин мавсими сол тарҳрезӣ шаванд.³²

Назарсанҷиҳо бо забонҳои тоҷикӣ ва узбакӣ гузаронида шуданд, вале дар бораи он ки кадом хонаводаҳо ба намунаи узбакии саволнома посух доданд, маълумот нест. Ҳисобгарҳо барған коғазии саволнома ба забони узбакиро барои хондани саволҳо доштанд, вале ҳамаи маълумот ба таблетҳо бо забони тоҷикӣ ворид карда шуданд. Назарсанҷиҳои оянда миллияти ҳар узви хонаводаро ҳам ҳамчун як ҷузви рӯйхати хонавода ҷамъ хоҳанд овард.

Сатҳи баланди бепосухӣ тахминҳоро метавонад тағйир бидиҳад, агар бепосухиҳо ба сурати тасодуфӣ набошанд. Сатҳи бепосухӣ барои панҷ сутуни тавонмандсозии занон 48,7% ва барои саволҳо дар мавриди таносуби ҷинсӣ 40,4%-ро ташкил дод. Сатҳи бепосухӣ барои Дараҷаи гуногунии ғизои занон 20,4% буд ва барои антропометрии кӯдакон 23,3% ва занон 27,1%-ро ташкил дод. Бино бар қавли нозирон, сабаби сатҳи бепосухӣ барои ШТЗСК ҳассосияти баъзе аз саволҳо мебошад. Занон ҳарос аз он доштанд, ки саволҳо дар мавриди иштирок дар корҳои ҷомеа ва узвият дар гурӯҳҳо ҷанбаи сиёсӣ доранд. Бар илова, бисёре аз шавҳарон ба занҳои худ иҷозат посух додан ба модулҳоро надоданд. Бепосухӣ ба антропометрии занон дар хонаводаҳои сернуфустар бештар буд. Ҳамчунин, дар бисёре аз хонаводаҳо вазн кашидан ва қад чен кардани занон ба сабабҳои динӣ ва иҷоза надодани шавҳар имконнопазир буд. Ба қавли нозирон, сатҳи бепосухӣ ба антропометрии кӯдакон ба иллати набудани кӯдакон дар хона ҳангоми назарсанҷӣ ва ё сарпечӣ аз андозагирӣ ҳангоми боздиди дубора бастагӣ дошт. Бар илова, нозирон ҳисобот доданд, ки баъзе аз аъзон хонаводаҳо, махсусан, хонаводаҳои серфарзанд аз андозагириву ченкуниҳо хаста шуданд.

³¹ Ballard ва дигарон, 2011.

³² Ballard ва дигарон, 2011.

3. Натиҷаҳои тавсифӣ

Ин бахш натиҷаи баровардаҳои муқаддамотии НА БОЗХҶРДИ ҶБО-ро тавсиф мекунад. Дар ҳолатҳое, ки миқдори посухдиҳандагон камтар аз 30 нафар аст, маълумоти омории гузориш дода нашуд. Дар ҳар як нишондиҳанда фарқияти омории байни зергурӯҳҳо (дар асоси санҷишҳои “t-test” ва рақами $p < 0.05$) дар ҷадвал бо ҳарфҳои болонавис нишон дода шудаанд. Зергурӯҳҳои дорои ҳамаи ҳарфи болонавис қамилан аз ҳамдигар фарқ мекунаанд. Дар ҷадвали 6 маълумоти муқаддамотии 13 нишондиҳандаи Ҷизо барои Оянда омадааст, ки дертар дар ҳамаи бахш ҳар як ин нишондиҳанда ба таври муфассал тавсиф ёфтааст. Муҳосибан маълумоти муқаддамотии МФ Ҷизо барои Оянда, Тоҷикистон дар асоси маълумоти бевосита аз ҷониби БОЗХҶРДИ ҶБО ҷамъоришуда анҷом гирифтааст.

Дар ин гузориш тақсимибандии нишондиҳандаҳо аз рӯи намуди хонаводаҳо мувофиқи ҷинсияти хонавода сурат гирифтааст, яъне хонаводаи дорои марду зани болиғ, танҳо зан(он)и болиғ, танҳо мард(он)и болиғ ва кӯдак бе нафари болиғ. Ин гурӯҳбандӣ мафҳуми сарвари хонаводаро огоҳона аз байн мебарад.³³ Дар ҷараёни назарсанҷӣ дар Тоҷикистон пурсиши посухдиҳангони зан аз ҷониби занон ва пурсиши посухдиҳандагони мард аз ҷониби мардон анҷом гирифт; пурсишкунандагон доир ба тарзи интихоби посухдиҳандагон аз байни гурӯҳи занону мардони ҳамаи ҳарфи болонавис марду зани болиғ дастури махсус гирифтанд.³⁴ Фарқияти зергурӯҳҳои намуди хонавода, ки аз лиҳози омории дар сатҳи 0,05 муҳим ҳастанд, дар матн шарҳ ёфтаанд. Маълумоте, ки барои ҳисоби нишондиҳандаҳои фақр истифода шуд, чанд хонаводаи дорои истеъмолкунандаи иловагӣ ва ё масрафҳо барои беҳтар кардани шароити манзилу таъмири хонаҳоро дарбар намегирад. Масрафҳои Ҷизо вобаста ба мавсими сол бо назардошти афзоиши масрафҳо ҳангоми ҷашни солинавӣ танзим шудаанд.

³³ ЮСАИД, 2012а.

³⁴ Матни зерин ҳамчун дастурамал барои пурсишкунандагон ба санад дохил карда шуда буд: “Посухдиҳандагони яқумдараҷа ё дувумдараҷа онҳоеанд, ки худро ҳамчун мард ё зани яқумдараҷа (ё танҳо зан) хонавода меҳисобанд, ки масъули тасмимгирии иқтисодӣ ва иҷтимоии хонавода ҳастанд. Дар хонаводаҳои дорои марду зани болиғ ин гуна шахсон одатан зану шавҳар мебошанд; ҳарчанд онҳо метавонанд узвҳои дигари хонавода бошанд, ки 18-сола ё калонтар ҳастанд. Ҳамчун нишони эҳтиром шахси калонсолтари хонавода метавонад ҳамчун сарвари хонавода маъсуб гардад ва мумкин аст, ки ӯ на ҳамаи маълумотро дар бораи аъзои ҷавонтари хонавода донад. Бинобар ин, ягон нафаре, ки маълумоти бештар медонад, бояд барои пур кардани маълумоти камбуд кӯмак расонад (махсусан ҷавобҳои “намедонам”). Дар хонаводаҳои нави танҳо зани болиғ танҳо як нафар посухдиҳандаи аввалдараҷа буда метавонад, ки он зани тасмимгирандаи 18-сола ё калонтар аст. Ба қайд кардани посухдиҳандагони аввалдараҷа ва дувумдараҷа дар хонаводаҳои нави танҳо марди болиғ ё кӯдак, бе нафари болиғ зарурате мавҷуд нест, модули G ШТЗСК набояд барои хонаводаҳои нави танҳо марди болиғ ё кӯдак, бе нафари болиғ истифода шавад.”

Ҷадвали 6. Нишондиҳандаҳои аҳолии Мақони Фаъолияти БОЗХҶРДИ ҒБО (13 нишондиҳанда)

Нишондиҳандаи Ғизо барои Оянда	Маълумоти муқаддамотӣ							
	м (санҷиданашуда)	Маълумоти муқаддамотӣ (тавозуншуда)	Инҳироф и меъёр	95% ФИ	Фарқ.	Сатҳи бепосухӣ	Манбаъ	Соли ҷамъорӣ
Сатҳи гирифтӣ ба фақр: Дарсади мардуме, ки бо камтар аз 1,25 доллар дар рӯз зиндагӣ мекунанд (2005 БҚҲ)	1,965	8.79	-	7.47-10.12	1.09	1.65	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
МваЗ (марду зани болиғ)	1,751	8.69	-	7.33-10.05	1.08	0.45	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
ЗБМ (танҳо зан(он)и болиғ)	204	9.79	-	4.95-14.63	0.88	0.49	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
МБЗ (танҳо мард(он)и болиғ) ^А	10	-	-	-	-	23.08	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
КБНБ (кӯдак бе нафари болиғ) ^А	0	-	-	-	-	-	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
Масрафоти сари нафари баҳрагирандагони мавриди назари Ҳукумати ИМА (2010 USD)	1,965	3.32	2.04	3.20-3.44	1.69	1.65	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
МваЗ (марду зани болиғ)	1,751	3.31	1.99	3.19-3.43	1.68	0.45	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
ЗБМ (танҳо зан(он)и болиғ)	204	3.35	2.55	3.04-3.66	0.76	0.49	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
МБЗ (танҳо мард(он)и болиғ) ^А	10	-	-	-	-	23.08	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
КБНБ (кӯдак бе нафари болиғ) ^А	0	-	-	-	-	-	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
Сатҳи гирифтории кӯдакони то панҷсола ба камвазӣ	1,822	10.05		8.31-11.78	1.54	23.25	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
Ҷинси мард	891	9.12		7.00-11.24	1.24	23.78	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
Ҷинси зан	931	10.95		8.52-13.38	1.42	21.90	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012

Ҷадвали 6. Нишондиҳандаҳои аҳолии Мақони Фаъолияти БОЗХҶРДИ ҒБО (13 нишондиҳанда) (идома)

Нишондиҳандаи Ғизо барои Оянда	Маълумоти муқаддамотӣ							
	м (санҷиданашуда)	Маълумоти муқаддамотӣ (тавозуншуда)	Инҳирофи меъёр	95% ФИ	Фарқ.	Сатҳи бепосухӣ	Манбаъ	Соли ҷамъорӣ
Сатҳи гирифтории кӯдакони то панҷсола ба қадпасть	1,822	30.73		27.44-34.02	2.35	23.25	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
Чинси мард	891	31.75		27.92-35.58	1.55	23.78	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
Чинси зан	931	29.74		25.88-33.60	1.67	21.90	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
Сатҳи гирифтории кӯдакони то панҷсола ба камрушдӣ	1,822	6.87		5.57-8.16	1.21	23.25	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
Чинси мард	891	5.99		4.22-7.77	1.28	23.78	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
Чинси зан	931	7.73		5.95-9.51	1.04	21.90	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
Сатҳи гирифтории занон ба камвазнӣ	2,929	6.12		5.01-7.24	1.62	27.07	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
ШТЗСК	1,007	0.69						
Зершохиси 5АТ	1,007	0.68	0.22	0.66-0.69	1.14	48.72	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
Шохиси баробарии ҷинсӣ	1,049	0.79	0.22	0.77-0.81	1.20	40.36	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
Сатҳи гирифтории хонаводаҳо ба гуруснагии шадид ё таҳаммулпазир	1,965	13.93		11.32-16.53	2.82	0.61	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
МваЗ (марду зани болиғ)	1,748	13.35 ^а		10.48-16.21	3.13	0.68	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
ЗБМ (танҳо зан(он)и болиғ)	205	19.48 ^а		14.52-24.45	0.85	0.00	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
МБЗ (танҳо мард(он)и болиғ) ^а	12	-	-	-	-	0.00	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
КБНБ (кӯдак бе нафари болиғ) ^а	0	-	-	-	-	0.00	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012

Ҷадвали 6. Нишондиҳандаҳои аҳолии Мақони Фаъолияти БОЗХҶРДИ ҒБО (13 нишондиҳанда) (идома)

Нишондиҳандаи Ғизо барои Оянда	Маълумоти муқаддамотӣ							
	м (санҷиданашуда)	Маълумоти муқаддамотӣ (тавозуншуда)	Инҳироф и меъёр	95% ФИ	Фарқ.	Сатҳи бепосухӣ	Манбаъ	Соли ҷамъорӣ
Сатҳи дастрасии кӯдакони 6–23-моҳа ба ҳадди ақали қобили қабули ғизо	606	7.74		5.44-10.04	1.14	2.42	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
Чинси мард	301	7.68		4.10-11.27	1.40	1.61	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
Чинси зан	305	7.80		4.56-11.04	1.11	3.22	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
Ҷадвали гуногунии ғизои занон: Ҳисоби миёнаи гурӯҳҳои ғизо, ки занони синни борварӣ истеъмол мекунанд	3,195	4.44	2.06	4.29-4.60	4.64	20.44	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
Шаҳр	269	4.27	1.66	3.67-4.87	8.96	16.98	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
Деҳа	2,926	4.46	2.11	4.32-4.61	3.72	20.68	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
Сатҳи фарогирии кӯдакони то шашмоҳа бо шири сина	180	38.52		31.57-45.48	0.92	0.00	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
Чинси мард	86	36.04		25.56-46.52	1.04	0.00	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012
Чинси зан	94	40.83		29.77-51.90	1.18	0.00	НА БОЗХҶРДИ ҒБО	2012

^a Зергурӯҳҳои дорои чунин шохис дар сатҳи 0,05 қобили таваҷҷӯҳ ҳастанд. Муқоиса дар саросари сутунҳо оварда шудааст.

3.1 Хусусиятҳои хонавода

3.1.1 Демография

Модули С-и НА дар бораи андоза ва таркиби хонавода маълумот медиҳад. Дар намунаи МФ хонаводаи бе нафари болиғ мавҷуд нест (хонаводаҳои навъи кӯдак, бе нафари болиғ) ва хонаводаҳои, ки танҳо аз марди болиғ иборатанд, хеле камшуморанд. Барои нишондиҳандаҳои сатҳи хонавода маълумот мувофиқи ҷинсияти аъзои хонаводаҳо ба намуди ҷудо карда шудааст: (1) хонаводаҳо бо марду зани болиғ, (2) хонаводаҳо бо зан(ҳо)-и болиғ, бе марди болиғ, (3) хонавода бо мард(ҳо)-и болиғ, бе зани болиғ ва (4) хонаводаҳои иборат аз кӯдакон, бе нафари болиғ.

Миқдори миёнаи аъзои хонавода дар саросари кишвар дар деҳот соли 2007 (6,9) дар қисмати бештари деҳоти МФ каме аз ин сатҳ поёнтар меравад (7,3); дар Хатлон наздики 75 дарсади хонаводаҳо бештар аз 6 аъзо ва тахминан 17 дарсад 10 ё бештар аъзо дорад.³⁵ Маълумот доир ба демографияи хонаводаҳо дар МФ дар ҷадвали 7 нишон дода шудааст. Хонаводаҳои иборат аз марду зани болиғ аз хонаводаҳои танҳо зани болиғ дошта калонтар ҳастанд (мутобиқан 7,7 дар муқоиса бо 4,5), бештар узви зан доранд (мутобиқан 4,0 дар муқоиса бо 3,1) ва бештар кӯдаки то 5-сола доранд (мутобиқан 1,2 дар муқоиса бо 0,6).

Ҷадвали 7. Демографияи хонавода

	Навъи хонавода				
	Ҳамаи хонаводаҳо	Марду зани болиғ	Танҳо зани болиғ	Танҳо марди болиғ ^а	Кӯдак бе нафари болиғ ^а
Ҳисоби миёна (инҳирофи меъёр)					
Миқдори аъзои хонавода	7.29 (3.54)	7.66 (3.54) ^а	4.48 (0.12) ^а	-	-
Миқдори занони хонавода	3.87 (2.10)	3.98 (2.14) ^б	3.13 (1.40) ^б	-	-
Миқдори кӯдакон (0–59-моҳа)	1.15 (1.32)	1.22 (1.36) ^с	0.64 (0.84) ^с	-	-
Миқдори кӯдакон (6–23-моҳа)	0.31 (0.55)	0.32 (0.56) ^д	0.20 (0.40) ^д	-	-
Миқдори кӯдакон (5–17-сола)	2.22 (1.6(1)	2.23 (1.63)	2.21 (1.36)	-	-
Миқдори кӯдакони мактабрав (5–17-сола)	1.71 (1.42)	1.71 (1.43)	1.72 (1.28)	-	-
м (санҷиданашуда)	1,977³⁶	1,760	204	13	0

^{а-д} Зергӯрӯхҳои дорои чунин шохис дар сатҳи 0,05 қобили таваҷҷӯҳ ҳастанд. Муқоиса дар саросари сутунҳо оварда шудааст.

^а = Натиҷаҳо аз лиҳози омории барои намуна кофӣ нестанд; $m < 30$.

Манбаъ: НА БОЗХҶРДИ ҶБО. Декабри соли 2012 – Январии соли 2013.

³⁵ Кумитаи оморӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ЮНИСЕФ, соли 2009.

³⁶ Маълумот барои 1977 хонавода дода шудааст, ки барои он дар модули С (феҳристи хонаводаҳо) маълумот мукамал аст ва метавон коэффисентҳоро муайян кард.

Тақрибан 9.4 дарсади аҳолии Тоҷикистон маълумоти аз сатҳи ибтидоӣ болотар надоранд. Ин нишондода дар вилояти Хатлон то 10,3 % афзониш меёбад. Дар маҳалҳои мавриди таваҷҷӯҳи МФ, аз 9,6 дарсади хонаводаҳо маълумоти аз сатҳи ибтидоӣ болотар надоранд, дар 72 дарсади хонаводаҳо ҳадди ақал як узви он маълумоти миёна дорад ва 21 дарсади хонаводаҳо маълумоти миёнаи махсус доранд.³⁷

Дар ҷадвали 8 сатҳи маълумоти оӣ дар ҳамаи намунаҳои хонаводаҳои МФ муқоиса мешавад. Сатҳи баландтарини маълумот сатҳи маълумотест, ки ягон нафари хонавода ба даст овардааст. Мувофиқи ҷадвал маълум мегардад, ки хонаводаҳо бо танҳо зани болиғ нисбат ба хонаводаҳо бо марду зани болиғ сатҳи бамаротиб пасттари маълумот доранд. Тақрибан аз се як хонавода бо танҳо зани болиғ маълумоти ибтидоӣ ё пасттар аз он касб кардаанд ва танҳо 5 дарсад маълумоти миёнаи махсус ба даст овардаанд. Барои муқоиса, дар байни хонаводаҳо бо марду зани болиғ 7,1 дарсади он ё умуман маълумот надоранд ё маълумоти ибтидоиро сатҳи баландтарини маълумоти худ медонанд ва 20, 7 дарсад соҳиби маълумоти миёнаи махсус мебошанд.

Ҷадвали 8. Баландтарин сатҳи маълумот дар хонавода

	Навъи хонавода				
	Ҳамаи хонаводаҳо	Марду зани болиғ	Танҳо зани болиғ	Танҳо марди болиғ ^а	Кӯдак бе нафари болиғ ^а
Сатҳи маълумот	%				
Ибтидоӣ ё ҳеч	9.62	7.05 ^а	30.02 ^а	-	-
Миёна	71.44	72.26 ^б	64.97 ^б	-	-
Миёнаи махсус	18.94	20.69 ^с	5.01 ^с	-	-
м (санҷиданашуда)	1,977	1,760	204	13	

^{а-с} Зергурӯҳҳои дорои чунин шохис дар сатҳи 0,05 қобили таваҷҷӯҳ ҳастанд. Муқоиса дар саросари сутунҳо оварда шудааст.

^а = Натиҷаҳо аз лиҳози оморӣ барои намуна кофӣ нестанд; $m < 30$.

Манбаъ: НА БОЗҲУРДИ ҶБ. Декабри соли 2012 – Январии соли 2013.

3.1.2 Хусусиятҳои манзили истиқоматӣ

Гузориши Комиссияи иқтисодии Созмони милаал дар Аврупо (UNECE) барои соли 2011 дар бораи шароитҳои манзил дар Тоҷикистон чунин натиҷагирӣ мекунад: "... ба даст овардани манзили сазовор барои хонаводаи миёнаҳол бо назардошти даромади пасти солони онҳо ғайримумкин аст...дар деҳот манзил асосан аз хонаҳои алоҳидае иборат аст, ки онҳо бо дасти худ бино мекунанд". Дар сарзамине, ки офатҳои табиӣ, ба монанди заминларза ва обҳезӣ таърихан мавҷуд аст, "...аксарияти манзилҳои истиқоматӣ бе тавсияҳои тарҳрезӣ ва бо нақзи муқаррароти сейсмикӣ сохта шудаанд". "Аксарияти мардум дар манзилҳои серодам зиндагӣ мекунанд. Масоҳати миёнаи манзил ба сари нафар аз 9,4 м² дар соли 1998 (ки ҳама вақт аллакай нишондодаи пасттарин дар байни ҷумҳуриҳои собиқи Шӯравӣ буд) то 8,6 м² дар соли 2008 коҳиш

³⁷ Кумитаи оморӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ЮНИСЕФ, соли 2009.

Азбаски неруи барқ дар зимистон хеле маҳдуд аст, ҳадафи назарсанҷӣ муайян кардани мавҷудияти манбаъҳои иловагии энергӣ ва ё тарзи ҳалли мушкилот аз ҷониби хонаводаҳо аст. Тоҷикистон дар мавсими тобистон, вақте ки сатҳи оби дарёҳо баланд аст, миқдори барзиёди неруи барқ тавлид мекунад, аммо он барои қонё кардани талаботи афзоишёбанда ба неруи барқ дар мавсими сармо, вақте оби дарё ҷаҳида мешавад, кофӣ нест. Бинобар маълумоти Бонки Ҷаҳонӣ, низоми неруи барқи Тоҷикистон дучори бӯҳрон аст. Тахминан 70 дарсади мардуми Тоҷикистон дар фасли зимистон аз камбудии шадиди неруи барқ мушкилӣ мекашанд. Дар натиҷаи он мардуми Тоҷикистон, бо сабаби истифодаи ҳезуму ангишт аз ошӯрҳои ҷаҳонӣ дар дохили манзилҳо ва таъсири манфии ҷаҳонӣ сарди шадид ба саломатӣ ранҷ мебаранд.⁴⁰

Мувофиқи ҷадвали 10 тақрибан ҳамаи (96,1 дарсад) хонаводаҳо дар МФ ба шабакаи миллии неруи барқ пайваست карда шудаанд, танҳо миқдори каме аз онҳо ба манбаъҳои алтернативии неруи барқ пайваст мебошанд. Ин шароит онҳоро ба неруи барқи ғайриқобили эътибор ва баъзан дастнорас дар фасли зимистон вобаста мекунад.

Ҷадвали 10. Манбаъҳои асосӣ ва дувумдараҷаи неруи барқ

	Навъи хонавода				
	Ҳамаи хонаводаҳо	Марду зани болиғ	Танҳо зани болиғ	Танҳо марди болиғ [^]	Кӯдак бе ягон болиғ [^]
Манбаи асосии неруи барқ	%				
Ҳеч	0.31	0.35	0.00	-	-
Шабакаи неруи барқ	96.13	96.31	94.40	-	-
Офтобӣ	0.83	0.83	0.85	-	-
Генератори хусусӣ	0.00	0.11	0.00	-	-
Генератори умумӣ	2.63	2.39	4.75	-	-
Дигар	0.00	0.00	0.00	-	-
Манбаъҳои дувумдараҷаи неруи барқ					
Ҳеч	95.4	96.6	95.3	-	-
Генератори хусусӣ ё умумӣ	0.6	0.6	1.1	-	-
Дигар*	-	-	-	-	-
м (санҷиданашуда)	1,693	1,502	179	12	0

Фарқияти ҳамаи нишондиҳандаҳо дар саросари зергурӯҳҳои ҷадвал аз лиҳози омӯрӣ дар сатҳи 0,05 муҳим нестанд.

[^] = Натиҷаҳо аз лиҳози омӯрӣ барои намуна кофӣ нестанд; $m < 30$.

* Ҷавобҳои наъви Дигар' бо хатти сиррилик сабт шудаанд, онҳоро аз сервери SQL ба бастаҳои омӯрӣ наметавон интиқол дод.

Манбаъ: НА БОЗҲҶРДН ҶБД. Декабри соли 2012 – Январии соли 2013.

Ҷадвали 11 нишон медиҳад, ки тақрибан ҳамаи хонаҳо дар Макони Фаъолият аз хишти хом ё гил, ки бо бомҳои тунукагӣ пӯшида шудаанд ва фарши чӯбини рангшуда ё заминӣ доранд, сохта шудаанд.

⁴⁰ Д. Филдз (D. Fields), А. Кочнакян (A. Kochnakyun), Г. Стаггинз (G. Stuggins) ва Ҷ. Бесант-Ҷонз. 2012. Бӯҳрони энергетикӣ Тоҷикистон дар зимистон: таъминоти неруи барқ ва талабот ба гузинаҳои дигар ва тақозои алтернативаҳо. Вашингтон Д.С.: Бонки Ҷаҳонӣ.

Ҷадвали II. Масолеҳи сохтмони манзил

	Навъи хонавода				
	Ҷамаи хонаводаҳо	Марду зани болиғ	Танҳо зани болиғ	Танҳо марди болиғ [^]	Кӯдак бе нафари болиғ [^]
Бом	%				
Филизи чиндор	89.84	89.75	89.83	-	-
Тунука	6.29	6.57	4.49	-	-
Коҳ	0.48	0.46	0.66	-	-
Тахтаи сафоли бомпӯшӣ	0.58	0.66	0.00	-	-
Лой	1.77	1.55 ^a	3.72 ^a	-	-
Бетон	0.25	0.28	0.00	-	-
Дигар*	0.79	0.73 ^b	1.31 ^b	-	-
Девор					
Хишти пухта	3.24	3.07	4.46	-	-
Хишти хом	45.46	45.03	47.31	-	-
Санг	0.24	0.27	0.00	-	-
Хишт/хок	8.96	9.04	8.90	-	-
Бетон	5.27	4.57 ^c	9.39 ^c	-	-
Лой	34.61	35.44	29.03	-	-
Чӯб/ғӯлачӯб	0.00	0.11	0.00	-	-
Тунука/варақаҳои филизӣ	0.52	0.54	0.45	-	-
Дигар	1.60	1.76	0.45	-	-
Фарш					
Паркет	0.00	0.11	0.00	-	-
Чӯби рангшӯда	47.89	48.00	46.97	-	-
Линолеум	2.60	2.51	3.48	-	-
Бетон	11.44	10.95	16.14	-	-
Андоваи алебастрӣ	0.29	0.28	0.43	-	-
Фарши лойандуд ё хокӣ	37.69	38.16	32.98	-	-
Дигар*	0.00	0.00	0.00	-	-
м (санҷиданашуда)	1,693	1,502	179	12	0

[^] = Натиҷаҳо аз лиҳози омӯри барои намуна кофӣ нестанд; $m < 30$.

* Барои мисол: Тауле, чӯб, каламина.

Манбаъ: НА БОЗХҶҶРДИ ҶБҶ. Декабри соли 2012 – Январии соли 2013.

Маълумоте, ки дар Ҷадвалҳои 12 ва 13 оварда шудааст, ҳама аз он аст, ки хонаводаҳо дар маҷмӯъ ҳамаҷун сӯзишворӣ аз пории ҳайвоноти хонагӣ, ғӯзапоя ва ҳезум истифода мебаранд. Истифодаи ин анвоъи сӯзишворӣ илова ба олудашавии ҳавои дохили манзил боиси афзоиши масрафҳо ва ҳаҷми кор, махсусан дар фасли зимистон гардида, сабаби нобудии ҷангалу дарахтзорҳо ва фишор ба муҳити зисти атроф мегардад.

Ҷадвали 12. Манбаъҳои асосии сӯзишворӣ барои пухтупаз

	Навъи хонавода				
	Ҷамаи хонаводаҳо	Марду зани болиғ	Танҳо зани болиғ	Танҳо марди болиғ [^]	Кӯдак бе нафари болиғ [^]
Навъи асосии сӯзишворӣ	%				
Неруи барқ	12.63	12.31	15.66	-	-
Гази табиӣ (бо лӯла)	0.80	0.75	1.34	-	-
Керосин	0.00	0.00	0.00	-	-
Ангишт	1.86	1.88	1.84	-	-
Ҳезум	46.99	46.77	46.81	-	-
Поруи ҷонвар, таппак	10.51	11.01	7.19	-	-
Ғӯзапоя	8.79	8.90	8.51	-	-
Гази моеи пропан (гази табиӣ)	17.42	17.37	17.75	-	-
Дигар	0.94	0.95	0.89	-	-
м (санҷиданашуда)	1,693	1,502	179	12	0

Фарқиятҳои ҷамаи нишондиҳандаҳо дар саросари зергурӯҳҳои ҷадвал аз лиҳози омӯри дар сатҳи 0,05 муҳим нестанд.

[^] = Натиҷаҳо аз лиҳози омӯри барои намуна кофӣ нестанд; $m < 30$.

Манбаъ: НА БОЗХҶҶРДИ ҶБҶ. Декабри соли 2012 – Январии соли 2013.

Ҷадвали 13. Намӯдҳои дувумдараҷаи сӯзишворӣ

	Навъи хонавода				
	Ҷамаи хонаводаҳо	Марду зани болиғ	Танҳо зани болиғ	Танҳо марди болиғ [^]	Кӯдак бе нафари болиғ [^]
Навъи дувумдараҷаи сӯзишворӣ	%				
Неруи барқ	4.82	4.45	7.98	-	-
Гази табиӣ (бо лӯла)	0.65	0.67	0.49	-	-
Керосин	3.37	3.30	0.41	-	-
Ангишт	29.82	30.43	25.48	-	-
Ҳезум	30.67	30.71	29.71	-	-
Поруи ҷонвар, таппак	16.35	16.40	15.02	-	-
Ғӯзапоя	12.83	12.63	15.04	-	-
Гази моеи пропан (гази табиӣ)	1.37	1.28	2.17	-	-
Дигар	0.0	0	0	-	-
м (санҷиданашуда)	1,693	1,502	179	12	0

Фарқиятҳои ҷамаи нишондиҳандаҳо дар саросари зергурӯҳҳои ҷадвал аз лиҳози омӯри дар сатҳи 0,05 муҳим нестанд.

[^] = Натиҷаҳо аз лиҳози омӯри барои намуна кофӣ нестанд; $m < 30$.

Манбаъ: НА БОЗХҶҶРДИ ҶБҶ. Декабри соли 2012 – Январии соли 2013.

3.1.3 Об ва беҳдошти

Мувофиқи меъёрҳои СБҶ, манбаъҳои беҳтаршудаи об муайян шудаанд. Ин манбаъҳо аз оби тавассути лӯлаҳо ба ҳавлӣ ё хона кашиданашуда, ҷуммаҳои об барои истифодаи умум, чоҳҳо,

чоҳҳои муҳофизатшуда, чашмаҳои муҳофизатшуда ва маҳзанҳои оби борон иборатанд. Иншооти беҳтаршудаи беҳдошти аз халочоҳое, ки бо об пушта мешаванд ва ба системаи канализатсионӣ пайваст шудаанд, таҳшинҳои септикӣ ё халочоҳии заминӣ, ки бо тахтасанг пӯшида шудаанд ва халочоҳии хушкӣ таҷзиякунанда иборатанд.⁴¹

Дар тавсифи Тоҷикистон аз ҷониби Бонки Ҷаҳонӣ барои соли 2013⁴² чунин дида мешавад: “... дастрасӣ ба оби нӯшиданӣ ва хадмоти беҳдошти пойдор ҳам дар шароити шаҳр ва ҳам деҳот кори мушкӣ аст, азбаски танҳо 59 дарсади аҳоли ба шабакаи умумии таъмини об дастрасӣ доранд” ва ин омор дар минтақаҳои деҳот то 20 дарсад коҳиш меёбад. Танҳо 3 дарсади мардуми деҳот ба шабакаҳои беҳдошти марказӣ дастрасӣ доранд. Дар гузориши UNICEF, бадшавии вазъи сохторҳои мавҷудани таъминоти об ва беҳдошти қайд гардидааст;⁴³ ин ҳолат дар гузориши ХҚТ низ мушоҳида мешавад, ки коҳиши дарсади одамони ба шабакаи марказии таъминоти об дастрасидоштаро нишон медиҳад. Ин коҳиш аз соли 2005 то 2007 дар манотиқи шаҳрӣ ба 3 дарсад ва дар манотиқи деҳот ба 2 дарсад баробар будааст.⁴⁴ Тавассuti назарсанҷии демографӣ ва вазъи тандурустии Тоҷикистон (НДТ) муайян гардидааст, ки дар соли 2012 наздики 70 дарсади аҳолии деҳот ба манбаъҳои беҳтаршудаи оби нӯшиданӣ дастрасӣ доштаанд ва қариб 99 дарсад аз халочоҳии заминӣ ҳамчун воситаи беҳдошти истифода мекарданд.⁴⁵

Дар ҷадвали 14 нишон дода шудааст, ки дар МФ камтар аз 6 оила аз ҳар 10 оила ба манобеи беҳтаршудаи об дастрасӣ доранд; тахминан ҳамаи хонаводаҳо (94,4 дарсад) аз халочон заминӣ истифода меkunанд, ки шароити ин халочоҳо ё бо тахтасанг беҳтар карда шудааст ва ё баръакс дар сурати мавҷуд набудани тахтасанг беҳтар карда нашудааст. НА ба ҷузъиёти бештар барои муайян кардани вазъи халочоҳо, яъне беҳтаршуда будан ё набудани онҳо имкон надод.

⁴¹ Барномаи Назорати беҳдошти ҷаҳонии СҶБ: http://www.who.int/gho/phe/water_sanitation/cn/index.html.

⁴² Бонки Ҷаҳонӣ, 2013а.

⁴³ КИАСММ, 2011.

⁴⁴ Ҳукумати Тоҷикистон, 2010. Стратегияи Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба коҳиши камбизоатӣ барои солҳои 2010-2012. Тарҷумани ғайрирасмӣ. Гузориш доир ба кишвар, Сандуқи байналмилалӣ пул, №10/104. Душанбе.

⁴⁵ НДТ Тоҷикистон, 2012.

Ҷадвали 14. Хонаводаҳое, ки аз иншооти беҳтаршудаи таъмини об ва беҳдоштӣ истифода мекунанд

	Навъи хонавода				
	Ҳамаи хонаводаҳо	Марду зани болиғ	Танҳо зани болиғ	Танҳо марди болиғ [^]	Кӯдак бе нафари болиғ [^]
% (инҳирофи меъёр)					
Хонаводаҳое, ки аз манбаъҳои беҳтаршудаи об истифода мекунанд	57.70 (49.42)	57.00 (49.62)	62.99 (47.15)	-	-
Хонаводаҳое, ки аз воситаҳои беҳтаршудаи беҳдоштӣ истифода мекунанд. (халоҷоҳои заминӣ дохил намешаванд)	4.24 (20.15)	4.15 (19.98)	4.82 (20.93)	-	-
Хонаводаҳое, ки аз халоҷоҳои заминӣ истифода мекунанд	94.36 (23.07)	94.63 (22.59)	92.65 (25.49)	-	-
м (санҷиданашуда)	1,693	1,502	179	12	-

Фарқиятҳои ҳамаи нишондиҳандаҳо дар саросари зергурӯҳҳои ҷадвал аз лиҳози омори дар сатҳи 0,05 муҳим нестанд.

[^] = Натиҷаҳо аз лиҳози омори барои намуна кофӣ нестанд; $m < 30$.

Манбаъ: НА БОЗХҶҶРДИ ҶБҶ. Декабри соли 2012 – Январии соли 2013.

Дар ҷадвали 15 ҷузъиёти бештаре дар бораи дастрасии маҳдуди мардум дар МФ ба оби бо лӯла таъминшуда оварда шудааст. Ҳавзу ҷӯйборҳо (аз ҷумла, каналҳо) манбаъҳои асосии оби нӯшидани ҳастанд (36, 3 дарсад). Ин боиси бештар шудани талаботи хонавода ба сӯзишворӣ барои ҷӯшонидани об мегардад. Обкашонӣ боиси афзоиши ҳаҷми кори хонавода мешавад. Нӯшидани оби ҳавзу ҷӯйборҳо боиси афзоиши хатарҳо ба саломатӣ мегардад. Дар саросари кишвар тахминан 22 дарсади аҳолии деҳот оби нӯшиданиро аз манбаъҳои рӯизаминии об ё чоҳҳо ва чашмаҳои муҳофизатнашуда дастрас мекунанд.⁴⁶ Систернаҳо ё мошинҳои об ба 6 дарсади аҳолии об мерасонанд.

⁴⁶ НДТ Тоҷикистон 2012.

Ҷадвали 15. Манбаъи оби нӯшиданӣ

	Навъи хонавода				
	Ҳамаи хонаводаҳо	Марду зани болиғ	Танҳо зани болиғ	Танҳо марди болиғ [^]	Кӯдак бе нафари болиғ [^]
Манбаъи оби нӯшиданӣ	%				
Лӯла то манзил	3.10	3.24	2.15	-	-
Лӯла то ҳавлӣ	11.75	11.35	15.10	-	-
Лӯлаи ҷамъиятӣ ё шахсӣ	13.91	13.14	19.85	-	-
Лӯла аз чоҳ	13.18	13.36	11.48	-	-
Чоҳи муҳофизатшуда	7.62	7.58	6.88	-	-
Чашмаи муҳофизатшуда	4.42	4.44	4.49	-	-
Оби борон	3.62	3.71	3.04	-	-
Чоҳ ё чашмаи муҳофизатнашуда	0.51	0.47	0.85	-	-
Дарё ё чӯй ё кӯл	36.25	36.56	34.26	-	-
Мошини об	5.53	6.02	1.90	-	-
Оби шиша	0.12	0.13	0.0	-	-
м (санҷиданашуда)	1,671	1,485	179	7	0

Фарқиятҳои ҳамаи нишондиҳандаҳо дар саросари зергӯрӯҳҳои ҷадвал аз лиҳози оморӣ дар сатҳи 0,05 муҳим нестанд.

[^] = Натиҷаҳо аз лиҳози оморӣ барои намуна кофӣ нестанд; $m < 30$.

Манбаъ: НА БОЗХҶҶРДИ ҶБҶ. Декабри соли 2012 – Январии соли 2013.

Муқоисаи ҷадвали 15 ва ҷадвали 16 нишон медиҳад, ки баъзе хонаводаҳо дар МФ барои нӯшидан оби бо лӯла ба даруни хона, ҳавлӣ ё қитъа қапидашударо истифода мекунанд, аммо барои дигар корҳо обро аз манбаъҳои дигар дастрас мекунанд. Бештар аз 40 дарсади мардум оби дарёҳо, кӯлҳо ё чӯйхоро барои шустушӯ ва корҳои дигар истифода мекунанд. Дар соли 2007 заводи деҳот дар саросари кишвар гузориш дода буданд, ки барои обкашонӣ дар як ҳафта 2,3 соат вақт сарф мекунанд, заводи Хатлон миқдори каме бештари вақтро дар як ҳафта гузориш дода буданд.⁴⁷

⁴⁷ Қумитаи омили Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ЮНИСЕФ, 2009.

Чадвали 16. Об барои шустушӯ ва корбурдҳои дигар

	Навъи хонавода				
	Ҳамаи хонаводаҳо	Марду зани болиғ	Танҳо зани болиғ	Танҳо марди болиғ ^А	Кӯдак бе нафари болиғ ^А
Об барои шустушу ва ҳадафҳои дигар			%		
Лӯла то манзил	2.25	2.42	1.00	-	-
Лӯла то ҳавлӣ	7.72	7.41	10.14	-	-
Лӯлаи қамъиятӣ ё шахсӣ	13.72	12.92	19.90	-	-
Лӯла аз чоҳ	10.67	11.02	8.35	-	-
Чоҳи муҳофизатшуда	6.72	6.76	6.17	-	-
Чашмаи муҳофизатшуда	4.47	4.42	4.16	-	-
Оби борон	6.29	6.57	4.35	-	-
Чоҳ ё чашмаи муҳофизатнашуда	0.94	0.88	1.51	-	-
Дарё ё қўй ё кўл	42.54	42.47	42.97	-	-
Мошини об	3.68	3.99	1.45	-	-
Оби шиша	0.81	0.92	0.0	-	-
м (санчиданашуда)	1,671	1,485	179	7	0

Фарқиятҳои ҳамаи нишондиҳандаҳо дар саросари зергурӯҳҳои чадвал аз лиҳози омӯӣ дар сатҳи 0,05 муҳим нестанд.

^Λ = Натиҷаҳо аз лихози омӯрӣ барои намуна кофӣ нестанд; $m < 30$.

Манбаъ: НА БОЗХҶҮРДИ ҶБҶ. Декабри соли 2012 – Январии соли 2013.

3.2 Истеъмол ва масрафоти хонавода

3.2.1 Сатҳи густариш ва умқи фақр дар Макони Фаъолият

То соли 2012 “...Тоҷикистон қашшоқтарин кишвари Аврупо ва Осиёи Марказӣ боқӣ мемонад”.⁴⁸ Тахминан 40 дарсади аҳолӣ зери хати фақри миллӣ ба сар мебаранд. Дар ҳоле, ки мизони густариши фақри хонавода бар асоси хати фақри миллӣ ба таври умумӣ дар минтақаҳои деҳот нисбат ба шаҳр баландтар аст, дар соли 2007 мизони баландтари хонаводаҳои бениҳоят фақир бештар дар минтақаҳои шаҳр ёфт шуданд. Дар соли 2007 дар Хатлон 14,5 % хонаводаи шаҳрӣ дар муқоиса бо 6,8 % хонаводаи деҳотӣ дар бораи масрафҳои истеъмоли худ, ки поёнтар аз хати фақри шадид аст, гузориш доданд.⁴⁹ Шароити иқтисодӣ дар МФ аз як мавсим то мавсими дигар бо назардошти уфтухезҳои бозорҳои байналмилалӣ хеле босуръат тағйир меёбанд.

Модулҳои Феҳристи Хонавода ва Масрафҳои Хонавода (мутаносибан Модули С ва Е) барои ҳисоб кардани мизони густариши фақр ва масрафи сари нафар дар МФ истифода шудаанд. Дар замимаи С ин нишондиҳандаҳо ба таври бештар мукамал шарҳ ёфтаанд.

⁴⁸ Бонки Чаҳонӣ, 2013а.

⁴⁹ Кумитаи омили Ҷумҳурии Тоҷикитон ва ЮНИСЕФ, 2009.

Нишондиҳандаи густариши байналмилалӣ фақр ҳамчун дарсади мардуме, ки дар як рӯз камтар аз 1,25 доллари ИМА сарф мекунанд (БҚХ, 2005), муайян шудааст. Дар ҷадвали 17 нишон дода шудааст, ки 8,8 дарсади аҳолии МФ зери хати фақри 1,25 доллари ИМА дар як рӯз зиндагӣ мекунанд. Мизони фақр мувофиқи хати фақри кишвар ба 138,7 сомонӣ дар як моҳ бо нархҳои соли 2007, ё 3,73 доллари ИМА дар як рӯз (БҚХ 2005) ба 42,2 дарсад баробар аст. Мизони фақр мувофиқи хатти фақри шадид, ки ба 88,8 сомонӣ дар як моҳ, бо сатҳи нархҳои соли 2007 ё 2,39 доллари ИМА дар як рӯз (БҚХ 2005) ба 15,4 дарсад баробар аст. Маълумоте, ки дар Ҷадвали 17 гузориш ёфтааст ва барои ҳисоби нишондиҳандаҳои фақр истифода шудааст, маълумот дар бораи хонаводаҳое, ки якчанд хӯрандаи мавсимӣ доранд, ё масрафҳои барои беҳтаркунии манзил сарфшударо дарбар намегирад. Масрафҳои ғизоӣ дар фаслҳои гуногуни сол, бинобар масрафҳои афзоишёфта барои ҷашнгирии Соли Нав танзим шудаанд.

Ҷадвали 17. Сатҳи густариши фақр, шикوفي фақр ва масрафоти сари нафар дар Макони Фаъолият

Нишондиҳандаи Ҷизо барои Оянда	Маълумоти муқаддамотӣ				
	м (санҷиданашуда)	Маълумоти муқаддамотӣ	Инҳирофи меёр	95% ФИ	ФАРҚ.
Сатҳи гирифтӣ ба фақр: Дарсади мардуме, ки бо камтар аз 1,25 доллар дар рӯз зиндагӣ мекунанд (2005 БҚХ)	1,965	8.79	-	7.47-10.12	1.09
Марду зани болиғ	1,751	8.69	-	7.33-10.05	1.08
Танҳо зани болиғ	204	9.79	-	4.95-14.63	0.88
Танҳо марди болиғ [^]	10	-	-	-	-
Кӯдак бе нафари болиғ, хонавода [^]	0	-	-	-	-
Дарсади фарқият дар фақр бо камтар аз 1,25 доллар дар рӯз (2005 БҚХ) (мавсиман танзимнашуда)	1,965	1.72	7.09	1.39-2.05	1.10
Марду зани болиғ	1,751	1.67	6.75	1.32-2.02	1.18
Танҳо зани болиғ	204	2.15	11.23	0.67-3.63	0.90
Танҳо марди болиғ	10	-	-	-	-
Кӯдак бе нафари болиғ, хонавода	0	-	-	-	-
Сатҳи гирифтӣ ба фақр: Дарсади мардуме, ки бо камтар аз 138,7 сомонӣ дар моҳ бо нархҳои соли 2007 зиндагӣ мекунанд	1,965	42.16	-	39.22-45.11	1.77
Марду зани болиғ	1,751	42.46	-	39.37-45.54	1.81
Танҳо зани болиғ	204	37.92	-	30.34-45.51	0.81
Танҳо марди болиғ [^]	10	-	-	-	-
Кӯдак бе нафари болиғ, хонавода [^]	0	-	-	-	-

Дарсади фарқият дар фақр бо камтар аз 138,7 сомонӣ дар моҳ бо нархҳои соли 2007	1,965	12.32	18.71	11.19-13.44	1.81
Марду зани болиғ	1,751	12.29	18.17	11.11-13.46	1.86
Танҳо зани болиғ	204	12.61	25.10	9.36-15.85	0.87
Танҳо марди болиғ [^]	10	-	-	-	-
Кӯдак бе нафари болиғ, хонавода [^]	0	-	-	-	-
Сатҳи гирифтӣ ба фақри шадид: Дарсади мардуме, ки бо камтар аз 88,8 сомонӣ дар моҳ бо нархҳои соли 2007 зиндагӣ мекунанд	1,965	15.43	-	13.35-17.51	1.66
Марду зани болиғ	1,751	15.20	-	12.99-17.41	1.76
Танҳо зани болиғ	204	18.42	-	11.96-24.87	0.91
Танҳо марди болиғ [^]	10	-	-	-	-
Кӯдак бе нафари болиғ, хонавода [^]	0	-	-	-	-
Дарсади фарқият дар фақр бо камтар аз 88 сомонӣ дар моҳ бо нархҳои соли 2007	1,965	3.24	9.74	2.74-3.73	1.28
Марду зани болиғ	1,751	3.18	9.36	2.67-3.69	1.34
Танҳо зани болиғ	204	3.80	14.13	1.94-5.67	0.90
Танҳо марди болиғ [^]	10	-	-	-	-
Кӯдак бе нафари болиғ, хонавода [^]	0	-	-	-	-
Масрафоти сари нафари баҳрагирандагони мавриди назари Ҳукумати ИМА (соли 2010, доллари амрикоӣ)	1,965	3.32	2.04	3.20-3.44	1.69
Марду зани болиғ	1,751	3.31	1.99	3.19-3.43	1.68
Танҳо зани болиғ	204	3.35	2.55	3.04-3.66	0.76
Танҳо марди болиғ	10	-	-	-	-
Кӯдак бе нафари болиғ, хонавода	0	-	-	-	-

Фарқиятҳои ҳамаи нишондиҳандаҳо дар саросари зергурӯҳҳои қадвал аз лиҳози омӯрӣ дар сатҳи 0,05 муҳим нестанд.

Манбаъ: НА БОЗҲҶҶРДИ ҶБҶ. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

Шикӯфи фақр мизони миёнаи камбӯд аз ҳатти фақр (бо ҳисоби онҳое, ки камбизоат нестанд ва сатҳи камбудашон ба сифр баробар аст) аст ва бо дарсад дар нисбати ҳатти фақр ифода мегардад. Мувофиқи Бонки Ҷаҳонӣ, шикӯфи фақр “...андозаест, ки умқи фақр, инчунин густариши онро ифода мекунад”.⁵⁰ Шикӯфи фақр дар МФ ба 1,7% баробар аст, ки дар нисбати ҳатти фақри 1,25 доллари ИМА барои як рӯз (БҶХ соли 2005) (Қадвали 17) ҳисоб карда шудааст. Он нишон медиҳад, ки камбуди миёнаи ҳамаи мардуми МФ баробар ба 1,7% поёнтар аз ҳатти фақри 1,25 доллари ИМА барои як рӯз баробар аст. Шикӯфи фақр дар нисбати ҳатти фақри кишвар, ки ба муодили 3,73 доллари ИМА аст, баробар ба 12,3 дарсад ва

⁵⁰ Бонки Ҷаҳонӣ: <http://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GAPS/countries>.

дар нисбати хатти фақри шадид, ки муодил ба 2,39 доллари ИМА аст, баробар ба 3,2 дарсад мебошад. Барои таҳлилҳои бештари густариши фақр дар сатҳи хатти фақри байналмилалӣ, миллӣ ва фақри шадид ба Қисмати 4.4.3 рӯҷӯ кунед.

3.2.2 Масрафоти сари нафар

Назарсанҷии арзёбии меъёрҳои зист (НАМЗ) одатан маълумоти МСН –ро на дар асоси маводи истеъмолшудаи гузоришёфта, балки дар асоси маводи истеъмолшаванда ҷамъоварӣ мекунад. Ҳол он ки маводи истеъмолшудаи гузоришёфта арзёбии бозьтимодтаре дар бораи масрафҳои сари нафар пешниҳод мекунад. Тавре ки дар Ҷадвали 5 қайд шуд, дар назарсанҷии муқаддамотии МСН модули истеъмол аз НАМЗ-и Тоҷикистон дар соли 2007 истифода шуд ва дар он аз мардум пурсида мешуд, ки арзиши масрафҳои истеъмоли худ ва миқдори маводи харидоришударо дар ҳафтаи гузашта, чӣ миқдор аз ҳар як маводи харидашуда дар ҳафтаи гузашта ва чӣ миқдор маводи ғайриғизоии харидашуда дар давоми муддати тулонитар истеъмол гардидааст, гузориш диҳанд. Коҳиши мутаносиби арзиши маводи истеъмолшавандаи бо арзи миллӣ харидоришуда (воҳиди арзи миллӣ сомонӣ ном дорад) то ба сатҳи арзиши маводи дар асл дар давоми муҳлати муайяни вақт истифодашуда масрафҳои хонаводаро ба ҳар як маводи харидоришуда нишон медиҳад. Дар назарсанҷӣ инчунин дар бораи миқдори маводи истеъмолшудае, ки онро худ хонавода истеҳсол кардааст, ё аз захираҳо гирифтааст ё ҳамчун ёрӣ ва ё кӯмак қабул кардааст, пурсида шуд. Барои бо пул муайян кардани арзиши ин миқдор нархи чизҳо бо нархи миёнаи маводе, ки дар ноҳия харидорӣ шудааст, ҳисоб карда шуд. Агар ҳосили ҷамъи маблағҳои харид ва нархи нисбӣ, ки ба миқдори маводи истеъмолшуда, на харидоришуда, зарб зада шавад, МСН ба ҳамон чиз ҳосил мегардад. МСН-и миёна ба ҳосили ҷамъи вазншудаи ҳамаи маводи истеъмолшаванда, ки ба миқдори аъзон ҳамаи хонаводаҳо тақсим карда шудааст, баробар мебошад.

Дар ҳисобу китоби НАМЗ Тоҷикистон аз соли 2007, таҳияи Бонки Ҷаҳонӣ, масрафоти истеъмолӣ ва омили фақри мушоҳидашуда аз рӯи 1 бар 1,75 кам нишон дода шудааст, то онҳоро бо натиҷаҳои НАМЗ-и соли 2003 муқоисашаванда гардонад.⁵¹ Муҳосиботи масрафҳои истеъмол дар НА соли 2012, ки бо воҳиди пули миллӣ (ВПМ сомонӣ) нисбат ба доллари ИМА ифода шудааст, бо риояи усулҳои Бонки Ҷаҳонӣ барои муайян кардани масрафҳои миёна ва андозагирӣ фақр, ки муодили 1,25 доллари ИМА бо БҚХ соли 2005 аст, анҷом гирифт.⁵² Тавре ки дар Қисмати 4.4.1 муфасссал шарҳ ёфт, танзими мавсимии масрафҳои истеъмол бо назардошти масрафҳои барзиёди идона боиси коҳиши масрафҳои рӯзонаи сари нафар гарид. Масрафҳои сари нафари имтиёзгирандаи мавриди назари Ҳукумати ИМА, БҚХ соли 2005, ки аз сомонӣ (ВПМ) ба доллар баргардон шудааст, ШНИ-и

⁵¹ Гузориши No. 51341-TJ Бонки Ҷаҳонӣ, Арзёбии Ҷумҳурии Тоҷикистон, Баҳши Соҳан рушди Инсон, Баҳши Кишварӣ Осӣён Миёна, Минтақаи Аврупо ва Осӣён Марказӣ, 3 декабри соли 2009.

⁵² Сирун С, (Tsirunyan, S.) Баррасии омили истеъмол ва фақр, ки дар ҷараёни Назарсанҷии аҳолии БОЗХҶУРДИ ҒБО ҷамъоварӣ шудааст, Бюрои Амнияти Ғизо, Оҷонсии ИМА доир ба рушди байналмилалӣ (2014).

танзимшуда барои ҳамаи хонаводаҳо ва зергурӯҳҳои он дар Ҷадвали 17 оварда шудааст. Масрафи тахминии якрӯзаи сари нафар дар байни ҳамаи хонаводаҳои МФ ба 3,32 доллари ИМА бо арзиши соли 2010 баробар аст.

Ҷадвали 18. Сатҳи густариши хонаводаҳои гирифта ба гуруснагии шадид ё таҳаммулпазир

	Маълумоти муқаддамотӣ (%)	м (санҷиданашуда)
Ҳамаи хонаводаҳо	13.93	1,965
Навъи хонавода		
Марду зани болиғ	13.35 ^a	1,748
Танҳо зани болиғ	19.48 ^a	205
Танҳо марди болиғ [^]	-	12
Кӯдак бе нафари болиғ [^]	-	0

^a Зергурӯҳҳои дорои ҳамон ҳарфи болонавис дар сатҳи 0,05 комилан аз ҳамдигар фарқ мекунад. Муқоисаҳо дар миёни хатҳо нишон дода шудааст.

Манбаъ: НА БОЗХҶҶДИ ҶБҶ. Декабри соли 2012 – Январии соли 2013.

3.3 Сатҳи гуруснагии хонавода

Нисбати аҳолии Тоҷикистон, ки гуруснагӣ мекашад, ин кишварро дар гурӯҳи “ҷиддӣ” қарор медиҳад.⁵³ Дар минтақаи Осиёи Марказӣ кишварҳои Непал ва Покистон низ ба ин гурӯҳ дохил мешаванд. Мувофиқи маълумоти Созмони Ғизо ва кишоварзии (СҶК) Созмони милал дар давоми солҳои 2011 ва 2012 тахминан 30 дарсади аҳолии Тоҷикистон ба муддати на камтар аз як сол дар ҳолати нимгуруснагӣ қарор дошт.⁵⁴ Гуруснагӣ маънои нимгуруснагии доимиро дорад.

Дарачаи гуруснагии хонавода (модули F) барои ҳисоб кардани сатҳи хонаводаҳое, ки аз гуруснагии таҳаммулпазир ё шадид ранҷ мекашанд, истифода шудааст. ДГХ –ро лонҳан Кумаки техникӣ барои маҳсулоти хӯроқӣ ва ғизо II (FANTA-2/FHI 360), ки аз ҷониби ЮСАИД маблағгузорӣ шудааст, бо ҳамкории Созмони Ғизо ва кишоварзӣ (СҶК) мураттаб кардаанд ва он барои истифода дар кишварҳои гуногун иҷозат ёфта буд, зеро муқоисаи заминаҳои гуногуни бехатарии ғизоиро имконпазир мекунад. Моҳияти ин равиш бар он асос ёфтааст, ки таҷрибаи бехатарии ғизоӣ боиси воқуниши пешбинишуда мегардад, ки онро метавон дар рафти назарсанҷӣ мушоҳида намуд ва дар ҷадвал ҷамъбаст кард. ДГХ барои муайян кардан, аз ҷиҳати ҷуғрофӣ ба ҳадаф гирифта, назорат ва арзёбӣ кардани миқёсҳое, ки аз бехатарии ғизоӣ зарар дидаанд, истифода мешавад. Дар назарсанҷӣ бар асоси аҳоли ДГХ барои муайян кардани дарсади хонаводаҳое истифода шуд, ки аз се дараҷаи шадидияти гуруснагӣ ранҷ қашидаанд: хонаводаҳое, ки амалан гуруснагӣ нақшидаанд

⁵³ K. von Grebmer, D. Headey, C. Béné, L. Haddad, T. Olofinbiyi, D. Wiesmann, H. Fritschel, S. Yin, Y. Yohannes, C. Foley, C. von Oppeln, and B. Iseli. 2013. Шохиси гуруснагии ҷаҳонӣ дар соли 2013: Мушкилоти гуруснагӣ: Эҷоди муқовимат барои дастёб ба амнияти ғизоӣ. Бонн, Вашингтон DC ва Дублин: Welthungerhilfe, Пажӯҳишгоҳи Сиёсати Ғизои байнаlmилалӣ, ва Concern Worldwide.

⁵⁴ СҶК, ББРК ва БҶҶ, 2013. Вазъи камбуди таъмини ғизо дар ҷаҳон, 2013: Абъоди амнияти ғизо. Рим: Созмони Ғизо ва кишоварзӣ.

(Дараҷаи 0 – (1) ДГХ); гуруснагии таҳаммулпазири хонавода (Дараҷаи 2–3 ДГХ); ва гуруснагии шадиди хонавода (дараҷаи 4 – 6 ДГХ).

Аз посухдиҳандагон пурсида шуд, ки дар давоми 4 ҳафтаи охир аъзои хонавода кадоме аз ин 3 ҳолатро аз сар гузарониданд: (1) дар хона ҳеҷ ғизое набуд; (2) шаб гурусна хобид; (3) тамоми шабонарӯз хӯрок нахӯрдааст. Ба ҳар савол 4 посухи имконпазир мавҷуд аст, ки ба се гурӯҳ тақсим ва бо маълумоти рақамӣ мушаххас гардидаанд: ҳеҷ гоҳ (маълумот=0), хеле кам ё баъзан (маълумот=1), зуд-зуд (маълумот=2). Дараҷаҳои ДГХ, ки аз 0 то 6 мебошанд, бо роҳи ҷамъ кардани маълумоти посухҳои ҳар хонавода ба се савол ҳосил мешавад. Ин нишондиҳанда бояд ҳар сол дар ҳамаи як вақт, бехтар аст, ки дар вақти хеле осебпазири сол (пеш аз ҷамъоварии ҳосил, ҳангоми хушксолӣ ва ғайра) санҷида шавад.⁵⁵ Ҳарчанд дар Тоҷикистон, НА БОЗХҶРДИ ҒБО на дар мавсими осебпазири сол, балки ҳангоми таътили зимистонӣ, ки пас аз ҷамъоварии ҳосил меояд ва мавсими бозгашти муҳочирон аст, гузаронида шуд. Коҳиши дараҷаи ДГХ инъикоси бехтар шудани бехатарии ғизоӣ мебошад. Барои тавсифи бештари нишондиҳандаи ДГХ ба замири С рӯҷӯ кунед.

Тавре дар ҷадвали 18 нишон дода шудааст, тахминан 13,9 дарсади хонаводаҳо аз гуруснагии таҳаммулпазир ё шадид гузориш медиҳанд. Сатҳи гуруснагӣ дар хонаводаҳои дорони марду зани болиғ (13, 4 дарсад) нисбат ба хонаводаҳои танҳо зани болиғ дошта (19,5 дарсад) пасттар аст.

3.4 Ғизо

Дар модуҳои Н ва I, Антропометрия ва камхунии занону кӯдакон, Дараҷаи гуногунии ғизои занон, тағзия танҳо бо шири модар ва ҲАҚҚҒ, дар бораи ғизо, қад, вазн ва синнусоли кӯдакони то 5-сола ва занон дар синни борварӣ (ЗСБ) дар асоси нишондодаҳо ва саволҳои меъёрӣ маълумот ҷамъ оварда шудааст. Ин модуҳо барои ҳисоби миқдори миёнаи гурӯҳҳои хӯрокхӯр, ки ЗСБ истеъмол мекунанд, сатҳи густариши тағзия танҳо бо шири модар, сатҳи густариши кӯдакони то 6–23 моҳа, ки ғизои то ҳадаи ақал қобили қабул доранд, сатҳи густариши кӯдакони камвазн, қадпаст ва талафшудаи синнашон то 5-сола, сатҳи густариши занони камвазн ва Ҷадвали гуногунии ғизои занон истифода шудаанд. Намуна барои занони камвазн ва Ҷадвали гуногунии ғизои занон ЗСБ-и синнашон 15-49 сола мебошад. Барои тавсифи бештари ин нишондиҳандаҳо ба замири С рӯҷӯ кунед.

Ғизогирии нокомил дар Тоҷикистон хеле густариш ёфтааст ва ба саломатии аҳоли зиёд таъсир мерасонад; мувофиқи омори соли 2006, 39 дарсади кӯдакони то панҷсола қадпаст, 15 дарсад камвазн ва 7 дарсад камрушд будаанд.⁵⁶ Дар байни кӯдакони 6–59-моҳа дар саросари

⁵⁵ M. Deitchler, T. Ballard, A. Swindale, ва J. Coates. 2011. Эзоҳи фаннии ФАНТА, №12: Пешниҳоди арзёбии содаи гуруснагии хонавода барои истифода дар фарҳангҳои гуногун. Вашингтон, ЮСАИД

⁵⁶ Бонки Ҷаҳонӣ ва дигарон. Ғизо дар як нигоҳ: Тоҷикистон. <http://siteresources.worldbank.org/NUTRITION/Resources/281846-1271963823772/Tajikistan.pdf>.

кишвар тахминан 9 дарсад падида аз рушд бозмонда буданд; дар Хатлон нисбати кӯдакони падида аз рушд бозмонда 37% тахмин шуда буд.⁵⁷ Ин омор таъсири нугувори робитаи байни фақр ва ғизои нокомилро нишон медиҳад; масалан, дар ҳоле ки 40% шахсони аз 15-сола боло вазни барзиёд доранд, 10 дарсади кӯдакони хурдсол бо вазни аз меъёр кам таваллуд шудаанд. Дар Хатлон соли 2009 16 дарсади кӯдакони хурдсол бо вазни аз меъёр кам таваллуд шудаанд.⁵⁸

3.4.1 Вазъи ғизои кӯдакон

Нишондиҳандаҳои вазъи таъмини ғизо (қадпастӣ, камрушдӣ, камвазнӣ)

Дар ин бахш дар бораи се андозагирии антропометрии ғизои нокомил кӯдакони то 5-сола дар МФ гузориш дода мешавад: қадпастӣ (нисбати қад ба син), камрушдӣ (нисбати вазн ба қад) ва камвазнӣ (нисбати вазн ба син). Ҳар як нишондиҳанда бо роҳи тақсими шумораи андозагирии антропометрии кӯдакони то 5-сола ба миқдори умумии кӯдакони то 5-сола, ки дар намуна бо ин мақсад додаҳо оварда шудаанд, ҳосил мегардад. Масалан, сатҳи густариши қадпастии кӯдакон бо роҳи тақсими миқдори кӯдакони қадпаст ба миқдори кӯдаконе, ки додаҳо доир ба вазну синни онҳо ҷамъоварӣ шудааст, ҳисоб мегардад. Додаҳое, ки дар ин бахш оварда шудаанд, мувофиқи ҷинсияти кӯдакон ва намуни хонаводаҳо гурӯҳбандӣ шудаанд. Дар ин намуна миқдори хонаводаҳои нави танҳо марди болиғ ва кӯдакони бе нафари болиғ хеле кам аст ($n < 30$). Ин натиҷаҳо аз нуқтаи назари омори қобили эътимод нестанд, аз ин рӯ барои ин гурӯҳҳо маълумоте гузориш нашудааст.

Қадпастӣ нишонан ақибмондагии рушди қад аст, ки аксар вақт режими ғизои номуносиб ва саломатии бад сабаби он мегардад. Коҳиши густариши қадпастӣ дар байни кӯдакон, аз ҷумла байни кӯдакони 0 то 23-моҳа, хеле муҳим аст, зеро камбуди рушди қад, ки дар аввалҳои ҳаёти инсон рӯй додааст, бо нуқсонҳои идрокӣ, қобилиятҳои заифи омӯзишӣ ва маҳсулнокии пасти меҳнатии ӯ ҳангоми балоғат робита дорад. Қадпастӣ андозагирии нисбати қад ба син аст, ки дар натиҷаи ғизои бадӣ дарозмуддат рӯй медиҳад. Ин нишондиҳанда дарсади кӯдакони 0–59 -моҳаи қадпастро нишон медиҳад, ки бо нишондиҳандаи Z - нисбати қад ба син муайян гардидааст ва он аз ду инҳирофи меъёр зиёдтар ($< -2\text{ИМ}$) ва поёнтар аз меъёри миёнаи Меъёри Рушди Кӯдак мебошад, ки СЧБ соли 2006 муайян кардааст.⁵⁹ Он сатҳи густариши якҷояи қадпастии мӯътадил (поёнтар аз -2ИМ ва болотар аз \pm баробар ба -3ИМ) ва қадпастии падида (поёнтар аз -3ИМ) андозагирӣ мекунад. Дар ҳоле ки андозагирии қадпастии кӯдакони синни 0–6-моҳа душвор аст ва аксари ҳолатҳои қадпастӣ дар синни 9–23-моҳагӣ рӯй медиҳад, бо мақсади инъикоси таъсири ин падида бо мурури замон ва барои мутобиқат бо додаҳои НДТ, додаҳои ин нишондиҳанда барои ҳамаи кӯдакони то 5-сола гузориш дода мешавад.

⁵⁷ Ҳукумати Тоҷикистон ва ЮНИСЕФ, 2010.

⁵⁸ Таҳлили вазъият: Тақвияти пайомадҳои иқтисодӣ бо рушди барномаҳои тағзия дар Тоҷикистон. Бонки Ҷаҳонӣ. Соли 2012.

⁵⁹ Созмони ҷаҳонии бехдошт ва ЮНИСЕФ, соли 2009.

Чадвали 19 нишон медиҳад, ки дар МФ аз се як ҳиссаи кӯдакони то 5-сола дучори қадпастӣ (30,7 дарсад)⁶⁰ ва 14,1 дарсад дучори қадпастии шадид шудаанд. Фарқияти сатҳи густариши қадпастӣ байни духтарчаю писарбачагон зиёд нест.

Камрушдӣ нишондиҳандаи камбуди бениҳоят шадиди Ғизо мебошад. Кӯдакони лоғар вазни бениҳоят кам дошта, хатари маргу мири онҳо бештар аст. Ин нишондиҳанда дарсади кӯдакони 0-59 моҳаро нишон медиҳад, ки аз камбуди шадиди Ғизо лоғар шудаанд ва он бо нишондиҳандаи Z - нисбати вазн ба қад муайян гардидааст ва зиёдтар ду инҳирофи меъёр ва поёнтар аз меъёри миёнаи Меъёри Рушди Кӯдак мебошад, ки СЧБ соли 2006 муайян кардааст. Он сатҳи густариши якҷояи лоғарии мӯътадил (поёнтар аз -2ИМ ва болотар аз ё баробар ба -3ИМ) ва лоғарии шадидро (поёнтар аз -3ИМ) андозагирӣ мекунад.

Дар МФ Тоҷикистон сатҳи густариши камрушдӣ миёни кӯдакони то 5 сола 6, 9 дарсад аст. Лоғарии шадид дар 3,6 дарсади кӯдакони то 5-сола мушоҳида шудааст.

Камвазнӣ андозаи вазн нисбати син аст ва натиҷаи камбуди шадид ё доимии Ғизо мебошад. Ин нишондиҳанда дарсади кӯдакони 0-59-моҳаро нишон медиҳад, ки камвазн мебошанд ва он бо нишондиҳандаи Z - нисбати вазн ба син муайян гардидааст ва зиёдтар ду инҳирофи меъёр ва поёнтар аз меъёри миёнаи Меъёри Рушди Кӯдак мебошад, ки СЧБ дар соли 2006 муайян кардааст. Он сатҳи густариши якҷояи камвазнии мӯътадил (поёнтар аз -2ИМ ва болотар аз ё баробар ба -3ИМ) ва камвазнии шадидро (поёнтар аз -3ИМ) андозагирӣ мекунад.

Дар байни кӯдакони то 5-сола 10,1 дарсад камвазн мебошанд. Дарсади духтарчаҳои дучори камвазнии шадид нисбат ба писарчаҳо бештар аст (4,2 дарсад дар муқоиса бо 2,3 дарсад).

⁶⁰ Ин маълумот аз натиҷаи милаӣ (26%) дар НДГ Тоҷикистон, соли 2012, ки ба наздикӣ мунташир шуд баъдтар аст.

Ҷадвали 19. Вазъи таъмини кӯдакони то 5-сола бо ғизо

	Қад бар син			Вазн бар қад			Вазн бар син			Шумораи кӯдакон
	Дарсади зери – 3 ми	Дарсади зери – 2ми	Ҳисоби миёнаи Z (ми)	Дарсади зери – 3 ми	Дарсади зери – 2ми	Ҳисоби миёнаи Z (ми)	Дарсади зери – 3 ми	Дарсади зери – 2ми	Ҳисоби миёнаи Z (ми)	
Ҳамаи кӯдакони то 5-сола	14.05	30.73	-1.13 (1.94)	3.61	6.87	0.34 (1.56)	3.26	10.05	-0.42 (1.27)	1822
Писарчаҳо	13.83	31.75	-1.18 (1.88)	2.96	5.99	0.41 (1.54)	2.34 ^a	9.12	-0.39 (1.24)	891
Духтарчаҳо	14.27	29.74	-1.09 (1.99)	4.24	7.73	0.28 (1.57)	4.16 ^a	10.95	-0.44 (1.29)	931
Навъи хонавода										
Марду зани болиғ										
Ҳамаи кӯдакон	13.38	30.20	-1.10 (1.94)	3.62	6.80	0.35 (1.57)	2.92	9.41	-0.40 (1.26)	1684
Писарчаҳо	13.42	31.31	-1.18 (1.86)	3.13	6.10	0.41 (1.55)	2.54	8.80	-0.39 (1.25)	831
Духтарчаҳо	13.34	29.08	-1.02 (2.01)	4.12	7.51	0.28 (1.58)	3.29	10.02	-0.41 (1.28)	853
Танҳо зани болиғ										
Ҳамаи кӯдакон	16.32	31.71	-1.16 (1.93)	1.14	4.81	0.43 (1.39)	2.09	10.29	-0.37 (1.15)	113
Писарчаҳо	17.53	34.97	-0.93 (2.20)	1.44	6.35	0.35 (1.42)	0.00	14.21	-0.34 (1.24)	49
Духтарчаҳо	15.44	29.34	-1.32 (1.69)	0.92	3.69	0.50 (1.37)	3.62	7.44	-0.38 (1.08)	64
Танҳо марди болиғ[^]										
Ҳамаи кӯдакон	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Писарчаҳо	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Духтарчаҳо	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Кӯдак бе нафари болиғ[^]										
Ҳамаи кӯдакон	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Писарчаҳо	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Духтарчаҳо	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0

[^] = Натиҷаҳо аз лиҳози оморӣ барои намуна кофӣ нестанд; m<30.

Манбаъ: НА БОЗХҶҮРДИ ҶБҶ. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

пири сина намехӯранд, бояд ҳадди ақал ду дафъа истеъмоли пири кӯдакона (тару тоза, консервшуда ва ё пири хокаи ҳайвонот) ворид карда шавад.

Гуногунии ғизои кӯдакони 6–23-моҳа бо истеъмоли чор ё бештар гурӯҳи хӯрок аз байни ҳафт гурӯҳи зерин фароҳам мегардад: (1) маҳсулоти шири (пири сунгии кӯдакона, ширҳои дигар ба ҷуз пири сина, панир, ҷурғот); (2) ғалла ва бехмеваҳо; (3) мева ва сабзавоти бо витамини А; (4) мева ва сабзавоти дигар; (5) тухм; (6) гӯшт, моҳӣ, мурғ ва маводи зонд (дилу ҷигар) ва (7) рустаниҳои лӯбиёӣ ва мағздонаҳо.

Басомади ғизодиҳии ҳадди ақали зарурӣ миёни кӯдаконе, ки пири сина меҳӯранд ва ё намехӯранд, гуногун аст. Миқдори ҳадди ақали ғизодиҳии кӯдаконе, ки пири сина меҳӯранд (хӯрдани пири сина ҳисоб намешавад) барои кӯдакони 6-8 моҳа ҳадди ақал ду маротиба дар як рӯз, барои кӯдакони 9-23 моҳа се маротиба дар як рӯз аст. Барои кӯдакони 6-23 моҳа, ки пири сина намехӯранд, 4 ё бештар маротиба ғизо додан лозим аст.

Дар байни кӯдаконе, ки пири сина меҳӯранд, ҳадди ақали қобили қабули ғизо ба шарте риоя мегардад, агар онҳо чор ё бештар гурӯҳи хӯрокро истеъмол кунанд ва миқдори ғизодиҳӣ дар як рӯз ба ҳадди ақал ё бештар аз он баробар бошад. Барои кӯдакони 6–23 моҳае, ки пири сина намехӯранд, гуногунии режими ғизоӣ 4 ё бештар мавриди хӯронидани хӯроки сахт, нимасахт, нарма ё ширро дарбар мегирад. Ҳадди ақали қобили қабули ғизо барои кӯдакони 6–23 моҳа дар он вақт риоя мегардад, ки агар дар ду ё бештар мавриди ғизодиҳӣ шир хӯронида шавад. Маълумоте, ки дар МФ ҷамъоварӣ шудааст, мувофиқи ҷинсият, намуни хонавода аз рӯи ҷинсият ва вазъи хӯрдани пири сина гурӯҳбандӣ шудааст.

Натиҷаҳо нишон медиҳанд, ки ғизои кӯдакон муносиб аст: 7,7 дарсади кӯдакони 6-23-моҳа миқдори ҳадди ақали ғизои қобили қабулро истеъмол менамоянд (Ҷадвали 21).

Ҷадвали 21. Сатҳи густариши кӯдакони 6–23-моҳа, ки ҳадди ақали қобили қабули ғизо меҳӯранд

	Маълумоти муқаддамотӣ	м (санҷиданашуда)
Ҳамаи хонаводаҳо	7.74	606
Навъи хонавода		
Марду зани болиғ	7.79	562
Танҳо зани болиғ	9.52	36
Танҳо марди болиғ [^]	-	8
Кӯдак бе нафари болиғ [^]	-	-

Фарқиятҳои ҳамаи нишондиҳандаҳо дар саросари зергурӯҳҳои ҷадвал аз лиҳози омори дар сатҳи 0,05 муҳим нестанд.

[^] = Натиҷаҳо аз лиҳози омори барои намуна кофӣ нестанд; $m < 30$.

Манбаъ: НА БОЗХҶРДИ ҶБО. Декабри соли 2012 – Январии соли 2013.

Ҳадди ақали қобили қабули ғизо мувофиқи ҷузъҳо ва ҳолати ғизогирӣ бо пири сина (ҷадвали 22) гурӯҳбандӣ шудааст. Дар байни кӯдаконе, ки пири сина меҳӯранд, камтар аз

1 нафар аз ҳар 5 нафар (19,1 дарсад) ҳадди ақали қобили қабули Ғизо (чор ё бештар гурӯҳи хӯрокҳо) доранд ва 13, 9 дарсади кӯдакони 6-23-моҳа ба миқдори ҳадди ақал ё бештар аз он дар як рӯз хӯрок меҳӯранд. Дар байни кӯдакони 6-23-моҳае, ки шири сина намехӯранд, 34, 5 дарсад чор ё бештар гурӯҳи хӯрок меҳӯранд ва 73, 5 дарсад дар як рӯз 4 маротиба ё бештар аз он Ғизо истеъмол мекунанд.

Ҷадвали 22. Унсурҳои ҲАҚҚҒ барои кӯдакони 6–23-моҳа

Маълумоти муқаддамотӣ %	м (санҷиданашуда)
%	n
Кӯдакони 6–23 моҳа, ки танҳо шири сина меҳӯранд	
4 ё бештар гурӯҳи хӯрокӣ	19.08 ^a
Миқдори ҳадди ақал ё бештар	13.85 ^b
Ҳадди ақали қобили қабули ғизо	4.45 ^c
Кӯдакони 6–23 моҳа, ки шири сина намехӯранд	
Шир ё маҳсулоти ширӣ	87.21
4 ё бештар гурӯҳи хӯрокӣ	34.48 ^a
Миқдори ҳадди ақал ё бештар	73.53 ^b
Ҳадди ақали қобили қабули ғизо	15.85 ^c
Ҳамаи кӯдакон 6–23 months	
Breast milk, milk or milk products	96.31
4 ё бештар гурӯҳи хӯрокӣ	23.53
Миқдори ҳадди ақал ё бештар	31.09
Ҳадди ақали қобили қабули ғизо	7.74

^{a-c} Зергурӯҳҳои дорои ҳамон ҳарфи болонавис дар сатҳи 0,05 комилан аз ҳамдигар фарқ мекунанд. Муқоисаҳо дар миёни хатҳо нишон дода шудааст.

Манбаъ: НА БОЗҲҶРДИ ҒБО. Декабри соли 2012 – Январии соли 2013.

3.4.2 Ғизои занон

Нишондиҳандаҳои вазъи таъмини ғизо

Сатҳи густариши занони камвазн (ва фарбеҳ) нишондиҳандаест, ки дар бораи андозаи қонс гардиани талаботи Ғизои занон бо калорияҳо маълумот фароҳам мекунад. Нимгурӯснагӣ дар байни занони синни борварӣ бо афзоиши беморшавӣ ва бехатарии ғизоӣ вобаста буда, метавонад боиси мушкilot ҳангоми таваллуди кӯдак гардад. Ин нишондиҳанда дарсади занони Ғайриҳомилан синни борвариро (15- 49-сола) андозагирӣ мекунад, ки мувофиқи шохиси ҳаҷми бадан (ШҲБ) поёнтар аз 18,5 камвазн ҳисобида мешаванд. Барои ҳисоб кардани ШҲБ шохси алоҳида додаҳои қад ва вазни ӯ лозим аст: ШҲБ=вазн (кг): қад (бо метр) дар андозаи мураббаъ.

Ҷадвали 23 маълумотро дар бораи сатҳи ШҲБ-и занон дар байни посухдиҳандагонии МФ нишон медиҳад. Дар байни ҳамаи занони пурсишшуда ШҲБ-и миёна ба 24,0 ё вазни мӯътадил баробар аст. Тахминан аз се ду ҳиссаи (61,3 дарсад) занон вазни мӯътадил доранд.

Тахминан 22,5 дарсади занон вазни зиёдотӣ ва 10,0 дарсад фарбеҳ мебошанд. Дар МФ дарсади занон бо вазни зиёдотӣ нисбат ба занони камвазн бештар аст.

Ҷадвали 23. Сатҳи таъмини занон бо ғизо

	Маълумотимӯқад дамотӣ	Инҳирофи меъёр	м (санҷиданашуда)
Шохиси миёнаи ҳаҷми бадан (ШХБ)	23.97	4.53	2,929
Навъҳои ШХБ (% занон)			
< 17.0 (камвазни мӯътадил/шадид)	1.55		2,929
17.0–18.49 (каме камвазн)	4.58		2,929
18.5–24.9 (мӯътадил)	61.30		2,929
25.0–29.9 (сервазн)	22.54		2,929
≥ 30.0 (фарбеҳ)	10.04		2,929
<18.5 (камвазн)	6.12		2,929
18.5–24.9 (мӯътадил)	61.30		2,929
≥ 25.0 (сервазн/фарбеҳ)	32.58		2,929

Фарқиятҳои ҳамаи нишондиҳандаҳо дар саросари зергурӯҳҳои ҷадвал аз лиҳози оморӣ дар сатҳи 0,05 муҳим нестанд.

Манбаъ: НА БОЗХҶРДИ ҶБ. Декабри соли 2012 – Январии соли 2013.

Сатҳи густариши занони камвазн дар МФ 6,1 дарсад аст (Ҷадвали 24). Дар сатҳи густариши занони камвазн миёни занони хонаводаҳои марду зани болиғ, танҳо марди болиғ ва танҳо зани болиғ фарқиати оморие мавҷуд нест. Оморҳои, ки ННАҶ Тоҷикистон ҷамъоварӣ кардааст, сатҳи густариши занони камвазнро (19–49 сола) дар фосилаи байни солҳои 2006 то 2011 нишон медиҳад, ки ба таври номуназзам аз 6 то 12 дарсад тағйир меёбад.⁶¹ Камбуди мавсимии хӯрок инчунин ҳолатҳои пешбинишуда боиси коҳиши бехатарии ғизоии хонавода гашта, ба вазъи рушди батни кӯдак, ғизодиҳӣ бо шири сина ва инкишофи кӯдак таъсир мерасонад.

Ҷадвали 24. Сатҳи густариши занони гирифтдор ба камвазнӣ

	Маълумоти мӯқаддамотӣ	м (санҷиданашуда)
Ҳамаи хонаводаҳо	6.12	2,929
Навъи хонавода		
Марду зани болиғ	5.95	2,656
Танҳо зани болиғ	7.74	271
Танҳо марди болиғ [^]	-	2
Кӯдак бе нафари болиғ [^]	-	-

Фарқиятҳои ҳамаи нишондиҳандаҳо дар саросари зергурӯҳҳои ҷадвал аз лиҳози оморӣ дар сатҳи 0,05 муҳим нестанд.

Манбаъ: НА БОЗХҶРДИ ҶБ. Декабри соли 2012 – январии соли 2013.

Мизони якҷояи занони фарбеҳ ё вазни зиёдотӣ дошта (ШХБ > 25) дар хонаводаҳои МФ 32,6 дарсад аст (Ҷадвали 25). Бисёрии занон аз оқибатҳои якҷояи ғизои номуносиб ва фарбеҳӣ ранҷ мекашанд. Сатҳи густариши занони сервазн ё фарбеҳ дар байни намудҳои хонаводаҳо аз рӯи ҷинсият аз ҷиҳати оморӣ фарқиати ҷиддие надорад.

⁶¹ Созмони Ҷаҳонии Беҳдошт ва Барномаи Ҷаҳонии Ғизо. 2011. Нашрияти Низомии Мониторинги Амнияти Ғизои Тоҷикистон, моҳи август, №. 10, с. 6.

Чадвали 25. Сатҳи густариши занони гирифтор ба сервазӣ ва фарбеҳӣ

	Маълумоти муқаддамотӣ	м (санҷиданашуда)
Ҳама гуна сервазӣ	32.58	2,929
Навъи хонавода		
Марду зани болиғ	32.75	2,656
Танҳо зани болиғ	31.17	271
Танҳо марди болиғ [^]	-	2
Кӯдак бе нафари болиғ [^]	-	-

Фарқиятҳои ҳамаи нишондиҳандаҳо дар саросари зергурӯҳҳои ҷадвал аз лиҳози омори дар сатҳи 0,05 муҳим нестанд.

[^] = Натиҷаҳо аз лиҳози омори барои намуна кофӣ нестанд; $m < 30$.

Манбаъ: НА БОЗХҶРДИ ҶБҶ. Декабри соли 2012 – Январии соли 2013.

Таҳлилҳои бештари сатҳи густариши хонаводаҳои дорои кӯдакони қадпасти дар Чадвали 26 нишон дода шудааст. Бояд қайд карда шавад, ки қад ва вазни ҳар як зани Ғайриҳомилан синни борварии хонавода, на ҳатман модар ё парастори кӯдак, андоза карда шуд. Сатҳи муқаддамотии густариши хонаводаҳо бо занони сервазӣ ё фарбеҳ ва кӯдакони қадпасти дар МФ 19, 2 дарсад аст. Фарқияти ҷиддие байни намунаи хонаводаҳо мавҷуд нест.

Чадвали 26. Сатҳи густариши хонаводаҳои дорои занони гирифтор ба сервазӣ ва кӯдакони то 5-солаи гирифтор ба қадпасти

	Маълумоти муқаддамотӣ	м (санҷиданашуда)
Ҳамаи хонаводаҳо	19.24	972
Навъи хонавода		
Марду зани болиғ	19.90	891
Танҳо зани болиғ	12.63	80
Танҳо марди болиғ [^]	-	1
Кӯдак бе нафари болиғ [^]	-	-

Фарқиятҳои ҳамаи нишондиҳандаҳо дар саросари зергурӯҳҳои ҷадвал аз лиҳози омори дар сатҳи 0,05 муҳим нестанд.

[^] = Натиҷаҳо аз лиҳози омори барои намуна кофӣ нестанд; $m < 30$.

Манбаъ: НА БОЗХҶРДИ ҶБҶ 2012.

Чадвали 27 сатҳи густариши хонаводаҳоро бо занони камвазни синни борварӣ ва кӯдакони қадпасти то 5-сола нишон медиҳад. Камтар аз 4 дарсади хонаводаҳо (3,9 дарсад) занони камвазн ва кӯдакони қадпасти доранд. Фарқияти ҷиддие байни намунаи хонаводаҳо мавҷуд нест.

Ҷадвали 27. Сатҳи густариши хонаводаҳои дорои занони гирифтор ба сервазӣ ва кӯдакони то 5-солаи гирифтор ба қадпасти

	Маълумоти муқаддамотӣ	м (санҷиданашуда)
Ҷамаи хонаводаҳо	3.92	972
Навъи хонавода		
Марду зани болиғ	4.08	891
Танҳо зани болиғ	2.29	80
Танҳо марди болиғ [^]	-	1
Кӯдак бе нафари болиғ [^]	-	-

Фарқиятҳои ҷамаи нишондиҳандаҳо дар саросари зергурӯҳҳои ҷадвал аз лиҳози омӯрӣ дар сатҳи 0,05 муҳим нестанд.

[^] = Натиҷаҳо аз лиҳози омӯрӣ барои намуна кофӣ нестанд; $m < 30$.

Манбаъ: НА БОЗХҶРДИ ҒБО. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

Гуногунии ғизои занон дар хонавода

Занони синни борварӣ (15–49-сола) дучори хатари камбудии унсурҳои ғизоии каммасраф мебошанд, ки вазъи саломатӣ ва қобилияти нигоҳубини кӯдакон ва иштироки онҳоро дар фаъолиятҳои даромаддори хонавода зерӣ хатар мегузорад. Ин нишондиҳанда андозаи мӯътабари муносиб будани унсурҳои ғизоӣ дар таркиби ғизо буда, доир ба теъдоди миёнаи гурӯҳҳои хӯроке, ки занони синни борварӣ (15–49 сола) як рӯз пеш тановул кардаанд, маълумот медиҳад. Барои ҳисоб кардани ин нишондиҳанда нӯҳ гурӯҳи хӯрок истифода шудааст: (1) ғалла ва бехмеваҳо; (2) рустаниҳои лӯбиёӣ ва мағздонаҳо; (3) маҳсулоти ширӣ; (4) маводи зоид (дилу ҷигар); (5) тухм; (6) гӯшт ва протеини ҳайвоноти хура; (7) сабзавоти сабзи ғанӣ аз витамини А; (8) дигар меваҳои сабзавоти ғанӣ аз витамини А; (9) меваҳои сабзавоти дигар. Нишондиҳандаи теъдоди миёнаи гурӯҳҳои хӯроке, ки занони синни борварӣ истеъмол кардаанд, бо роҳи ҳисоб кардани миқдори миёнаи гурӯҳҳои хӯроки истеъмолшуда (аз ҳисоби 9 гурӯҳи хӯроки зикршуда) дар байни ҷамаи занҳои синни борварӣ ин намуна ҷадвалбандӣ карда шудааст.

Дар сатҳи муқаддамотӣ занони синни борварӣ ба ҳисоби миёна аз 9,0 гурӯҳи хӯрок 4,4 намуни онро дар давоми рӯзи гузашта истеъмол кардаанд (Ҷадвали 28). Занони синни борварӣ дар хонаводаҳои марду зани болиғ нисбат ба хонаводаҳои танҳо зани болиғ сатҳи баландтари гуногунии режими ғизоиро гузориш доданд (4,5 дар муқоиса бо 4,0).

Ҷадвали 29 тақсимои гуногунии режими ғизоиро дар байни занони синни борварӣ нишон медиҳад. Ҷамаи занҳои синни борварӣ ба 4 чоряк тақсим шудаанд ва барои ҳар як чоряк нишондиҳандаи миёнаи гуногунии режими ғизоӣ ҳисоб карда шудааст. Тавре дар ҷадвал мебинед, як чоряки занон аз 2,0 то 9,0 гурӯҳи хӯрок истеъмол мекунанд. Болотарин 25% и занон аз 7, 2 то 9,0 гурӯҳи хӯрокро истеъмол менамоянд.

Ҷадвали 28. Нишондиҳандаи гуногунии ғизои занон: Ҳисоби миёнаи гурӯҳҳои хӯроки, ки ЗСБ истеъмол мекунанд

	Маълумоти миёнаи муқаддамотӣ	Инҳирофи меъёр	м (санҷиданашуда)
Ҳамаи хонаводаҳо	4.44	2.06	3,195
Навъи хонавода			
Марду зани болиғ	4.48 ^a	2.06	2,914
Танҳо зани болиғ	4.04 ^a	1.98	279
Танҳо марди болиғ [^]	-	-	2
Кӯдак бе нафари болиғ [^]	-	-	-

^a Зергурӯҳҳои дорои ҳамон ҳарфи болонавис дар сатҳи 0,05 муҳим ҳастанд. Муқоисаҳо дар миёни хатҳо нишон дода шудааст.

[^] Натиҷаҳо аз лиҳози омори барои намуна кофӣ нестанд; $m < 30$.

Манбаъ: НА БОЗХҶРДИ ҒБО. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

Ҷадвали 29. Нишондиҳандаи гуногунии ғизои занон мувофиқи чорякгурӯҳҳо

	Нишондиҳандаи гуногунии ғизои занон			
	Чоряки 1	Чоряки 2	Чоряки 3	Чоряки 4
Микдори миёнаи гурӯҳҳои хӯроки истеъмолшуда (инҳирофи меъёр)	2.02 (0.71)	3.52 (0.50)	4.97 (0.60)	7.22 (1.08)
м (умумӣ = 3,195)	798	799	799	799

Манбаъ: НА БОЗХҶРДИ ҒБО. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

Таҳлилҳои минбаъда маълумтарин гурӯҳи хӯроки истеъмолшударо муайян мекунад (Ҷадвали 30). Тахминан ҳамаи занон Ғалладона ва бехмева меҳӯранд (98,8 дарсад) ва се чоряки занон меваю сабзавоти ғанӣ аз витамин А меҳӯранд (73,7 дарсад), аммо камтари онҳо сабзавоти сабзи ғанӣ аз витамини А истеъмол мекунанд (34,4 дарсад). Тахминан аз се ду ҳиссаи занон (58,1 дарсад) протеини ҳайвонот (гӯшт ва протеини ҳайвоноти хурд), каме камтар аз нисфи занон маҳсулоти ширӣ (46,8 дарсад) ва 38,1 дарсади занон тухм меҳӯранд. Танҳо 7,2 дарсади занони пурсишшуда маводи зоида (дилу ҷигар) меҳӯранд.

Ҷадвали 30. Дарсади заноне, ки ҳар як аз 9 гурӯҳи хӯрокро истеъмол мекунанд

	Арзиши муқаддамотӣ (%)	м (санҷиданашуда)
Гурӯҳи хӯрок		
Ғалладона ва бехмеваҳо	98.80	3,195
Рустаниҳои лӯбиёӣ ва мағздонаҳо	39.43	3,195
Маҳсулоти ширӣ	46.79	3,195
Гӯшти маводи зоида (дилу ҷигар)	7.23	3,195
Тухм	38.05	3,195
Гӯшт ва дигар маводи ғизоии протеиндори ҳайвоноти хурд	58.05	3,195
Сабзавоти сабзранги ғанӣ аз витамини А	34.40	3,195
Меваю сабзавоти дигари ғанӣ аз витамини А	73.74	3,195
Меваю сабзавоти дигар	47.70	3,195

Фарқиятҳои ҳамаи нишондиҳандаҳо дар саросари зергурӯҳҳои ҷадвал аз лиҳози омори дар сатҳи 0,05 муҳим нестанд.

Манбаъ: НА БОЗХҶРДИ ҒБО. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

3.5 Тавонмандсозии занон

Занон дар соҳаи кишоварзӣ нақши барҷастае мебозанд ва азбаски бо маҳдудиятҳои доимии иқтисодӣ рӯбарӯ меоянд, масъалаи тавонмандсозии занон дар маркази диққати барномаи Ғизо барои Оянда мебошад. Тавонмандсозии занон, аз ҷумла, барои расидан ба ҳадафҳои пешгузоштаи Барномаи Ғизо барои Оянда марбут ба рушди фарогири соҳаи кишоварзӣ муҳим аст. Шохиси тавонмандсозии занон дар соҳаи кишоварзӣ (ШТЗСК) барои пайгирӣ кардани тағйирот дар сатҳи тавонмандсозии занон, ки ҳам бевосита ва ҳам ба воситаи даҳолати Барномаи Ғизо барои Оянда рӯй медиҳад, таъсис ёфта буд. Барои маълумоти бештар саволномаҳо ва дастурамали (ШТЗСК) –ро дар хатти интернет пайдо кардан мумкин аст.⁶²

3.5.1 Баррасии кӯтоҳи ШТЗСК

ШТЗСК тавонмандӣ, пешкорӣ ва даҳолати занонро дар соҳаи кишоварзӣ бо мақсади муайян кардан ва бартараф намудани маҳдудиятҳои, ки саҳмирии пурраи занонро дар соҳаи кишоварзӣ маҳдуд мекунад, андозагирӣ менамояд.⁶³

Дар МФ Тоҷикистон нишондиҳандаи ШТЗСК 0,69 аст ва 21 дарсади занон ба таври кофӣ тавонманд ҳастанд. ШТЗСК аз ду зершохис иборат аст: зершохиси 5АТ (арсаи тавонмандӣ), ки тавонмандсозии занонро дар панҷ соҳа андозагирӣ мекунад; Шохиси баробарии занон (ШБЗ), ки тавонмандсозии мардону занонро дар хонавода месанҷад. Нишондиҳандаи ШТЗСК ҳамчун ҳосили ҷамъи вазншудаи 5АТ ва ШБЗ дар сатҳи МФ (ҳарду дар қисмати оянда баррасӣ мешаванд) ҳисоб карда мешавад. Аз ин рӯ, беҳбудӣ дар яке аз ин зершохисҳо боло рафтани нишондиҳандаи ШТЗСК –таъмин мекунад. Формулаи нишондиҳандаи ШТЗСК чунин аст: $ШТЗСК = 0,9 \times 5АТ + 0,1 \times ШБЗ$.

ШТЗСК шохиси муштаракест, ки дар сатҳи МФ гузориш шудааст ва ба додаҳои инфиродии занону мардони ҳамон як хонавода, инчунин додаҳои заноне, ки дар хонаводаҳои бе мард зиндагӣ мекунанд, асос ёфтааст. Посухдиҳандагон мардон ё занони асосии хонаводаанд, ки қарор қабул мекунанд. Барои тавсифи бештари ин нишондиҳанда ва шарҳи ҳисоби он ба замири С рӯчӯ кунед. Барои рӯйхат ва маънои нишондиҳандаҳои ШТЗСК ба ҷадвали 31 нигаред.

3.5.2 5АТ

Зершохиси 5АТ тавонманд будан ё набудани занонро дар панҷ арсаи ШТЗСК арзёбӣ мекунад. Ҳар арса, ҳамчунин ҳар нишондиҳандаи шомили арса баробар вазн карда мешавад.

⁶² Von Grebmer ва дигарон, 2013.

⁶³ Alkire, Malapit ва дигарон, 2013.

Панҷ арса, мафҳуми онҳо дар системаи ШТЗСК, 10 нишондиҳандаи марбута ва вазни онҳо дар 5АТ дар зер, дар ҷадвали 31 оварда шудаанд.

АТ андозаи тавонмандист. Ин нишондиҳанда занонро на ҳамчун беихтиёр, балки ҳамчун “тавонманд” ё “ҳанӯз тавонманд нашуда” тавсиф менамояд. Зан дар 5 арса тавонманд дониста мешавад, агар ӯ дар 80% ё бештари нишондиҳандаҳои вазншуда дастовардаҳои муносиб⁶⁴ дошта бошад. Дар дохили 5АТ наздик ба 80% низ останаи тавонмандӣ шуморида мешавад. 90 % вазни 5АТ ба ШТЗСК бахшида мешавад. Нишондиҳандаи 5АТ аз сифр то як аст ва арзиши баландтар маънои Тавонмандсозии бештарро дорад.

Ҷадвали 31. Нишондиҳандаҳои ШТЗСК

Арса (ҳар арса бо 1/5 ҳиссаи шохиси 5АТ вазн шудааст)	Мафҳуми арса	Нишондиҳанда	Вазни нишондиҳанда дар зершохи 5АТ
Истеҳсолот	Ба таври танҳо ё ҳамроҳ қабул кардани қарор оид ба хӯрок, маҳсулоти кишоварзии фурушӣ, чорво, моҳидорӣ ва мустақилият дар истеҳсолоти кишоварзӣ	Саҳмгирӣ дар қарорҳои истеҳсолотӣ	1/10
		Мустақилият дар истеҳсолот	1/10
Манбаъҳо	Молик будан, дастрасӣ доштан ва қарор қабул кардан дар бобати манбаъҳои истеҳсоли ба монанди замин, чорво, таҷҳизоти кишоварзӣ, маводи истеъмолии тӯлкашанда ва қарзҳои пулӣ	Молики дороиҳо будан	1/15
		Харидорӣ, фуруш ё интиқоли дороиҳо	1/15
		Дастрасӣ ва қарор кардан оид ба қарзҳои пулӣ	1/15
Даромад	Назорати танҳо ё муштаракӣ даромад ва хароҷот	Назорати харҷи даромад	1/5
Роҳбарӣ	Узвият дар гурӯҳҳои иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ ва бароҳат дар назди мардум сухан гуфтан	Узви гурӯҳ	1/10
		Дар назди мардум сухан гуфтан	1/10
Вақт	Ба корҳои истеҳсоли ва манзил ҷудо кардани вақт ва қаноатмандӣ аз мавҷудияти вақти ҳолӣ барои фаъолиятҳои фароғатӣ	Ҳаҷми кор	1/10
		Фароғат	1/10

⁶⁴ Доштани “дастоварди муносибӣ” маънои нишондиҳандаи инфиродии болотар аз сатҳи муносибии барои ҳар нишондиҳанда муқарраршуда мебошад.

5АТ чунин ҳисоб карда мешавад: Аввал шохиси беихтиёрӣ ҳисоб карда мешавад (M_0), сипас M_0 ба тавонмандӣ табдил дода мешавад. Формулаи он чунин аст: $5AT = 1 - M_0$. Шохиси беихтиёрӣ бо роҳи методологияи чандбӯъдӣ, ки бо номи Усули Алкайер Фостер (Alkire Foster Method) машҳур аст, сохта мешавад.⁶⁵ M_0 бо роҳи зарб задани саршумори нафарони беихтиёр (H) ва нишондиҳандаи миёнаи номуносибӣ (A) ҳосил мешавад. Саршумори нафарони беихтиёр нисбати занонро ифода мекунад, ки ҳанӯз тавонманд нашудаанд. Нишондиҳандаи миёнаи номуносибӣ дарсади миёнаи нишондиҳандаҳоест, ки дар он заноне, ки ҳанӯз тавонманд нашудаанд, ҳанӯз ҳисси муносиб буданро ба даст наовардаанд.⁶⁶ Дар натиҷа, 5АТ чунин ифода мешавад: $5AT = 1 - H \times A$. Бояд ёдовар шуд, ки дар ҷадвали 32 H ва A ҳамчун дарсадҳо гузориш шудаанд, аммо дар формулаи 5АТ таносубҳои баробар истифода шудаанд.

Ҷадвали 32 нишон медиҳад, ки нишондиҳандаи тахминии 5АТ дар МФ ба 0,68 баробар аст. Тавре дар формулаи боло нишон дода шуд, ин нишондиҳанда бо дарсади занони пурсидашуда, ки ҳанӯз тавонманд нашудаанд (саршумории беихтиёр), ки ба 79,0 дарсад баробар аст ва нишондиҳандаи миёнаи носазоворӣ, ки 40,8 % аст, ҳисоб карда шудааст.⁶⁷

Ҷадвали 32. Зершохиси Панҷ Арсаи Тавонмандсозии занон

Маълумоти муқаддамотӣ	
Зершохиси 5АТ	0.68
Дарсади заноне, ки тавонманд мешаванд (нишондиҳандаи 0.80 ё бештар) ($1 - H_n$)	21.04
Дарсади заноне, ки тавонманд намешаванд (нишондиҳандаи 0.80) (H_n)	78.96
Нишондиҳандаи миёнаи муносибӣ барои занҳое, ки ҳанӯз тавонманд нашудаанд. ($1 - A$)	59.19
Нишондиҳандаи миёнаи номуносибӣ барои занҳое, ки ҳанӯз тавонманд нашудаанд. (A)	40.81
М	1,007

Манбаъ: НА БОЗХҶҶРДИ ҶБҶ. Декабри соли 2012 - январи соли 2013..

Натиҷаҳои дар ин қисмат пешниҳодшуда сатҳи тавонмандсозии ҳамаи занони болиғи аҳолиро нишон намедиҳад. Ин натиҷаҳо вазъияти шахсони тасмимгирандаи хонавода, аз ҳама тавонмандтарин узви хонавода дар байни болиғони хонаводаро нишон медиҳад. Дар Тоҷикистон 44,2 дарсади хонаводаҳои МФ келин (арӯс) доранд. Занҳое, ки худро ҳамчун посухдиҳандаи асосӣ ё ҳамсар ва шарикӣ посухдиҳандаи асосӣ муаррифӣ кардаанд, аз лиҳози тавонмандӣ метавонанд бакуллӣ аз дигар занон фарқ кунанд. Сурати 3 густариши

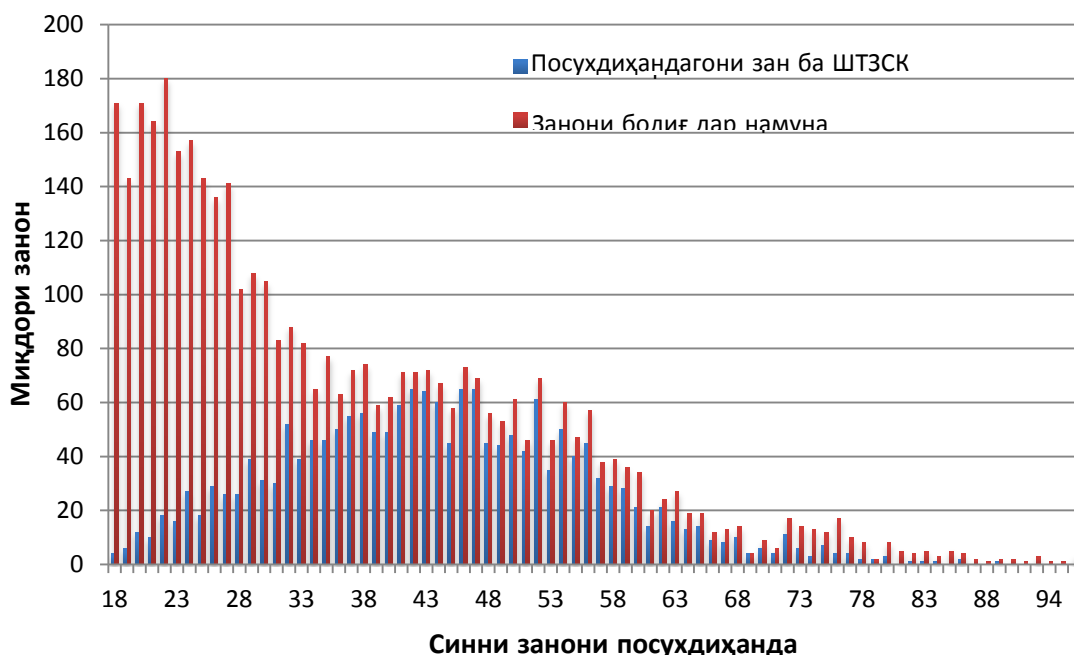
⁶⁵ Таппабӯси фақр ва рушди инсонии Оксфорд, бе санад.

⁶⁶ Alkire, S., Meinzein-Dick, R., Peterman, A., Quisumbing, A., Seymour, G., ва Vaz, A. соли 2013. Шохиси тавонмандии занон дар соҳаи кишоварзӣ. *Рӯшди Ҷаҳонӣ* 52 (С): 71–91.

⁶⁷ Ин натиҷаҳо дар асоси ҳисобҳои ин нишондиҳанда мебошанд, ки корн кишоварзӣ занонро танҳо бо мақсади пешбурди зиндагии маишӣ эътироф мекунад. Барои маълумоти бештар дар бораи аз ҷониби Ҷизо барои Оянда истифода шудани ШТЗСК, ба сайти интернетии зерин рӯҷӯ кунед: <http://feedthefuture.gov/article/release-womens-empowerment-agriculture-index>. Баргирифта аз 20 майи соли 2013.

синнуслии занонро дар намунаи НА нишон медиҳад, ки бо занони ба саволи тавонмандӣ ҷавобдода, муқоиса шудааст.

Сурати 3. Тақсимои синнуслии занони дар намуна омада ва занони ба модули ШТЗСК посухдода

Манбаъ: НА БОЗХҶРДИ ҒБО. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

Илова бар санҷиши умумии 5АТ дар намуна, ин нишондиҳанда аз лиҳози намуни хонавода низ таҳлил ва муқоиса шудааст. Тавре дар Ҷадвали 33 нишон дода шудааст, нишондиҳандаи 5АТ –и занони хонаводаҳои нави танҳо зани болиғ (0,77%) нисбат ба занони хонаводаҳои нави марду зани болиғ (0,67) хеле баландтар аст.

Ҷадвали 33. Нишондиҳандаи 5АТ занон ва нави хонавода

	Маълумоти муқаддамотӣ	Инҳирофи меъёр	м (санҷиданашуда)
Ҷамаи хонаводаҳо	0.68	0.22	1,007
Нави хонавода			
Марду зани болиғ	0.67 ^a	0.22	919
Танҳо зани болиғ	0.77 ^a	0.16	88

^a Зергӯрӯҳҳои дорои ҳамон ҳарфи болонивис дар сатҳи 0,05 комилан аз ҳамдигар фарқ мекунанд. Муқоисаҳо дар миёни хатҳо нишон дода шудааст.

Манбаъ: НА БОЗХҶРДИ ҒБО. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

Ҷадвали 34 дарсади занонро, ки ҳанӯз тавонманд нашудаанд ва номуносибии худро ба ҷамаи 10 нишондиҳандаи ҳар як 5АТ баён кардаанд, гузориш медиҳад. Барои тавсифи ҳар як аз 10 нишондиҳанда, аз ҷумла номуносибӣ ба замиаи С рӯчӯ кунед. Дар ҷадвали 34 натиҷаҳои пурсиши ҷамаи занони ду намуни хонавода, ки ба саволҳои модули ШТЗСК ҷавоб додаанд,

оварда шудааст. Заноне, ки маълумоти онҳо дар оstonаи 80% тавонмандӣ қарор дорад, дар муҳолифат бо саршумории интиҳобӣ ҳисоб карда нашудаанд. Барои ҳисоб кардани сатҳи саршумории интиҳобӣ (бо муайян кардани шахсият) барои ҳар нишондиҳанда миқдори одамони ҳанӯз тавонманд набуда, ки аз он нишондиҳанда маҳрум шудаанд, ба миқдори умумии посухдиҳандагон тақсим шудааст. Саршумории интиҳобӣ дастовардҳои номуносибии одамони ҳанӯз тавонманднашударо инъикос менамояд. Таваҷҷӯҳ ба занони ҳанӯз тавонманднабуда муҳим аст, зеро он роҳҳои махсуси беҳтар кардани тавонмандиро таъкид менамояд. Таркибан беҳбудӣ дар дастовардҳои занон, ки аллакай тавонманд ҳастанд, боиси афзоиши нишондиҳандаи 5АТ, ки хусусияти муҳими шохис аст, намешавад. Таҳлили ҳар нишондиҳанда ва арса дар Ҷадвали 34 оварда шудааст.

Ҷадвали 34. Дарсади заноне, ки ҳанӯз тавонманд нашудаанд ва мувофиқи нишондиҳандаҳои 5АТ (саршумории тақрибӣ) дастовардҳои муносиб надоранд.

Арса	Нишондиҳанда	Саршумории тақрибӣ ¹ (m=1,007)
Истеҳсолот	Саҳмгирӣ дар қарорҳои истеҳсолотӣ	27.15
	Мустақилият дар истеҳсолот	54.72
Манбаъҳо	Молики дороиҳо будан	25.50
	Харидорӣ, фурӯш ё интиқоли дороиҳо	48.19
	Дастрасӣ ва қарор кардан оид ба қарзҳои пулӣ	72.79
Даромад	Назорати харчи даромад	16.23
Роҳбарӣ	Узви гурӯҳ	56.18
	Дар назди мардум суҳан гуфтан	37.71
Вақт	Ҳаҷми кор	13.36
	Фароғат	2.96

¹ Нисбати саршумории тақрибӣ барои нишондиҳандаи муайян тақсими миқдори одамони ҳанӯз тавонманд нашуда, ки дар ин нишондиҳанда маҳрум ҳастанд ба миқдори умумии аҳоли мебошад.

Манбаъ: НА БОЗҲҶРДИ ҶБО. Декабри 2012 – январи 2013.

Арсаи истеҳсолот

Саҳмгирӣ дар қарорҳои истеҳсолӣ. Натиҷаҳои Ҷадвали 34 нишон медиҳанд, ки 27, 2 дарсади занони МФ ҳанӯз тавонманд нашудаанд ва дар қабули қарорҳои истеҳсолӣ саҳми номуносиб доранд.

Мустақилият дар истеҳсолот. Бештар аз нисфи занон (54,7 дарсад) ҳанӯз тавонманд нашудаанд ва дар истеҳсолот мустақилияти муносиб надоранд.

Арсаи манбаъҳо

Молики дороиҳо будан. Дар байни занони МФ Тоҷикистон 25, 5 дарсади занон ҳанӯз тавонманд нашудаанд ва барои молики дорой будан худро муносиб ҳис намеkunанд.

Харидорӣ, фурӯш ё интиқоли дороиҳо. Тахминан нисфи занон (48,2 дарсад) дар корҳои харидорӣ, чурӯш ё интиқоли дороиҳо на тавонманд ҳастанд ва на худро муносиби ин корҳо

медонанд.

Дастрасӣ ва қабули қарор оид ба қарзҳои пулӣ. Нишондиҳандаи дастрасӣ ва қабули қарор оид ба дорониҳо баландтарин нисбати номуносибии занонро дар ин иқдомҳо нишон медиҳад, яъне тахминан аз чор се ҳисса ё 72,8 дарсади занон ҳанӯз тавонманд напуданд ва худро муносиб намедонанд.

Назорати харҷи даромадҳо. Дар робита бо дигар нишондиҳандаҳои манбаъҳо, нисбати заноне, ки дар масъалаи назорати харҷи даромадҳо тавонманд напуданд ва худро номуносиб медонанд, пасттар - 16,2 дарсад аст.

Арсии роҳбарӣ

Иштирок дар гурӯҳҳои расмӣ ва ғайрирасмӣ. Нисбати заноне, ки дар масъалаи узвият дар гурӯҳҳо тавонманд напуданд ва худро номуносиб медонанд, дар МФ ба 56,2 дарсад баробар аст.

Сухан гуфтан дар назди мардум. Дар муқоиса бо узвият дар гурӯҳҳо нисбати камтари занон (37,7 дарсад) дар сухунгӯӣ дар назди мардум ҳам тавонманд напуданд ва ҳам худро муносиб намедонанд.

Арсии ҷудо кардани вақт

Ҳаҷми кор. 13,4 дарсади занон ҳанӯз дар масъалаи ҷудо кардани вақт тавонманд напуданд ва худро муносиб намедонанд.

Вақт барои фароғат. Нишондиҳандаи қаноатмандӣ аз вақт барои фароғат пасттарин сатҳи номуносибиро дар байни занон нишон медиҳад; танҳо 3,0 дарсади занон дар ин иқдом тавонманд напуданд ва худро номуносиб медонанд.

3.5.3 Шохиси баробарии ҷинсӣ

Зершохиси дуюми ПТЗСК, яъне Шохиси баробарии ҷинсӣ (ШБҶ) тавонмандсозии занонро дар робита бо тавонмандсозии мардон бо роҳи муқоисаи нишондиҳандаҳои 5АТ —и занону мардонӣ ҳамон як хонавода андозагирӣ мекунад. Зан ҳамон вақт соҳиби баробарии ҷинсӣ маҳсуб мешавад, ки агар дастовардҳои ӯ дар панҷ арса ақаллан ба мисли нишондодҳои марди хонаводааш баланд бошад. ШБҶ дарсади занҳоро нишон медиҳад, ки баробариро ба даст овардаанд ва дар ҳолатҳои нобаробарии ҷинсӣ шикوفي миёнаи тавонмандӣ, ки дар ҳаёти занҳо мушоҳида мешавад, ба шарикони марди онҳо вобаста аст. Дар ҳоле ки нишондиҳандаи 5АТ бо истифодаи маълумоти ҳамаи занони намуна ҳисоб карда мешавад, нишондиҳандаи ШБҶ танҳо бо истифодаи маълумоти заноне, ки дар хонаводаашон ҳадди ақал як марди болиғ (одатан шарикони ӯ) ҳаст, ҳисоб мегардад.

ШБҶ бо роҳи зарби ду омил ҳисоб карда мешавад. Омилҳои якум, дарсади занҳое, ки баробарии ҷинсӣ надоранд ($N_{ШБЧ}$), аз занҳое иборат аст, ки дар панҷ арса дастовардҳои камтаре нисбат ба

шарикони марди худ доранд. Занони тавонмандшуда заноне мебошанд, ки нишондиҳандаҳои онҳо бо тар аз остонаи тавонмандсозии 5АТ аст ва ба таври автоматӣ соҳиби баробарии Ҷинсӣ бо шарикони марди худ маҳсуб мегарданд. Омили дуум, шикоби миёнаи тавонмандӣ аст ($I_{ШБЧ}$), ки дарсади миёнаи камбуди тавонмандиро байни занону мардон андозагирӣ мекунад, ки дар хонаводаҳои бидуни баробарии Ҷинсӣ дар ҳамаи нишондиҳандаҳо зиндагӣ мекунад. ШБЧ бо формулаи зерин ҳисоб карда мешавад: $ШБЧ = 1 - (H_{ШБЧ} \times I_{ШБЧ})$. ШБЧ аз сифр то як тағйир мекунад, ки дар он рақами калонтар нишонаи баробарии Ҷинсии бештар мебошад.⁶⁸

Дар МФ ШБЧ тахминшуда ба 0,79 баробар аст, ки бо формулаи болоӣ ҳисоб шудааст ва ба дарсади занони бидуни баробарии Ҷинсӣ (71.9) ва шикоби миёнаи тавонмандӣ (28.6) асос ёфтааст. Ҷадвали 35 тақсими арзишҳои муқаддамотиро мувофиқи тағйирёбандаҳои ШБЧ нишон медиҳад.

Ҷадвали 35. Шохиси баробарии Ҷинсӣ

	Арзиши муқаддамотӣ
ШБЧ	0.79
Дарсади заноне, ки баробарии Ҷинсӣ ба даст меоваранд ($I-H_{ШБЧ}$)	28.10
Дарсади заноне, ки баробарии Ҷинсӣ надоранд ($H_{ШБЧ}$)	71.90
Шикоби миёнаи тавонмандсозӣ ($I_{ШБЧ}$)	28.63
М	551

Манбаъ: НА БОЗХҶРДИ ҶБО. Декабри соли 2012 - январи соли 2013..

Ҷадвали 36 саршумории тақрибии интихобии занону мардон ё дарсади ҳанӯз тавонманд набудан ва номуносибиро дар 10 нишондиҳандаи 5АТ нишон медиҳад. Бояд қайд кард, ки бар хилофи Ҷадвали 34, ки дарсадҳои ҳамаи занони назарсанҷиро инъикос карда буд, дар Ҷадвали 36 дарсади гузоришёфта танҳо ба занону мардони хонаводаҳои навъи марду зани болиғ асос ёфтааст.

Ҷадвали 36 нишон медиҳад, ки занону мардони хонаводаҳои марду зан дошта дар 9 нишондиҳанда аз 10 нишондиҳандаи 5АТ фарқиятҳои ҷиддӣ гузориш додаанд. Асосан қаноатмандӣ аз мардон тавонмандӣ надоранд ва дар ҳамаи нишондиҳандаҳои 5АТ ба ҷуз қаноатмандӣ аз истифодаи вақти фароғат номуносибӣ эҳсос мекунад.

⁶⁸ Alkire, Meinzein-Dick ва дигарон, 2013.

Ҷадвали 36. Дарсади занону мардоне, ки ҳанӯз тавонманд нашудаанд ва дар 10 нишондиҳандаи 5АТ (саршумории тақрибӣ) дастоварди муносиб надоранд

Арса	Нишондиҳанда	Маълумоти муқаддамотӣ	
		Саршумории тақрибии мардон ¹ (m=55(1))	Саршумории тақрибии занон ² (m=55(1))
Истеҳсолот	Саҳмгирӣ дар қарорҳои истеҳсолотӣ	6.43 ^a	31.02 ^a
	Мустақилият дар истеҳсолот	22.4 ^b	59.04 ^b
Манбаъҳо	Молики дороиҳо будан	1.28 ^c	30.13 ^c
	Харидорӣ, фурӯш ё интиқоли дороиҳо	13.03 ^d	49.82 ^d
Даромад	Дастрасӣ ва қарор кардан оид ба қарзҳои пулӣ	28.42 ^e	74.47 ^e
	Назорати харҷи даромад	2.01 ^f	18.69 ^f
Роҳбарӣ	Узви гурӯҳ	21.70 ^g	57.91 ^g
	Дар назди мардум суҳан гуфтан	9.29 ^h	39.26 ^h
Вақт	Ҳаҷми кор	1.61 ⁱ	15.33 ⁱ
	Фароғат	2.16	2.38

^{a-i} Зергурӯҳҳои дорои ҳамон ҳарфи болонавис дар сатҳи 0,05 комилан аз ҳамдигар фарқ мекунанд. Муқоисаҳо дар саросари сутунҳо оварда шудаанд. Муқоисаҳо ва баровардҳо барои мардон ва заноне дода шудаанд, ки дар хонаводаҳои навъи марду зани болиғ зиндагӣ мекунанд.

¹ Саршумории тақрибии мардон дарсади мардонро ифода мекунанд, ки ҳанӯз тавонманд нашудаанд ва дар нишондиҳанда дастоварди номуносибӣ доранд.

² Саршумории тақрибии занон дарсади занонро ифода мекунанд, ки ҳанӯз тавонманд нашудаанд ва дар нишондиҳанда дастоварди номуносибӣ доранд.

Манбаъ: НА БОЗҲҶҮРДИ ҒБО. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

4. Таҳлили натиҷаҳо

4.1 Таҳлили дархостӣ аз ҷониби ЮСАИД/Тоҷикистон

Дар ин бахш натиҷаҳои таҳлили иловагӣ, ки аз ҷониби ЮСАИД/ҚОМ/Тоҷикистон дархост шудааст, шарҳ дода шудааст. Маълумоти ин бахш ҳама аз муносибатҳо миёни нишондиҳандаҳои мунтахаби Ғизо барои Оянда ва нишондиҳандаҳои ПТЗСК, аз ҷумла таҳлилаҳои вижаи муносибат миёни нишондиҳандаҳои Ғизо барои Оянда ва имконияти тасмимгирии занон мебошад. Ҳамчунин, ин маълумот муносибат миёни занони ба тавонмандӣ ноил шуда ва ноилнашуда ва бахшҳои ДГХ ва муносибат миёни тасмимгирии занон ва муҳоҷирати кориро нишон медиҳад. Таҳлили амнияти ғизоӣ муқоисаи сатҳҳои гуруснагии хонаводаҳои муқим дар наздикии манбаъҳои оби нӯшиданӣ ва муносибат миёни гуруснагиву дорои чорво буданро фаро мегирад. Маълумот дар мавриди демографияи аҳоли (шаҳр ё деҳа, хонавода) бо назардошти соҳибият ба чорво, дастрасӣ ба манбаъҳои оби нӯшиданӣ ва об барои шустушӯ, нерӯи барқ, манбаъи беҳдоштӣ ва муҳоҷирати корӣ нишон дода шудааст.

4.1.1 Нишондиҳандаҳои тавонмандсозии занон ва ғизо барои Оянда

Барои муайян кардани натиҷаҳо, ки хонаводаҳо бо занони ба тавонмандӣ ноил шуда дар муқоиса бо хонаводаҳо бо занони ба Тавонмандсозии муносиб ноил нашуда дар ҳашт нишондиҳандаи Макони Фаъолияти Ғизо барои Оянда даст ёфтаанд, низ таҳлил гузаронида шудааст (Ҷадвали 37). Дар ҳеҷ кадоме аз ин нишондиҳандаҳо фарқиятҳои аз нигоҳи омӯри назаррас мегӯянд, ки ин ду гурӯҳи занҳо (тавонмандшуда ва ғанӯз тавонманднашуда) мушохида нашудааст.

Ҷадвали 37. Маълумоти ҳафт нишондиҳандаи Ғизо Барои Оянда мутобиқ ба ШТЗСК

Нишондиҳандаи Ғизо барои Оянда	Тавонманд-шуда	M	Ҷанӯз тавон-манднашуда	N
Сатҳи гирифтӣ ба факр: Дарсади мардуме, ки бо камтар аз 1.25 доллар дар рӯз зиндагӣ мекунанд	10.41	217	8.13	786
Масрафоти сари нафари баҳрагирандагони мавриди назари Ҳукумати ИМА (2010 USD)	3.07 (1.73)	217	3.28 (2.05)	786
Дарсади кӯдакони зерин синни панҷсолаи гирифтӣ ба камвазӣ	11.79	216	9.48	738
Дарсади кӯдакони то панҷсолаи гирифтӣ ба	31.24	216	32.40	738
Дарсади кӯдакони то панҷсолаи гирифтӣ ба	7.74	216	6.40	738
Дарсади гирифтӣ занони синни борварӣ ба камвазӣ	3.99	366	6.00	1,259
Дарсади хонаводаҳои гирифтӣ ба гуруснагии шадид ё таҳаммулпазир	18.89	216	14.15	786
Дарсади кӯдакони 6–23-моҳа, ки ба ҳадди ақали қобили қабули ғизо дастрасӣ доранд	6.37	81	7.17	249
Ҷадвали гуногунии ғизои занон: Ҳисоби миёнаи гурӯҳҳои ғизо, ки ЗСБ истеъмол мекунанд (инҳирофи	4.15 (2.20)	406	4.28 (2.1(1))	1,345
Дарсади кӯдакони то шашмоҳае, ки танҳо шири сина меҳӯранд	^	22	38.61	84

Дар ҳеҷ кадом аз нишондиҳандаҳо дар ин ҷадвал дар зергурӯҳҳо ягон фарқияте назаррас дар сатҳи 0.05 нест.

^ = Натиҷаҳо аз лиҳози омӯри барои намуна кофӣ нестанд; $m < 30$.

Манбаъ: Назарсанҷии аҳолии БОЗХҶРДИ ҶБ. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

4.1.2 Тавонмандсозии занон ва гуруснагии хонавода

Таҳлили муфассал муносибат мегӯянд, ки гуруснагии шадид дар хонавода ва дастовардҳои занон ба нишондиҳандаҳои ШТЗСК-ро месанҷад. Хонаводаҳо ба ду бахши “гуруснагии таҳаммулпазир то шадид” ва “гуруснагии кам то адами гуруснагӣ” тақсимбандӣ шуданд.

Ҷадвали 38 нишондиҳандаҳои ШТЗСК-ро аз рӯи бахшҳои шадидияти гуруснагии хонавода нишон медиҳад. Дастрасии занон ба вақти холӣ ба сатҳи пасти гуруснагии хонавода пайваст аст. Дастоварди занон дар нишондиҳандаҳои зерин (истиклол дар истеҳсол, соҳибият дар

моликият, харидорӣ, фурӯш ё интиқоли моликият ва дастрасиву тасмимгирӣ дар мавриди қарз) ба сатҳҳои баланди гуруснагии хонавода пайваст аст.

Ҷадвали 38. Сатҳи шадидияти гуруснагии хонаводаҳо мутобиқ ба дастовардҳои занон дар нишондиҳандаҳои ШТЗСК

	Бахшҳои Дараҷаи гуруснагии хонавода	
	Гуруснагии таҳаммулпазир то шадид	Адами гуруснагӣ
Нишондиҳандаи ШТЗСК	%	
Саҳм дар тасмимҳо дар мавриди истеҳсолот	70.55	72.28
Истиқлол дар истеҳсолот	47.02 ^a	36.78 ^a
Соҳибият ба моликият	82.71 ^b	72.91 ^b
Харидорӣ, фурӯш ва интиқоли моликият	58.81 ^c	47.31 ^c
Дастрасӣ ба ва тасмимгирӣ дар мавриди моликият	22.67 ^d	12.14 ^d
Идораи истифодаи даромад	87.07	83.22
Узви гурӯҳ	40.96	35.77
Сӯҳбат дар назди мардум	57.72	60.90
Серкорӣ	87.71	86.37
Вақти ҳолӣ	91.72 ^e	97.36 ^e
n	154	848

^{a-e} Зергурӯҳҳои дорои ҳамон ҳарфи болонавис дар сатҳи 0,05 комилан аз ҳамдигар фарқ мекунанд. Муқоисаҳо дар миёни ҳатҳо нишон дода шудааст.

Манбаъ: Назарсанҷии аҳолии БОЗХҶРДИ ҶБО. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

4.1.3 Нишондиҳандаҳои тасмимгирӣ ва интихоби занон

Ҷадвали 39 нишондиҳандаҳои БОЗХҶРДИ ҶБО-ро аз рӯи сатҳҳои шохиси тасмимгирии ШТЗСК нишон медиҳад. Миёни бахшҳои тасмимгирӣ ва нишондиҳандаҳои Ҷизо барои Оянда ягон муносибати аз нигоҳи омӯрӣ муҳим ва ё пайванде дида намешавад. Ягона истисно гуногунии Ҷизо буд, ки дар он заноне, ки имконияти камтари тасмимгирӣ доранд, нисбатан Ҷизояшон гуногунтар аст. Бояд ба инобат гирифта шавад, ки набуди муносибат миёни антропометрии занону кӯдакон ва шохиси тасмимгирии ШТЗСК шояд ба он вобаста аст, ки заноне, ки дар ШТЗСК шомиланд, на айнан ҳамон заноне ҳастанд, ки дар бахшҳои антропометрии занон ва гуногунии Ҷизо (модули Н) суҳбат шудаанд.

Чадвали 39. Нишондиҳандаҳои Ғизо барои Оянда аз рӯи шохиси сатҳи тасмимгирии ШТЗСК

Нишондиҳандаи Ғизо барои Оянда	Шохиси тасмимгирӣ					
	Паст (0-3 тасмим)		Миёна (4 тасмим)		Баланд (5 тасмим)	
	Рақам	n	Рақам	N	Рақам	n
Сатҳи гирифтӣ ба фақр: Дарсади мардуме, ки бо камтар аз 1,25 доллар дар рӯз зиндагӣ мекунанд (2005 БҚХ)	8.59	769	9.07	208	^	26
Масрафоти сари нафари баҳрагирандагони мавриди назари Ҳукумати ИМА (2010 USD) (инҳирофи меъёр)	3.25 (2.04)	769	3.17 (1.82)	208	^	26
Дарсади кӯдакони то панҷсолаи гирифтӣ ба камвазӣ	9.37	734	11.87	199	^	21
Дарсади кӯдакони то панҷсолаи гирифтӣ ба қадпастӣ	31.68	734	33.72	199	^	21
Дарсади кӯдакони то панҷсолаи гирифтӣ ба камрушдӣ	6.85	734	6.85	199	^	21
Дарсади гирифтӣ ба занони синни борварӣ ба камвазӣ	6.15	1,233	3.40	353	6.01	39
Дарсади хонаводаҳои гирифтӣ ба ғуруснагӣ шадид ё таҳаммулпазир	13.53	770	19.04	206	^	26
Дарсади кӯдакони 6-23-моҳа, ки ба ҳадди ақали қобили қабули ғизо дастрасӣ доранд	7.01	253	7.37	71	^	6
Чадвали гуногунии ғизои занон: Ҳисоби миёнаи гурӯҳҳои ғизо, ки ЗСБ истеъмол мекунанд (инҳирофи меъёр)	4.30 (2.15)	1,327	4.20 (2.14)	379	3.35 (1.38)	45
Дарсади кӯдакони то шашмоҳае, ки танҳо шири сина меҳӯранд	41.63	83	^	19	^	4

Дар ҳаҷ қадом аз нишондиҳандаҳо дар ин чадвал дар зергӯрӯҳо ягон фарқияте назаррас дар сатҳи 0.05 нест.

^ = Натиҷаҳо аз лиҳози омӯрӣ барои намуна кофӣ нестанд; $m < 30$.

Манбаъ: Назарсанҷии аҳолии БОЗХҶРДИ ҒБО. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

4.2 Таҳлилҳои дигар

4.2.1 Нишондиҳандаҳои Ғизо барои Оянда аз рӯи бахшҳои масрафоти

Чадвали 40 нишондиҳандаҳои мунтахаби БОЗХҶРДИ ҒБО-ро аз рӯи ҷаҳорҷаҳои масрафоти сари нафар ва даҳҷаҳои болову поин нишон медиҳад.⁶⁹ Рақамҳои нишондиҳанда дар маҷмӯъ

⁶⁹ Ҷаҳорҷаҳои масрафоти сари нафар ва даҳҷаҳои болову поин дар соли 2010 бо доллари Амрикоӣ аз ин қарор аст:

Ҷаҳорҷаи 1: 0.55 доллар 2.06 доллар

Ҷаҳорҷаи 2: 2.06 доллар 2.99 доллар

Ҷаҳорҷаи 3: 2.99 доллар 4.34 доллар

аз ҷаҳорияҳои масрафоти поин ба боло афзоиш меёбад. Сатҳи гирифтории кӯдакони то панҷсола дар хонаводаҳои ҷаҳорияки масрафоти поин (33,9%) дар муқоиса бо ҷаҳорияки масрафоти боло (26,9%) баландтар аст. Саҳми хонаводаҳои гирифтор ба гуруснагии таҳаммулпазир то шадид аз 27.0% дар ҷаҳорияки поин то ба 2,9% дар ҷаҳорияки боло коҳиш меёбад. Ҳамин гуна, сатҳи фарогирии кӯдакони 6-23-моҳа бо ҳадди ақалли қобили қабули ғизо аз 3,2% дар хонаводаҳои ҷаҳорияки поин то ба 15,1% дар хонаводаҳои ҷаҳорияки боло афзоиш меёбад.

Ҷадвали 40. Нишондиҳандаҳои мунтахаби ғизо барои Оянда аз рӯи намудҳои масрафоти сари нафар

	Ҷаҳорияҳо				Даҳяҳо	
	1	2	3	4	Боло	Поин
Дарсади кӯдакони то панҷсолаи гирифтор ба қадпасти	33.90 ^a	28.56	31.06	26.88 ^a	28.98	39.60
Дарсади кӯдакони то панҷсолаи гирифтор ба камвазӣ	9.98	7.36	11.77	9.48	11.79	8.43
Дарсади кӯдакони то панҷсолаи гирифтор ба камрушдӣ	6.56	6.33	7.06	6.74	6.94	5.03
Дарсади хонаводаҳои гирифтор ба гуруснагии шадид ё таҳаммулпазир (ДГХ) (%)	27.03 ^{bc}	14.96 ^b	11.01 ^c	2.87 ^{bc}	2.86 ^d	37.88 ^d
Дарсади кӯдакони 6-23-моҳа, ки ба ҳадди ақали қобили қабули ғизо дастрасӣ доранд [^]	3.16 ^{ef}	9.25 ^e	6.18 ^g	15.12 ^{fg}	20.92 ^h	5.79 ^h
Ҷадвали гуногунии ғизои занон (инҳирофи меъёр)	3.55 ⁱ (1.98)	4.29 ⁱ (2.01)	4.79 ⁱ (1.88)	5.24 ⁱ (1.97)	5.44 ⁱ (1.85)	3.15 ⁱ (1.91)
Дарсади фарогирии бо танҳо шири сина	42.21	47.56 ^k	36.44	23.98 ^k	[^]	[^]
Шоҳиси кишоварзӣ	0.67	0.71	0.69	0.70	0.67	0.67

^{a-k} Дар ҳаҷ қадом аз нишондиҳандаҳо дар ин ҷадвал дар зергӯҳҳо ягон фарқиате назаррас дар сатҳи 0.05 нест.

[^] = Натиҷаҳо аз лиҳози омори барои намуна кофӣ нестанд; $m < 30$.

Манбаъ: Назарсанҷии аҳолии БОЗХҶРДИ ҶБҶ. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

4.2.2 Манбаъҳои оби нӯшиданӣ ва амнияти ғизоӣ

Ҷадвали 41 гирифтории ба гуруснагии таҳаммулпазир ва ё гуруснагии шадидро дар хонаводаҳои муқими наздикии манбаъҳои оби нӯшиданӣ муқоиса мекунад. Дар ҳоле, ки шумораи хурди хонаводаҳо аз оби ҷӯи муҳофизатшуда барои нӯшидан истифода мебаранд, хонаводаҳое, ки ба гуруснагии гирифтор нестанд, дар муқоиса бо хонаводаҳое, ки ба гуруснагии таҳаммулпазир ё шадид гирифтдоранд, аз ин гуна манбаъи об бештар истифода мебаранд. (8,3% дар баробари 3,4%). Истифода аз лӯлаи об дар ҳавлӣ (16,7% дар баробари 11,2%) ва ё истифода аз лӯлаи оби шахсӣ ё ҷамъиятӣ (18,9% дар баробари 13,0%) дар миёни хонаводаҳое, ки гирифтории гуруснагии таҳаммулпазир ё шадиданд, дар муқоиса бо хонаводаҳое, ки ба гуруснагии гирифтор

Ҷаҳорияки 4: 4.35 доллар
 Даҳан 1: 0.55 доллар
 Даҳан 10: 6.00 доллар

27.11 доллар
 1.48 доллар
 27.11 доллар

нестанд, бештар маъмул аст.

4.2.3 Чорводорӣ ва амнияти ғизоӣ

Чадвали 42 нишон медиҳад, ки 13,0 дарсади хонаводаҳо ба гуруснагии таҳаммулпазир ва ё шадид гирифтанд. Иддаи хурде аз хонаводаҳо, ки чорвои калон доранд (9,7%) ба гуруснагии таҳаммулпазир ё шадид гирифтор будаанд, ҳол он ки ин рақам дар миёни хонаводаҳое, ки чорво надоранд, бештар аст (20,0 дарсад).

Чадвали 41. Гуруснагии хонавода ва манбаъҳои оби нӯшиданӣ

Манбаъҳои оби нӯшиданӣ	Гуруснагии таҳаммулпазир ё шадид	Адами гуруснагӣ
	%	%
Лӯла то манзил	3.00	3.05
Лӯла то ҳавлӣ	16.74 ^a	11.19 ^a
Лӯлаи ҷамъиятӣ ё шахсӣ	18.88 ^b	12.95 ^b
Лӯла аз чоҳ	11.59	13.49
Чоҳи муҳофизатшуда	3.43 ^c	8.34 ^c
Чашмаи муҳофизатшуда	4.72	4.34
Оби борон	5.15	3.32
Чоҳ ё чашмаи муҳофизатнашуда	0.00	0.61
Дарё ё чӯй ё кӯл	33.48	36.61
Мошини об	3.00	5.97
Оби шиша	0.00	0.14
м (санҷиданашуда)	233	1,475

^{a-c} Зергурӯҳҳои дорои ҳамон ҳарфи болонавис дар сатҳи 0,05 комилан аз ҳамдигар фарқ мекунанд. Муқоисаҳо дар миёни хатҳо нишон дода шудааст.

Манбаъ: Назарсанҷии аҳолии БОЗХҶРДИ ҶБО. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

Чадвали 42. Нисбати хонаводаҳои гирифтор ба гуруснагии шадид ё таҳаммулпазир, мувофиқи мавҷудияти чорво

Моликияти чорвоӣ	Гуруснагии таҳаммулпазир ё шадид
	%
Ҳамаи хонаводаҳо	13.01
Чорвои калон	9.27 ^a
Чорвои хурд	12.81
Мурғ	20.00
Чорво надоранд	20.99 ^a
м (санҷиданашуда)	242

^a Зергурӯҳҳои дорои ҳамон ҳарфи болонавис дар сатҳи 0,05 комилан аз ҳамдигар фарқ мекунанд. Муқоисаҳо дар миёни хатҳо нишон дода шудааст.

Манбаъ: Назарсанҷии аҳолии БОЗХҶРДИ ҶБО. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

4.2.4 Муҳоҷирати корӣ ва ШТЗСК

Қадвали 43 ҳокӣ аз он аст, ки дар имкониятҳои тасмимгирии занон дар хонаводаҳое, ки муҳоҷири корӣ доранд ва хонаводаҳое, ки муҳоҷири корӣ надоранд, фарқиати назаррас вуҷуд надорад.

Қадвали 43. Тасмимгирии занон дар хонаводаҳои муҳоҷирдор ва бемуҳоҷир

	Паст (0-3 тасмим)	Миёна (4 тасмим)	Баланд (5 тасмим)	м (санҷиданашуда)
	%			
Як ё бештар узви хонавода дар хориҷа кор мекунад	68.92	8.44	22.65	432
Ягон узви хонавода дар хориҷа кор намекунад	74.19	6.39	19.42	580

Фарқиятҳо дар зергурӯҳҳо дар ҳар як хат дар сатҳи 0.05 назаррас нестанд. Муқоисаҳо дар миёни хатҳо нишон дода шудааст.

Манбаъ: Назарсанҷии аҳолии БОЗХҶРДИ ҶБ. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

4.3 Тақсимот аз рӯи шаҳру деҳа

Ин қисмат минтақаҳои Макони Фаъолиятро аз рӯи шаҳру деҳа буданашон муқоиса мекунад. Кам будани ҳудуди шаҳрӣ имкониятҳои муқоисаро маҳдуд мегардонад.

4.3.1 Чорводорӣ

Қадвали 44 нишон медиҳад, ки 81 дарсади хонаводаҳои муқими деҳа чорво доранд. Аксарияташон (71,0%) чорвои калон доранд. Дар минтақаҳои шаҳришӣ, тақрибан нисфи хонаводаҳо (53,1%) ягон чорво надоранд ва сеяки хонаводаҳо (30,1%) чорвои калон доранд.

Қадвали 44. Чорводорӣ дар хонаводаҳои муқими деҳа ва шаҳр

	Деҳа	Шаҳр
Соҳибият ба чорво (чанд посӯх)	%	
Чорвои калон	70.95 ^a	30.09 ^a
Чорвои хурд	2.22 ^b	14.60 ^b
Мурғ	7.86 ^c	2.21 ^c
Чорво надоранд	18.97 ^d	53.10 ^d
м (санҷиданашуда)	1,666	226

^{a-d} Зергурӯҳҳои дорои ҳамон ҳарфи болонавис дар сатҳи 0,05 комилан аз ҳамдигар фарқ мекунанд. Муқоисаҳо дар миёни хатҳо нишон дода шудааст.

Манбаъ: Назарсанҷии аҳолии БОЗХҶРДИ ҶБ. Декабри соли 2012 – январи соли 2013..

4.3.2 Манбаъҳои об

Тақрибан 25 дарсади хонаводаҳо обро аз Ҳавзҳо ва шабакаҳои обёрӣ мегиранд, ки он ҷойҳо пур аз бактерияҳо мебошад. Тавре қаблан ишора шуд, масъулияти нигоҳубини бемор бар

Дӯши занон гузошта шуда, вақт ва нерӯи онҳоро барои ба даст овардани даромад маҳдуд мекунад.

Ҷадвали 45 ва Ҷадвали 46 манбаъҳои об барои хонаводаҳои деҳа ва шаҳр дар Макони Фаъолиятро нишон медиҳад. Тақрибан ҳар панҷумин хонавода ба оби лӯлай дар ҳавлияш ва ё ба лӯлаи ҷамъиятӣ дастрасӣ дорад. Лӯлаи об дар манзилҳо дар минтақаҳои деҳот қариб ки вучуд надорад ва ба 13,3%-и хонаводаҳои шаҳрӣ дастрас аст. Дар минтақаҳои шаҳрӣ аксари хонаводаҳо (қариб 57 дарсад) ба лӯлаи оби нӯшидани аз манбаъи ҷамъиятӣ ё дар ҳавлияшон дастрасӣ доранд. Аксари хонаводаҳои деҳот оби ошомиданиро аз кӯлу дарёҳо мегиранд. Ҳудуди 25 дарсади хонаводаҳо обро аз ҳавзу шабакаҳои обёрии молмоли бактерия мегиранд.

Ҷадвали 45. Манбаъҳои асосии оби нӯшидани хонаводаҳои муқими деҳа ва шаҳр

	Деҳа	Шаҳр
Манбаъи асосии оби нӯшидани	%	
Лӯла то манзил	13.28 ^a	1.38 ^a
Лӯла то ҳавли	33.20 ^b	8.20 ^b
Лӯлаи ҷамъиятӣ ё шахсӣ	23.65 ^c	12.26 ^c
Лӯла аз чоҳ	6.22 ^d	14.33 ^d
Чоҳи муҳофизатшуда	2.07 ^e	8.54 ^e
Чашмаи муҳофизатшуда	0.00 ^f	5.17 ^f
Оби борон	0.00 ^g	4.20 ^g
Чоҳ ё чашмаи муҳофизатнашуда	0.00	0.62
Дарё ё чӯй ё кӯл	21.58 ^h	38.71 ^h
Мошини об	0.00 ⁱ	6.47 ⁱ
Оби шиша	0.00	0.14
м (санҷиданашуда)	1,452	241

^{a-i} Зергурӯҳҳои дорои ҳамон ҳарфи болонавис дар сатҳи 0,05 комилан аз ҳамдигар фарқ мекунанд. Муқоисаҳо дар миёни хатҳо нишон дода шудааст.

Манбаъ: Назарсанҷии аҳолии БОЗХҶРДИ ҒБО. Декабри соли 2012 – январӣ соли 2013.

Ҷадвали 46. Манбаъҳои об барои шустушӯ ва ҳадафҳои дигар дар хонаводаҳои муқими деҳа ва шаҳр

	Деҳа	Шаҳр
Манбаъҳои об барои шустушӯ	%	
Лӯла то манзил	1.17 ^a	8.79 ^a
Лӯла то ҳавли	4.96 ^b	24.27 ^b
Лӯлаи ҷамъиятӣ ё хусусӣ	10.33 ^c	34.31 ^c
Лӯла аз чоҳ	11.29	7.11
Чоҳи муҳофизатшуда	7.37 ^d	2.93 ^d
Чашмаи муҳофизатшуда	5.23 ^e	0.00 ^e
Оби борон	7.23 ^f	0.84 ^f
Чоҳ ё чашмаи муҳофизатнашуда	1.10	0.00
Дарё ё чӯй ё кӯл	46.14 ^g	20.50 ^g
Мошини об	4.20 ^h	0.42 ^h
Оби шиша	0.96	0.08

м (санчиданашуда)	1,452	237
--------------------------	--------------	------------

^{a-h} Зергурӯҳҳои дорои ҳамон ҳарфи болонавис дар сатҳи 0,05 комилан аз ҳамдигар фарқ мекунанд. Муқоисаҳо дар миёни хатҳо нишон дода шудааст.

Манбаъ: Назарсанҷии аҳолии БОЗХҶРДИ ҶБО. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

4.3.3 Таъминот бо нерӯи барқ

Қадвали 47 манбаъҳои асосиву дувумдараҷаи сӯзишвории хонаводаҳои нишон дода, истифода аз сӯзишвориро дар миёни хонаводаҳои шаҳриву деҳотӣ муқоиса мекунад. Дар шаҳр хонаводаҳо аз нерӯи барқ, ҳезум ва гази пропан истифода мебаранд. Дар деҳа хонаводаҳо асосан ба маҳсулоти кишоварзӣ, ҳезум, поруи ҷонварон ва боқимондаҳои зироат таъя мекунанд.

Қадвали 47. Манбаъҳои якумдараҷа ва дувумдараҷаи сӯзишвории хонаводаҳои муқими деҳа ва шаҳр

	Деҳа	Шаҳр
Манбаъҳои сӯзишворӣ	%	
Манбаъҳои асосии сӯзишворӣ		
Нерӯи барқ	10.54 ^a	24.48 ^a
Лӯлаи газ	0.83	0.83
Керосин	0.07	0.00
Ангишт	2.14	0.41
Ҳезум	50.72 ^b	24.48 ^b
Поруи ҷонвар, таппак	10.41	11.20
Ғӯзапоя	9.44 ^c	5.39 ^c
Гази пропан	15.51 ^d	28.63 ^d
Дигар	0.34 ^e	4.56 ^e
Манбаъҳои дувумдараҷаи сӯзишворӣ		
Нерӯи барқ	4.20 ^a	8.37 ^a
Лӯлаи газ	0.41 ^b	2.09 ^b
Керосин	3.51	2.51
Ангишт	29.36	33.05
Ҳезум	32.18 ^c	21.76 ^c
Поруи ҷонвар, таппак	17.92	7.11
Ғӯзапоя	11.23 ^d	22.59 ^d
Гази пропан	1.17	2.51
Дигар	4.20 ^e	0.00 ^e
м (санчиданашуда)	1,451	241

^{a-e} Зергурӯҳҳои дорои ҳамон ҳарфи болонавис дар сатҳи 0,05 комилан аз ҳамдигар фарқ мекунанд. Муқоисаҳо дар миёни хатҳо нишон дода шудааст.

Манбаъ: Назарсанҷии аҳолии БОЗХҶРДИ ҶБО. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

Қадвали 48 гувоҳи он аст, ки хонаводаҳои ҷӣ дар шаҳру ҷӣ дар деҳа ба нерӯи барқ, ки аз ҷониби ҳукумат таъмин мешавад, таъя мекунанд. Қисмати ками хонаводаҳои деҳот (7,4%) ба генераторҳои хусусӣ, ҷамъиятӣ ва ё парикӣ дастрасӣ доранд. Миёни хонаводаҳои шаҳру деҳа фарқиятҳои аз нигоҳи омӯрӣ муҳим вуҷуд надорад.

Ҷадвали 48. Дастрасии хонаводаҳои муқими шаҳр ва деҳа ба нерӯи барқ

	Деҳа	Шаҳр
Манӯаъҳои нерӯи барқс	%	
Асосӣ		
Ҳеч	0.34	0.00
Хати барқ	96.01	97.08
Офтоб	0.62	1.67
Генератори хусусӣ	0.14	0.00
Генератори ҷамъиятӣ ё шарикӣ	2.89	1.25
Дувумдараҷа		
Ҳеч	95.32	96.23
Генератори хусусӣ, ҷамъиятӣ ё шарикӣ	4.34	3.77
Дигар	0.34	0.00
м (санҷиданашуда)	1,452	240

Фарқиятҳо дар зергурӯҳҳо дар ҳар як хат дар сатҳи 0.05 назаррас нестанд.

Манбаъ: Назарсанҷии аҳолии БОЗХҶРДИ ҶБО. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

4.3.4 Вазъи беҳдошти хонаводаҳо дар деҳаву шаҳр

Ҷадвали 49 нишон медиҳад, ки аксарияти хонаводаҳо дар шаҳру деҳа аз ҳоҷатхонаҳои ҷоҳӣ истифода мебаранд (95,6%). Ҳарчанд, дар шаҳр дар муқоиса бо деҳа хонаводаҳои бештаре аз шароити беҳтари беҳдоштӣ истифода мебаранд, аммо ин фарқият кам аст (10% дар баробари 3,2%).

Низомҳои ҷамъиятии беҳдоштӣ аксаран кор намеkunанд ва барои беҳтар кардани ин зерсохтор ё тамоман сармоягузорӣ намешавад ё сармоягузории кам мешавад. Бар тибқи СҶБ, набуди оби бехатари нӯшиданӣ ва набуди низоми муассири поксозии порухӯ сабаби асосии 60 дарсади маризиҳо дар миёни кӯдакон, аз ҷумла шикмарав, мебошад.

Ҷадвали 49. Вазъи беҳдошти хонаводаҳои муқими шаҳр ва деҳа

	Деҳа	Шаҳр
Василаҳои беҳдоштӣ	%	
Ҳоҷатхонаи муосир, ки бо об тоза мешавад, шарикӣ	0.00 ^a	1.66 ^a
Ҳоҷатхонаи муосир, ки бо об тоза мешавад, хусусӣ	0.14 ^b	7.05 ^b
Ҳоҷатхонаи ҷоҳӣ шароиташ хуб ва ҳавогузар	3.10	1.24
Ҳоҷатхонаи ҷоҳӣ	95.60 ^c	87.55 ^c
Ҳоҷатхонаи ҷамъиятӣ	1.03	1.24
Паси бутта ё дар саҳро	0.07 ^d	1.24 ^d
Зарфи об	0.07	0.00
м (санҷиданашуда)	1,453	241

^{a-d} Зергурӯҳҳои дорои ҳамон ҳарфи болонавис дар сатҳи 0,05 комилан аз ҳамдигар фарқ мекунанд. Муқоисаҳо дар миёни хатҳо нишон дода шудааст.

Манбаъ: Назарсанҷии аҳолии БОЗХҶРДИ ҶБО. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

4.3.5 Хонаводаҳое, ки муҳочирӣ корӣ доранд

Назарсанҷии аҳолии БОЗХҶРДИ ҒБО шумораи бузурги хонаводаҳоеро сабт кардааст, ки ягон узвашон дар муҳочирати корӣ дар хориҷи кишвар қарор доранд. Ҷадвали 50 нишон медиҳад, ки ҳам дар деҳаву ҳам дар шаҳр қариб нисфи хонаводаҳо (41,4% дар баробари 46,4% мутаносибан) як ё якчанд муҳочирӣ корӣ доранд. Дар назарсанҷии аҳоли 58,0%-и хонаводаҳо гуфтаанд, ягон узви хонаводаашон дар муҳочирати корӣ дар хориҷа нест, 29,0% гуфтаанд, як муҳочирӣ корӣ доранд, 9,0% гуфтаанд, ду узви хонаводаашон дар муҳочирати корӣ қарор дорад, 2,6% се муҳочирӣ корӣ доштаанд ва 1,4% бештар аз се узви хонаводаашонро ба муҳочирати корӣ ба хориҷа фиристода будаанд.

Ҷадвали 50. Хонаводаҳои муқими шаҳр ва деҳа, ки як ё якчанд узви он муҳочирӣ корӣ аст

	Деҳа %	Шаҳр
Як ё якчанд узви хонавода дар хориҷа кор мекунанд	41.39	46.42
n	1,713	265

Фарқиятҳо дар зергурӯҳҳо дар ҳар як хат дар сатҳи 0.05 назаррас нестанд.

Манбаъ: Назарсанҷии аҳолии БОЗХҶРДИ ҒБО. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

4.4 Таҳлили масрафоти алтернативӣ ва фақр

Коҳиши назаррас ва сареъи сатҳи гирифтӣ ба фақр аз рӯи меъёрҳои байналмилалӣ дар Макони Фаъолият дар соли 2012 мушоҳида шуд, ки 8.8%-ро ташкил дод. Ин ҳам дар муқоиса бо 14 дарсади хонаводаҳое, ки аз гуруснагии таҳаммулпазир то шадид гузориш дода буданд (Ҷадвали 18). Ин гуногунӣ таҳлили иловагии сатҳи гирифтӣ ба фақр дар Макони Фаъолиятро тақозо кард. Гуруҳи БОЗХҶРДИ ҒБО масрафоти иловагии хонаводаҳоро, ки барои ғизо ва ғайри ғизо сарф мешавад, афзоиши масрафот барои хӯроки ҷашнӣ дар Соли Нав дар муқоиса бо назарсанҷии миллии соли 2007, хатти алтернативии фақри муайяншуда дар назарсанҷиҳои қаблӣ ва сатҳи алтернативии гирифтӣ ба фақру фарқият дар оморӣ хатҳои гуногуни фақрро санҷид.

4.4.1 Масрафоти зиёдатӣ ва мутобиқсозӣ ба мавсими истироҳат

Таҳлили амиқӣ тақсими масрафоти хонаводаҳо ду масъалаи хурд ба ҳам пайвандро рӯшан кард. Дар чанд хонавода истеъмоли хӯрок аз маъмулӣ бештар буд. Масрафот барои беҳтар кардани шароити хона ва таъмири он дар ҳолатҳои бисёре аз интизорот бештар буд. Барои кам кардани масрафот дар мавсими ҷашнӣ, аъзои иловагии хонавода ва масрафот барои беҳтар кардани шароити хонаву таъмири он аз рӯи рамзи мавод аз ҳисобот берун карда шуд. Агар аз ин ду масъала фаротар равам, масрафот дар миёнаҳои назарсанҷӣ ва

Ҷамъоварии маълумот, ки мусодиф ба ҷашни Соли Нав дар Тоҷикистон буд, ба таври назаррас бештар гардид. Дар муддати ҷашн (рақами 1 барои замони аз 1-ум то 10-уми январи соли 2013 ва рақами 0 барои ҳар замони дигар) тағйирот дар нишондиҳанда аз рақами сифр ба таври назаррас фарқ мекард ва дар масрафоти чанд навъи хӯрокворӣ ҳаҷман бештар буд, вале дар истеъмоли навъҳои ғайрихӯрока чунин набуд. Дастбӣ ва истифодаи муодили мавсимии 0.76 барои хонаводаҳои шаҳрӣ ва 0,88 барои хонаводаҳои деҳотӣ таъсири мавсимии ҷашн ба масрафоти хӯрокарро мӯътадил мегардонад. Тавре интизор меравад, танзими мавсимӣ ба сатҳи гирифтӣ ба ҷаҳр танҳо таъсири мӯътадил дорад. Хонаводаҳои ҷаҳиртар барои масрафоти бошукуҳтар дар ҷашнҳо хоҳиши камтар доранд.

Маълумоти барои ҳисоби нишондиҳандаҳои ҷаҳирӣ истифодашуда дар Ҷадвали 6 гузориш шудааст ва натиҷаҳои таърифи дар Ҷадвали 17 баъзе истеъмолот и хӯрокаи хонаводаҳо бо аъзои иловагӣ ва масрафот барои бештар кардани шароити хонаро фаро намегирад. Масрафоти хӯрокворӣ аз нигоҳи мавсим бо назардошти афзоиши масрафоти солинавӣ танзим шудааст. Ҷадвали 52 дар Қисмати 4.4.3 баҳогузорӣ ба сатҳи ҷаҳр ва масрафоти миёнаи истеъмолотро пеш аз танзими мавсимӣ нишон медиҳад.⁷⁰

4.4.2 Хатти алтернативии ҷаҳр

Муқоисаҳои таърихӣ ва байналмилалӣ сатҳи гирифтӣ ба ҷаҳр ва фарқият дар ҷаҳр ҷаҳмиши қабилӣ мафҳумҳои хатти ҷаҳр ва танзими ин мафҳумҳоро бо назардошти шароити маҳаллӣ, ба мисли тағйирот дар Шохиси нархи истеъмоли (ШНИ) кишвар ва минтақа, нархи арз ва хӯроквории маъмулӣ, талаб мекунад. Тағйирот дар нархи маводи ҳаётан зарурии хонаводаҳои ҷаҳиртар низ дурустии муқоисаро метавонад маҳдуд кунад.⁷¹

Гузориши НАМЗ-и Тоҷикистон, ки дар соли 2009 нашр шудааст, сатҳи ҷаҳр ва фарқият дар ҷаҳрро бар асоси хатти миллии ҷаҳр ва хатти ҷаҳри шадид нишон медиҳад. Муқоисаҳои таърихӣ ҷаҳмиши он хатҳои ҷаҳри пайванд ба хатти байналмилалӣ ҷаҳрро талаб мекунад, ки БОЗХҶРДИ ҶБО барои ҳисоби омили нишондиҳандаҳои ҷаҳр истифода бурдааст:

- **Миллӣ.** Нархи харидории ғизои иборат аз 2250 калория сари нафар дар як рӯз ва пул барои истеъмолати ғайрихӯрока (138,7 сомонӣ дар моҳ дар соли 2007);
- **Шадид.** Баҳиши ғизои хатти миллии ҷаҳр (88,8 сомонӣ дар моҳ дар соли 2007, тақрибан 64 дарсади хатти миллии ҷаҳр); ва
- **Байналмилалӣ.** (Нишондиҳандаи БОЗХҶРДИ ҶБО): “Сабади истеъмоли”-и

⁷⁰ Барои ёрии арзишманди фанӣ дар мавриди баҳогузори масрафоти истеъмоли ва ҷаҳр ба мушовири ЮСАИД Сасун Сирунӣ сипос меғӯем, ки қаблан барои Назарсанҷии баҳогузори метёриҳои зисти Тоҷикистон дар соли 2007 ба ГРАРИ Бонки Ҷаҳонӣ ёрии фанӣ расонидааст.

⁷¹ R. E. De Hoyos ва D. Medvedev. Ҷаҳр ба нархҳои баландтари хӯрокворӣ таъсир мекунад: Дурнамон ҷаҳонӣ, Гуруҳи рушди дурнамони рушди иқтисодии Бонки Ҷаҳонӣ, март соли 2009, таққиқоти корӣ 4887.

Ҳар як узви хонавода, ки барои зистан зарур аст, дар соли 2005 арзишаш 1,25 доллар бароварда шуда ва тақрибан нисфи хатти шадиди фақр пас аз беқурбшавии сомонӣ дар соли 2012.

Муқоисаи таърихӣ маълумоти Бонки Ҷаҳонӣ марбут ба сатҳи гирифтӣ ба фақр дар Тоҷикистон ба ҳайси омили пурраи хатти байналмилалӣ фақр дар Ҷадвали 51 равандаҳои поинравандаи гирифтӣ ба фақро дар ҳамаи хатҳои фақр нишон медиҳад.

Ҷадвали 51. Муқоисаи таърихӣ сатҳи гирифтӣ ба фақр аз рӯи омили Тоҷикистон (Миллӣ 2003/2007) ва БОЗХҶРДИ ҶО (Мақони Фаъолият 2012)

Тоҷикистон	2003	2007	2012
Миллӣ	72.4	53.5	42.16
Шадид	41.5	17.1	15.43
Байналмилалӣ	35.43	14.66	8.8

Манбаъ: Пойгоҳи додаҳои ҷаҳонӣ 2003–2009; Назарсанҷии аҳолии БОЗХҶРДИ ҶО. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

4.4.3 Омори алтернативии фақр ва масрафот

Сафҳаи методологии торнамои Бонки Ҷаҳонӣ мавсум ба PovcalNet тавсия медиҳад, то ки баҳозузории гирифтӣ ба фақр барои санҷиши дурустии муқоисаҳои байналмилалӣ бо истифода аз хатҳои гуногуни фақр сурат бигирад. Ҷадвали 52 омори алтернативии гирифтӣ ба фақр ва масрафотро нишон медиҳад, ки он асос ёфтааст ба: (1) хатти байналмилалӣ фақр, вале аз нигоҳи мавсим танзимнашуда (ва, тавре дар Ҷадвали 17 низ омадааст, аз ҳисоб берун баровардани масрафот барои таъмири беҳбудсозии хона) ва, (2) хатҳои гуногуни фақр. Танзим накардани масрафоти ҷашни солинавӣ ҳисоби миёнаи масрафотро аз соли 2010 дар маҷмӯъ аз 3,32 доллари Амрикоӣ то 3,48 доллари Амрикоӣ боло мебарад. Дар натиҷаи таҳрири накардани масрафоти ҷашнӣ, сатҳи гирифтӣ ба фақр аз рӯи хатти байналмилалӣ дар маҷмӯъ аз 8,8 то 6,7 поин фаромада, шикӯфи фақр аз 1,7 то 1,4 кам мешавад. Масрафоти аз нигоҳи мавсим танзимнашудаи миллӣ ва шадид низ боло мераванд ва баҳозузорӣ ба гирифтӣ ба фақр ҳамаи гуна бо саҳмҳои хурд поин меравад.

Ҷадвали 52. Сатҳи алтернативии гирифтӣ ба фақр, шикӯфи фақр ва масрафоти сари нафар дар Мақони Фаъолият

Нишондиҳандаи ҶО барои Оянда	Маълумоти муқаддамотӣ				
	n (санҷиданашуда)	Маълумоти муқаддамотӣ	Инҳирофи меъёр	95% ФИ	ФАРҚ.
Хатти байналмилалӣ гирифтӣ ба фақр ва фарқият дар фақр (аз нигоҳи мавсим танзимнашуда)					
Сатҳи гирифтӣ ба фақр:					
Дарсади мардуме, ки бо камтар аз 1,25 доллар дар рӯз зиндагӣ мекунанд (2005 БҶХ) (мавсиман танзимнашуда) ¹	1,965	6.69	-	5.46-7.92	1.21
Марду зани болиғ	1,751	6.72	-	5.43-8.01	1.24
Танҳо зани болиғ	204	5.79	-	2.42-9.15	0.69

Танҳо марди болиғ [^]	10	-	-	-	-
Кӯдак бе нафари болиғ, хонавода [^]	0	-	-	-	-
Дарсади фарқият дар фақр бо камтар аз 1,25 доллар дар рӯз (2005 БҶХ) (мавсиман танзимнашуда)	1,965	1.40	6.35	1.09-1.71	1.19
Марду зани болиғ	1,751	1.36	6.02	1.03-1.69	1.32
Танҳо зани болиғ	204	1.74	10.36	0.40-3.07	0.86
Танҳо марди болиғ [^]	10	-	-	-	-
Кӯдак бе нафари болиғ, хонавода [^]	0	-	-	-	-
Масрафоти сари нафари бахрагирандагони мавриди назари Ҳукумати ИМА (соли 2010, доллари амрикоӣ, мавсиман танзимнашуда)²	1,965	3.48	2.12	3.35-3.61	1.83
Марду зани болиғ	1,751	3.47	2.07	3.34-3.60	1.80
Танҳо зани болиғ	204	3.54	2.64	3.22-3.86	0.76
Танҳо марди болиғ [^]	10	-	-	-	-
Кӯдак бе нафари болиғ, хонавода [^]	0	-	-	-	-
Хатти миллий ва шадиди гирифтӣ ба фақр ва фарқият дар фақр (аз нигоҳи мавсим танзимнашуда)					
Сатҳи гирифтӣ ба фақр: Дарсади мардуме, ки бо камтар аз 138,7 сомони дар моҳ бо нариҳои 2007 зиндагӣ мекунанд (3.73 доллари ИМА, 2005 БҶХ)	1,965	39.18	-	36.17- 42.19	1.89
Марду зани болиғ	1,751	39.46	-	36.33- 42.58	1.90
Танҳо зани болиғ	204	35.08	-	27.42- 42.75	0.85
Танҳо марди болиғ [^]	10	-	-	-	-
Кӯдак бе нафари болиғ, хонавода [^]	0	-	-	-	-

[^] = Натиҷаҳо аз нигоҳи оморӣ ҳокии ҳол нестанд, $m < 30$.

¹ Таҳрири Бонки Ҷаҳонӣ истифода шудааст. Ҳисоби фақр омилҳои танзимии Бонки Ҷаҳонӣ барои Тоҷикистонро истифода карда, вале танзими мавсими истифода намекунад. Нигаред ба Санади Асосии Маълумотӣ барои TLSS 2007 дар: file:///C:/Users/tpluido/Downloads/BINFO_FIN_E.pdf

Чадвали 52. Сатҳи алтернативии гирифторӣ ба фақр, фарқият дар фақр ва масрафоти сари нафар дар Макони Фаъолият (идома)

Нишондиҳандаи Ғизо барои Оянда	Маълумоти муқаддмотӣ				
	n (санҷиданашуда)	Маълумоти муқаддмотӣ	Инҳироф и меъёр	95% ФИ	ФАРҚ.
Дарсади фарқият дар фақр бо камтар аз 3,73 доллар дар рӯз (2005 БҚХ)	1,965	11.00	17.68	9.92-12.09	1.87
Марду зани болиғ	1,751	10.97	17.19	9.83-12.10	1.94
Танҳо зани болиғ	204	11.40	23.55	8.33-14.47	0.88
Танҳо марди болиғ [^]	10	-	-	-	-
Кӯдак бе нафари болиғ, хонавода [^]	0	-	-	-	-
Сатҳи гирифторӣ ба фақри шадид: Дарсади мардуме, ки бо камтар аз 88,8 сомонӣ дар моҳ бо нархҳои соли 2007 зиндагӣ мекунанд (2,39 доллари ИМА, 2005 БҚХ)	1,965	13.23	-	11.26-15.21	1.69
Марду зани болиғ	1,751	13.04	-	10.94-15.14	1.81
Танҳо зани болиғ	204	15.66	-	9.71-21.60	0.88
Танҳо марди болиғ [^]	10	-	-	-	-
Кӯдак бе нафари болиғ, хонавода [^]	0	-	-	-	-
Дарсади фарқият дар фақр бо камтар аз 2,39 доллар дар рӯз (2005 БҚХ)	1,965	2.64	8.81	2.18-3.10	1.36
Марду зани болиғ	1,751	2.61	8.47	2.12-3.09	1.45
Танҳо зани болиғ	204	2.95	12.85	1.26-4.64	0.89
Танҳо марди болиғ [^]	10	-	-	-	-
Кӯдак бе нафари болиғ, хонавода [^]	0	-	-	-	-

Манбаъ: Назарсанҷии аҳолии БОЗХҶРДИ ҒБО. Декабри соли 2012 – январи соли 2013.

Рақамҳои хатти миллии фақри Тоҷикистон ба мисли пештара аз рақамҳои хатти байналмилалӣ фақр хеле ҳам фарқ мекунанд. Дар маҷмӯъ, тақрибан 39,2 дарсади мардум дар Макони Фаъолият дар хонаводаҳои зиндагӣ мекунанд, ки аз ҳаҷми зарурии Ғизои лозима ва маводи ҒайриҒизоии асосӣ камтар сарф мекунанд. Фарқият дар фақр дар 11,0 дарсад маънои онро дорад, ки шумораи қобили мулоҳизаи одамон дар Макони Фаъолият зери хатти миллии фақр зиндагӣ мекунанд.

Бо поин бурдани хатти фақр ба танҳо арзиши Ғизои қобили қабул, 13,2 дарсад дар Макони Фаъолият ҳамоно дар зери хатти фақри шадид боқӣ мемонанд. Шикوفي фақр дар 2,6 дарсад умқи хоксоронаи фақириро пешниҳод мекунад.

5. Ҷамъбаст ва хулосаҳо

Дар ин санад натиҷаҳои баровардаҳои муқаддамотии МФ лоиҳаи Ғизо барои Оянда гузориш ёфтаанд. Баровардаҳои муқаддамотии МФ роҷеъ ба 11 нишондод аз НА БОЗХҶРДИ ҒБО гирифта шудаанд. Мусоҳибаҳои НА бо 2000 хонавода дар ҳудуди 100 МСМ —и МФ ташкил карда шуданд.

Нишондиҳандаҳои лоиҳа маҷмӯи мушкilotи сокинони МФ-ро дар вилояти Хатлон инъикос менамоянд. Хонаводаҳо дар манзилҳои истиқоматии фақирона зиндагӣ мекунад ва аксарият ба аълоҳои оби нӯшидани дастрасӣ надоранд. Тахминан ҳамаи хонаҳо ба шабакаи барқи давлатӣ пайваст шудаанд. Азбаски ҳуди Тоҷикистон неруи барқ истеҳсол мекунад ва оби дарёҳо дар фасли зимистон ях мебандад, таъмини неруи барқ дар Макони Фаъолият дар моҳҳои зимистонӣ бениҳоят маҳдуд аст. Хонаводаҳо, махсусан дар деҳот, асосан маҳсулоти кишоварзиро ҳамчун сӯзишворӣ истифода мебаранд. Инчунин вобастагии зиёд ба маблағҳои муштарак мешавад, ки муҳоҷирон ба оилашон мефиристанд. Тахминан дар нисфи ҳамаи хонаводаҳо як ё ду нафар ҳаст, ки муҳоҷири корӣ мебошад. Сатҳи густариши гуруснагии таҳаммулпазир ё шадид дар МФ 13,9 дарсад аст. Дар байни хонаводаҳои мувофиқи ҷинсият гурӯҳбандӣ шуда, нисбати хонаводаҳои, ки марду зани болиғ доранд, аз ҳама бештар аст ва ба 89% ҳамаи хонаводаҳо баробар мебошад. Хонаводаҳои дорони марду зани болиғ калонтар буда, дар ин гуна хонаводаҳо миқдори занону кӯдакон нисбат ба хонаводаҳои дорони танҳо зани болиғ ё танҳо марди болиғ бештар аст. Дар ин намуна хонаводаҳои навъи танҳо кӯдак, бе нафари болиғ мавҷуд нест.

НА БОЗХҶРДИ ҒБО Ғизои кӯдакони синнашон то 5-сола ва занони сонни борвариро муайян мекунад. Натиҷаҳо нишон медиҳанд, ки 30,7 дарсади кӯдакони то панҷсола қадпаст (қад пасттар нисбат ба синну сол), 6,9 дарсад камрушд (вазни камтар нисбат ба қад) ва 10,1 дарсад камвазн мебошанд. Танҳо 7,7 дарсади кӯдакон аз 6-моҳа то 23-моҳа режими Ғизои ҳадди ақал қобили қабул доранд. Ба тақрибан аз як се ҳиссаи кӯдакон ба миқдори ҳадди ақал қобили қабул дар як рӯз хӯрок дода мешавад. Занони синни борварӣ низ Ғизои гуногун истеъмол намекунад ва ба ҳисоби миёна аз 9 гурӯҳи Ғизо танҳо 4,4 гурӯҳи онро истеъмол мекунад. ШХБ-и тақрибан аз се ду ҳиссаи (61,3 дарсад) занон дар ҳудуди мӯътадил қарор дорад, аммо 32,6 дарсад вазни зиёдтар доранд ё фарбеҳанд. Баррасии яқинӣ маълумоти Ғизои занон ва ШХБ нишон медиҳад, ки аксари занон нимгурусна ё фарбеҳанд, ки боиси натиҷаҳои нохуб ба саломатии онҳо мегардад.

ШТЗСК нишон медиҳад, ки тақрибан аз ҳар панҷ нафар як нафар зани МФ тавонманд аст ва нишондиҳандаи миёнаи умумӣ 0,68 % аст. Ба таври умумӣ, мардон бештар тавонманд ҳастанд ва фарқияти байни тавонмандсозии мардону занон барои 9 нишондиҳанда (аз 10) хеле муҳим аст. Сатҳи маълумот ҳамчун воситаи таъсирбахшӣ ба тавонмандсозӣ ва сатҳи иқтисодии занон нақши муҳим мебозад; сатҳи маълумот дар хонаводаҳои дорони марду

зани болиғ (сатҳи баландтарин: 19,0 дарсад маълумоти миёнаи маъсус ва 9,6 дарсад сатҳи ибтидоӣ ё камтар аз он) нисбат ба хонаводаҳои дорони танҳо зани болиғ (сатҳи баландтарин: 5,0 дарсад маълумоти миёнаи маъсус ва 30,0 маълумоти ибтидоӣ ё камтар аз он) баландтар аст.

Дар гузориш инчунин таҳлилҳои махсуси кишвар оварда шудаанд ва натиҷаҳои калидӣ ҳамроҳ бо маълумоти оморӣ дарёфтшудаи муҳим дар зер оварда мешаванд. Дастёбии замон ба вақти фароғат бо сатҳи пасттари гуруснагии хонавода робита дорад. Болоравии назарраси масрафоти истеъмоли ба ҷашнгирӣ Соли нав рост меояд. Тағйироти мавсимӣ инҳирофи тақсими масрафҳоро ба сари аҳоли дар як рӯз коҳиш медиҳад.

Нишондиҳандаҳои сатҳи густариш ва шикوفي фақр ба хатти фақри байналмилалӣ асос ёфтаанд ва хатти фақри шадид дар Тоҷикистон дар муқоиса бо нишондиҳандаҳои хатти фақри байналмилалӣ, ки лоиҳа муайян кардааст, бештар бо қадпасти, камрушдӣ ва камвазнӣ дар байни кӯдакони то 5-сола дар МФ мушаххас мегардад. Бо назардошти ин натиҷаҳо пажӯҳишҳои оянда бояд ба омӯзиши омилҳои таъсирбахши тавонмандсозии замон ва баробарии ҷинсӣ, таъсири нархҳои босуръат афзоишёбандаи маҳсулоти хӯроқӣ сар аз соли 2005 ба қудрати харидории хонаводаҳои камбизоат, инчунин таъсири муҳоҷирати корӣ ва воридоти маҳсулоти хӯроқӣ ба кӯдакон, замонҳои болиғ ва мардонҳои болиғ тамаркуз ёбанд. Шароити нотақрор ва ҳоси маҳаллӣ дар МФ ва умуман дар Тоҷикистон боиси душвор гардидани андозагирӣҳои меёрҳои ҳаётӣ бар асоси маълумоти аҳоли ва муқоисаи он бо маълумотҳои байналмилалӣ мешавад.

НА БОЗХҶҶРДИ ҒБО дар Тоҷикистон зерсохтореро бунёд намуд, ки барои ташкили назарсанҷӣҳои минбаъда кӯмак хоҳад кард. Усулҳои мудирӣ ва стратегияи бештар танзимшудаи ҷамъории маълумот боиси афзоиши сифати сатҳи посухҳо ва додаҳо хоҳад шуд. Амалиёти назарсанҷӣ аз сатҳи беҳтари автоматӣ шудани доираи санҷиши маълумот, сарфи назар кардан аз қолибҳо ва кашфи нуқоти дурафтода бурд хоҳанд кард. Нақши мусоҳиботи марду зан, инчунин ташкили ҷараёни мусоҳибаҳо ва ҷалби посухдиҳандагон дар Тоҷикистон беҳтар дарк хоҳад шуд. Технологияи беҳтаршудаи иртиботӣ барои зуд-зуд боргузори шудани додаҳои мусоҳибаҳо, воқуниши сареъ ба инҳироф аз протоколи корӣ ва пайгирӣ кардани пешрафти назарсанҷӣ кӯмак хоҳад кард. Таҳлилҳои минбаъда ва манбаъҳои додаҳои дубора барои беҳтар кардани сифати андозагирӣҳои муқаддамотӣ дар назарсанҷии мобайнӣ кӯмак хоҳад кард.

Ин гузориш бо гузашти вақт барои санҷиши тағйироти нишондодаҳои лоиҳа барои оянда дар МФ-и Тоҷикистон истифода хоҳад шуд. Бори дигар бояд қайд гардад, ки ин назарсанҷӣ барои ҳулосагирӣ дар бораи сабаб ва нисбатдиҳӣ тарҳрезӣ нашудааст. Назарсанҷӣҳои нимадавраӣ ва ниҳой мутобикан дар солҳои 2015 ва 2017 ба нақша гирифта шудаанд.